gemeente SLUIS

BEGROTING 2023

(EN MEERJARENRAMING 2024-2026)

Inhoudsopgave

Voorwoord 3
Leeswijzer 4

Programma's 6
Programma 1: Duurzaamheid 7
Programma 2: Economie en Arbeidsmarkt 10
Programma 3: Wonen en Voorzieningen 14
Programma 4: Sociaal Domein 17
Programma 5: Bestuur en veiligheid 21
6: Algemene dekkingsmiddelen, overhead, vpb en onvoorzien 25

Financiële positie 26
Uitgangspunten 26
Begrotingssaldo / meerjarenperspectief 2023-2026 26
Overzicht van baten en lasten 28
Overzicht van incidentele baten en lasten 29
Structureel en reëel evenwicht 31
Stelposten 31
Geprognosticeerde balans 33
Investeringsplan 2023-2026 36
Reserves en voorzieningen 36
Overzicht van structurele toevoegingen en onttrekkingen aan reserves 38
EMU-saldo 38

Paragrafen 40
Paragraaf Lokale heffingen 41
Paragraaf Weerstandsvermogen 54
Paragraaf Onderhoud kapitaalgoederen 61
Paragraaf Verbonden partijen 67
Paragraaf Financiering 82
Paragraaf Bedrijfsvoering 84
Paragraaf Grondbeleid 91
Paragraaf Grote Projecten 96

Bijlagen 102
Bijlage 1: Investeringsplan 103
Bijlage 2: Begrippenlijst 106
Bijlage 3: Overzicht IV3-taakvelden 109
Bijlage 4: Indicatoren 111
Bijlage 5: Meerjarenperspectief 115
Bijlage 6: Beleidskaders 117

Voorwoord

Beste leden van de raad,

Voor u ligt de begroting 2023 inclusief meerjarenraming voor 2024-2026. Zoals te doen gebruikelijk is de meicirculaire in deze begroting verwerkt. Niet alleen volgend jaar maar ook de komende jaren gaat het college aan de slag met de uitvoering van het coalitieprogramma maar ook met ontwikkelingen die eerder al in gang zijn gezet. Al bij al grote uitdagingen die ieder hun eigen dynamiek kennen. Wij hebben dan ook gemeend om in de programma's, de (nieuwe) paragraaf Projecten en de paragraaf Bedrijfsvoering voorstellen te doen om tot een realistisch evenwicht tussen ambitie en uitvoering te komen.

De huidige ontwikkelingen, voor het merendeel het gevolg van de Oekraïne-crisis en klimaatveranderingen, hebben aanzienlijke invloed op onze samenleving maar ook onze gemeente, bijvoorbeeld waar het gaat om de crisisopvang/noodopvang en verduurzamingsopgaven. Het einde lijkt nog niet in zicht. Daarnaast zijn uiteraard de krapte op de arbeidsmarkt en de veranderende rol van de overheid bepalend voor de opgaven waarvoor we staan en de wijze waarop we hierop inspelen. Het voorgaande vraagt, in de ogen van het college, dan ook om flexibiliteit wanneer externe omstandigheden en opgaven dwingen tot het stellen van andere prioriteiten. Uiteraard gaan wij hierover tijdig het gesprek met u aan.

Ook 2026, waarin de uitkering uit het gemeentefonds lager is dan in de voorgaande jaren, werpt zijn schaduw vooruit. Het Rijk heeft gemeenten deels/incidenteel gecompenseerd maar de onduidelijkheid over de wijze waarop in de toekomst gemeenten gefinancierd gaan worden, blijft bestaan.

De begroting (en meerjarenraming) sluit met de volgende saldi:
2023: € 24.000
2024: € 2.347.000
2025: € 4.662.000
2026: € 1.049.000
Deze saldi zijn mede bewerkstelligd door een pakket van belastingmaatregelen, hetgeen leidt tot hogere opbrengsten uit parkeergelden en toeristenbelasting, gecompenseerd door gelijkblijvende ozb-opbrengsten. Deze compensatie doen we ten behoeve van inwoners en ondernemers om tegemoet te komen aan de gestegen energiekosten en inflatie van goederen en diensten.

Oostburg,

BURGEMEESTER EN WETHOUDERS VAN SLUIS,

De secretaris,	De burgemeester,
S.I. de Kievit-Minnaert	mr. M.M.D. Vermue

Leeswijzer

In de begroting treft u eerst het programmaplan en de verplicht voorgeschreven paragrafen, gevolgd door de financiële positie en tot slot de bijlagen.
De indeling van de programma's is conform het coalitieakkoord "Strategie met ambitie".
Het programmaplan bestaat uit de volgende vijf programma's:

1. Duurzaamheid
2. Economie en Arbeidsmarkt
3. Wonen en Voorzieningen
4. Sociaal Domein
5. Bestuur en Veiligheid

Na de programma's volgt het overzicht met de algemene dekkingsmiddelen, overhead, vpb en onvoorzien.

Per programma wordt achtereenvolgens weergegeven:

- Inleiding:
  Waar draait het om in het programma
- Speerpunten:
  Onderdelen van het beleid waarvoor extra aandacht is en waarbij per speerpunt 2 vragen worden behandeld:
  - Wat willen we bereiken?
  - Wat gaan we daarvoor doen en wanneer?
- Wat gaat het kosten?

De vraag 'Wat gaat het kosten?' wordt op programmaniveau beantwoord. Ter informatie is in ieder programma een specificatie van de lasten en baten per taakveld toegevoegd.
Na de programma's wordt nader ingegaan op de financiële positie voor begrotingsjaar 2023 en het meerjarenperspectief 2024-2026.
Naast de genoemde programma's wordt een belangrijk deel van de begroting gevormd door de in het Besluit begroting en verantwoording (hierna BBV) verplicht voorgeschreven paragrafen:

- Lokale heffingen
- Weerstandsvermogen en risicobeheersing
- Onderhoud kapitaalgoederen
- Verbonden partijen
- Financiering
- Bedrijfsvoering
- Grondbeleid
- Projecten (niet verplicht, toegevoegd voor een verbeterd inzicht in de grote projecten)

Indicatoren
De gemeente Sluis past de basisset verplicht voorgeschreven indicatoren toe. Het doel van de verplichte basisset is het inzichtelijker maken van de begroting en een betere onderlinge vergelijkbaarheid van de gemeentebegrotingen mogelijk te maken. De verplichte indicatoren inclusief toelichting zijn opgenomen in bijlage 4. Voor boekjaar 2023 is een inschatting gemaakt van de verwachte omvang van de indicator.
Alle indicatoren en beschikbare cijfers zijn te ontsluiten via de website www.waarstaatjegemeente.nl.
Op deze website is ook achtergrondinformatie beschikbaar over de bronnen en definities van de indicatoren en wat er precies wordt gemeten met de indicatoren.
Een aantal indicatoren uit de basisset is wellicht niet voor alle gemeenten beschikbaar, maar is wel van belang voor alle gemeenten. Gemeenten waarvoor de informatie beschikbaar is moeten deze

opnemen in de begroting. In de Regeling beleidsindicatoren is bepaald dat als de informatie niet beschikbaar is, de gemeenten deze niet op hoeven te nemen.

Bijlagen
Als bijlagen zijn in de begroting opgenomen:
1. Bijlage 1: Investeringsplan
2. Bijlage 2: Begrippenlijst
3. Bijlage 3: Overzicht taakvelden
4. Bijlage 4: Toelichting indicatoren
5. Bijlage 5: Meerjarenperspectief
6. Bijlage 6: Beleidskaders

Programma’s

Programma 1: Duurzaamheid

Inleiding, de opgave

Onder Duurzaamheid onderscheiden we 3 pijlers: Energie, klimaat en circulariteit.
De omschakeling van fossiele energiebronnen naar meer duurzame vormen van **energie** en de gevolgen van de veranderingen in het **klimaat** zijn de belangrijkste opgaven waar de samenleving voor staat.

Uitvoering van de **energietransitie** moet plaatsvinden op een manier die past bij de financiële draagkracht van onze inwoners en bedrijven, en bij de schaal van het platteland. De gemeente is hierin realistisch en reactief. Het ambitieniveau is om te voldoen aan de wet- en regelgeving. Daarnaast zetten we in op technologische innovatie gericht op energie– en kostenbesparing.

Ten aanzien van het **klimaat** is de uitvoering van het Klimaatakkoord bepalend. Het gaat hierbij onder andere om de verduurzaming van woningen, bedrijven en overheidsgebouwen. Daarnaast moeten we invulling geven aan de klimaatadaptatiestrategie. Klimaatverandering heeft direct invloed op de fysieke leefomgeving c.q. inrichting van de openbare ruimte. We moeten kijken naar het landschap, de waterberging en de inrichting openbare ruimte. Deze moeten gereed zijn of gemaakt worden voor hitte, droogte, overstromingen en wateroverlast.

De exacte plannen en maatregelen zijn op dit moment nog niet bekend. In 2023 komen we met een allesomvattend **beleidsplan Duurzaamheid**, waarin de pijlers energie, klimaat en circulariteit aan de orde komen. De geschetste maatschappelijke opgave is daarbij leidend. In het op te stellen beleidsplan spreken we niet alleen ambities uit, maar stippelen we een strategie uit om onze ambities waar te maken. Die strategie is leidend voor concrete acties en besluitvorming, in onderlinge samenhang gewogen en weggezet in tijd en middelen. Om het beleidsplan voldoende in te kaderen leggen we in het laatste kwartaal van 2022 een bestuursopdracht voor aan de gemeenteraad ter vaststelling. Onderdeel van deze bestuursopdracht is op welke wijze we vormgeven aan de brede maatschappelijke discussie. Daarbij denken we aan een burgerberaad.

Vooruitlopend op het beleidsplan Duurzaamheid hebben we een bedrag van € 4 miljoen vrijgemaakt voor het stimuleren van verduurzaming. De mogelijke instrumenten worden meegenomen in de bestuursopdracht. Daarnaast willen we een stimuleringsmaatregel ontwikkelen voor de transformatie van de bestaande woningvoorraad. We denken hierbij aan de mogelijkheid van renteloze leningen voor particuliere woningeigenaren (zonder leenvermogen). Vanaf 2023 maken we ook hier middelen voor vrij. Dit is conform hetgeen is opgenomen in het coalitieakkoord.

Speerpunten	
1. *Uitvoering van de Energietransitie, waaronder uitvoering Transitievisie Warmte* 2. *Uitvoering van het Klimaatakkoord* 3. *Invulling geven aan de klimaatadaptatiestrategie*	
Wat willen we bereiken:	**Wat gaan we daarvoor doen en wanneer:**
1. Energie	
1.A. Energietransitie op een wijze die passend is bij de financiële draagkracht van inwoners en bedrijven	We lobbyen bij het Rijk voor voldoende financiële middelen en uitvoeringscapaciteit bij gemeenten en marktpartijen. Uitvoering geven aan de opgaven vanuit de Transitievisie Warmte en de RES 1.0.

	In 2023 stellen we de RES 2.0 vast. Informatieverstrekking richting inwoners en bedrijven. Voor inwoners met name waar het gaat om de particuliere verduurzaming van woningen.
2. Klimaatakkoord	
2.A. Woningen, bedrijven en overheidsgebouwen voldoen tijdig aan de duurzaamheidseisen die door het Rijk worden gesteld	In 2023 komen er concrete plannen voor de verduurzaming van gemeentelijk onroerend goed. Uitvoering geven aan SVN-regeling 'Duurzaam en langer thuis'. Inwoners met een laag inkomen worden geholpen met energiebesparing en verduurzaming. Hiertoe geven we uitvoering aan de SPUK-regeling in afstemming met programma sociaal domein. Aanvullend op bovenstaande (bestaande) regelingen zoeken we naar nieuwe stimuleringsmogelijkheden om de transformatie van de bestaande woningvoorraad voor particuliere woningeigenaren, ook zonder leenvermogen, binnen bereik te brengen. Bijvoorbeeld in de vorm van renteloze leningen voor particuliere woningeigenaren.
3. Klimaatadaptatie	
3.A. Een veilige en leefbare fysieke leefomgeving vormt de fundering voor maatschappelijke opgaven en activiteiten.	We houden bij de herinrichting van de openbare ruimte rekening met klimaatadaptatie. Uitvoering geven aan de Lokale Klimaatadaptatiestrategie.

Wat gaat het kosten?

(Bedragen x € 1.000)	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Lasten	4.613	4.953	4.799	4.914	5.031	5.127
Baten	4.136	3.965	4.228	4.321	4.416	4.483
Saldo van baten en lasten	**477**	**988**	**571**	**593**	**615**	**643**
Toevoeging aan reserves	35					
Onttrekking aan reserves		237	4	4	4	4
Geraamd resultaat	**512**	**751**	**567**	**589**	**611**	**639**

Specificatie taakvelden 2023 (bedragen x € 1.000)

	Taakveld	Lasten	Baten	Saldo
1-2.1	Verkeer en vervoer	76		76
1-7.3	Afval	3.397	4.217	-820
1-7.4	Milieubeheer	1.325	10	1.315
Totaal		**4.799**	**4.228**	**571**

Investeringen:
Voor een overzicht van de investeringen wordt verwezen naar Bijlage 1: Investeringsplan.

Programma 2: Economie en Arbeidsmarkt

Inleiding, de opgave

We willen onze economische structuur verbreden naar kennisintensieve bedrijvigheid in de zakelijke dienstverlening en handel. Daarnaast worden kansen gezien voor de food- en maakindustrie. Een aantrekkelijk ondernemersklimaat is daarbij noodzakelijk.

Wat betreft de **arbeidsmarkt** richten we ons op het behouden, en meer nog op het realiseren van een toename, van het arbeidspotentieel. We willen onze jongeren behouden voor de regio. Dat betekent ook dat we het voor hoger opgeleide jongeren aantrekkelijk(er) willen maken om terug te keren. Een belangrijke (rand-)voorwaarde hierbij is de beschikbaarheid van voldoende, betaalbare woningen. De gemeente Sluis heeft op het gebied van de arbeidsmarkt een faciliterende rol. We zoeken hierbij dan ook nadrukkelijk de samenwerking in de regio, met andere overheden (waar het gaat om het wegnemen van wettelijke belemmeringen op de grensoverschrijdende arbeidsmarkt) en het bedrijfsleven.

Wij komen in 2023 met een beleidsplan Economie in de vorm van een **economische agenda**. Deze vertalen we in een uitvoeringsprogramma inclusief financiële paragraaf. Het uitvoeringsprogramma, dat in 2023 wordt opgesteld, vormt de basis voor ons economisch beleid in de komende bestuursperiode.

Speerpunten	
1. *Versterken van de economische ontwikkeling door naast toerisme ook andere economische pijlers te versterken en zo de afhankelijkheid van 1 sector te verkleinen* 2. *Aanpakken van de tekorten op de arbeidsmarkt als gevolg van vergrijzing en ontgroening* 3. *Mobiele en digitale bereikbaarheid*	
Wat willen we bereiken:	**Wat gaan we daarvoor doen en wanneer:**
1. Economische ontwikkeling	
1.A. Ten aanzien van het toerisme streven we naar een optimaal evenwicht tussen leefbaarheid, aantrekkelijke bestemming, economische ontwikkeling, natuur en een open landschap.	We zetten in op de ontwikkeling van Waardevol Toerisme. Dit betekent aandacht voor kwaliteit, productinhoud en spreiding van toerisme in tijd (seizoensverlenging) en ruimte (koppeling kust-achterland). We zetten tevens in op (het monitoren van) draagvlak voor toerisme onder inwoners en streven een evenwichtige balans na in de lusten en lasten. We werken aan een eenduidige en herkenbare toeristische promotie van de streek met aandacht voor de profilering van het (vaak nog verborgen) achterland en de kernen, conform de visie op toeristische streekpromotie en gastheerschap. We leggen een herzien strandbeleid met bijbehorend uitvoeringsprogramma ter vaststelling voor. We ontwikkelen onze gemeente verder tot aantrekkelijke bestemming om gezond te recreëren.

	We rollen het Stimuleringsprogramma Gezondheidstoerisme verder uiten ondersteunen initiatieven die hierbij passen.
1.B. Geconcentreerde winkelgebieden die zich bevinden in centrumgebieden met een divers en aantrekkelijk aanbod dat aansluit op de vraag.	Onder de vlag van Vitaal West-Zeeuws-Vlaanderen werken we aan een Masterplan voor een integrale gebiedsontwikkeling. Onderdeel van dit Masterplan is de herinrichting van het centrum van Oostburg tot een gemengd gebied met winkels, horeca, wonen, (paramedische) zorg en maatschappelijke voorzieningen. In 2023 werken we de uniforme samenwerkingsafspraken met middenstandsverenigingen / ondernemersverenigingen van de 4 winkelgebieden uit.
1.C. Voldoende aanbod van grond op bedrijventerreinen. We kijken daarbij voornamelijk naar de meest kansrijke locaties.	Voor de Vlaschaard in Eede is het streven om een onherroepelijk bestemmingsplan te hebben in juli 2023 waarna gelijk wordt overgegaan tot bouwrijp maken zodat begin 2024 de kavels kunnen worden uitgegeven. Voor uitbreiding Deltahoek in Breskens zullen begin 2023 de extra ontsluitingen worden aangelegd waarna de resterende percelen toegankelijk zijn en kunnen worden uitgegeven.
1.D. Een toekomstbestendige landbouwsector	Het Rijk is in gesprek met de landbouw over een transitie van de landbouwsector. We zijn de landbouwsector behulpzaam binnen de opdracht waarvoor we staan en zetten in op de korte keten. We nemen een hoofdstuk over landbouw op in de economische agenda. We zetten tevens verder in op de ontwikkeling van onze gemeente tot gekende Foodregio. Hierbij staat het stimuleren van het korte keten gebruik door ondernemers en consumenten centraal. We ondersteunen initiatieven die hieraan bijdragen.
1.E. Aantrekkelijk ondernemersklimaat	We geven uitvoering aan de regiovisie Zeeuws-Vlaanderen en maken middelen vrij voor de cofinanciering van regiodeals We vergroten in 2023 de bekendheid en bereikbaarheid van het Ondernemersloket. We lanceren een nieuwe website, organiseren spreekuren en treden actief in contact via bedrijfsbezoeken en netwerkmomenten. We monitoren behoeftes bij ondernemers en doen waar nodig voorstellen tot uitbreiding van onze dienstverlening in 2024.

2. Arbeidsmarkt	
2.A. Balans op de arbeidsmarkt met inzet op toename en behoud arbeidspotentieel	Wij bieden voldoende, betaalbare woningen als randvoorwaarde voor het aantrekken van voldoende (geschoold) personeel. Onze acties zijn dan ook voornamelijk daarop gericht. We streven naar het behoud van jongeren in de regio via het aanbieden van kleinschalige opleidingen (o.a. in de vorm van praktijkroutes). Ook werken we (o.a. via Onbegrensd Zeeuws-Vlaanderen) samen met het bedrijfsleven, het (beroeps)onderwijs en Rootzz om jongeren blijven aan de streek te binden. Inzetten van mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt. We doen dit via het vergroten van de mobiliteit van werk naar werk. We geven daartoe mede uitvoering aan de meerjarenagenda 'Aan de slag in Zeeland 2021 – 2025'. We zetten in op een grensoverschrijdende arbeidsmarkt. We kijken daarbij naar arbeidsmigranten, expats en seizoenarbeiders. We doen dit o.a. via een financiële ondersteuning van het Expatcentrum, de financiering van het grensinformatiepunt en sectorbureau grensarbeid en onze deelname aan de Experimenteerregio Vlaams-Nederlandse arbeidsmobiliteit.
3. Mobiele en digitale bereikbaarheid	
3.A. Glasvezel is beschikbaar voor inwoners en bedrijven zowel in de kernen als in het buitengebied	We houden toezicht op de uitrol van glasvezel in de gemeente op basis van de gesloten overeenkomsten/ convenanten met Delta, KPN en GlasDraad en coördineren de uitrol zodat de graafoverlast beperkt blijft. We sluiten op initiatief van de marktpartijen nieuwe overeenkomsten/convenanten voor de uitrol van glasvezel.
3.B. Een dekkend mobiel netwerk in de gemeente Sluis met voldoende snelheid en capaciteit	We onderhouden contacten met de diverse providers en vereniging Monet over het plaatsingsplan en behandelen aanvragen Omgevingsvergunningen voor de plaatsing van nieuwe masten. We ontwerpen en stellen in 2023 antennebeleid vast.

Wat gaat het kosten

(Bedragen x € 1.000)	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Lasten	4.819	6.622	5.704	5.060	4.949	4.908
Baten	2.103	2.802	1.767	1.077	934	845
Saldo van baten en lasten	**2.716**	**3.820**	**3.937**	**3.983**	**4.015**	**4.063**
Toevoeging aan reserves	727					
Onttrekking aan reserves	598	45	45	45	45	45
Geraamd resultaat	**2.587**	**3.775**	**3.892**	**3.938**	**3.970**	**4.018**

Specificatie taakvelden 2023 (bedragen x € 1.000)

	Taakveld	Lasten	Baten	Saldo
2-3.2	Fysieke bedrijfsinfrastructuur	1.070	1.061	10
2-3.3	Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	188	27	160
2-3.4	Economische promotie	941	54	888
2-4.3	Onderwijsbeleid en leerlingenzaken	300	300	
2-5.3	Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	283	2	281
2-5.4	Musea	560	30	529
2-5.5	Cultureel erfgoed	434	2	432
2-5.7	Openbaar groen en (openlucht)recreatie	1.928	291	1.637
Totaal		**5.704**	**1.767**	**3.937**

Investeringen

Voor een overzicht van de investeringen wordt verwezen naar Bijlage 1: Investeringsplan.

Programma 3: Wonen en Voorzieningen

Inleiding, de opgave

Vraagstukken rondom nieuwbouw, de verbetering van de bestaande woningvoorraad en (het behoud van) voorzieningen bekijken we in onderlinge samenhang.

Om een bijdrage te kunnen leveren aan de verdere economische ontwikkeling van de gemeente, de aantrekkelijkheid voor de arbeidsmarkt te verhogen en de leefbaarheid in onze gemeente verder te verbeteren, is het belangrijk dat de gemeente beschikt over voldoende **woningen**. Deze woningen dienen daarbij wel te voldoen aan de eisen van deze tijd: verduurzaamd en passend bij de veranderende bevolkingssamenstelling en bij de woonwensen van onze inwoners.

We streven daarbij tevens naar een prettige, groene en veilige woonomgeving, die klimaatbestendig is en voldoende voorzieningen biedt. Voor het behoud van **voorzieningen** in de verschillende kernen, is het noodzakelijk dat er voldoende gebruikers zijn, om de kwaliteit en betaalbaarheid te garanderen. Voor maatschappelijke voorzieningen geldt verder dat deze bij voorkeur ondersteund worden door het vrijwillige kader uit de verschillende dorpsgemeenschappen.

Ook de **bereikbaarheid** van deze voorzieningen is een aandachtspunt, mede vanwege de concentratie van voorzieningen, de vergrijzing van onze bevolking en een gewijzigd openbaar vervoersysteem.

Speerpunten	
1. Nieuwbouw voor permanente bewoning *2. Transformatie van de bestaande woningvoorraad* *3. Behouden van essentiële voorzieningen (zorg/onderwijs) in de gemeente* *4. Aandacht voor de bereikbaarheid van voorzieningen*	
Wat willen we bereiken:	**Wat gaan we daarvoor doen en wanneer:**
1. Wonen	
1.A. Evenwichtige groei van de bevolking o.a. door nieuwbouw van woningen voor permanente bewoning die kwalitatief en kwantitatief aansluit op de behoefte, met aandacht voor flexibel en aanpasbaar bouwen, gericht op kansrijke groepen en passend bij de behoefte van de arbeidsmarkt.	In het eerste kwartaal van 2023 stellen we een allesomvattend beleidsplan Wonen vast, met daarbij behorend een meerjarig uitvoeringsprogramma woningbouw, een toetsingskader woningbouwplannen en een uitvoeringsagenda plan van aanpak plancapaciteit. Vanaf 2023 willen we op grond van dit beleidsplan en uitvoeringsprogramma starten met het gecontroleerd en gefaseerd toevoegen van woningen. Daarvoor sturen we pro-actief op planologische kaders op basis van een meerjarig (4 tot 10 jaar) uitvoeringsprogramma woningbouw.
1.B. Verbeteren van de kwaliteit en beschikbaarheid van de bestaande woningen.	Uitvoeren van een onderzoek naar de mogelijkheden om de bestaande woningvoorraad te transformeren en naar de rol van de gemeente hierin. Dit geldt zowel voor het verduurzamen als het zorggeschikt maken van woningen.

	De ambitie hierbij is om – aanvullend op de reeds bestaande regelingen (voor de verduurzaming van woningen) - te zoeken naar nieuwe stimuleringsmogelijkheden om de transformatie van de bestaande woningvoorraad voor particuliere woningeigenaren, ook zonder leenvermogen, binnen bereik te brengen.
1.C. Beperken van de mogelijkheden om woningen die geschikt zijn voor permanente bewoningen als tweede woning te gebruiken en woningen die geschikt zijn voor permanente bewoning mogen max 4 weken per jaar worden verhuurd. Voorkomen dat nieuw te bouwen woningen die geschikt zijn voor permanente bewoning worden ingezet als tweede woning of om kortdurend toeristisch te verhuren	De uitkomsten van de evaluatie registratie toeristische verhuur (voorzien eind ’22) worden betrokken bij het opstellen van het beleidsplan Wonen. In aanvulling hierop worden voorbereidingen getroffen te komen tot invoering van een Huisvestingsverordening.
2. Voorzieningen	
2.A. We streven naar samenhang van wonen en voorzieningen in de vijf dragende kernen. Essentiële voorzieningen, alsmede de kwaliteit hiervan, behouden door het aangaan van samenwerkingsverbanden dan wel anders te organiseren	Onder de paraplu Vitaal West Zeeuws-Vlaanderen pakken we een actieve rol in de gebiedsontwikkeling, in eerste instantie in de kernen Oostburg en IJzendijke. Voor de kernen Oostburg en IJzendijke wordt in het eerste kwartaal van 2023 een Masterplan aangeboden. Meer gespecialiseerde voorzieningen (op het gebied van zorg, onderwijs en sport) zijn of worden op grond van het benodigde kritische volume voor betaalbaarheid en kwaliteit geconcentreerd in Oostburg als centrale kern. Om deze essentiële voorzieningen in onze gemeente te behouden, worden mogelijkheden onderzocht om nieuwe samenwerkingen aan te gaan, de huisvesting te vernieuwen (met als doel om de exploitatielasten te laten dalen) en/of de dienstverlening anders te organiseren. We gaan de dialoog aan met inwoners en ondernemers om de leefbaarheid voor de toekomst te borgen.
3. Mobiliteit	
3.A. Integraal beleid op het gebied van mobiliteit	We hebben in 2023 een aanvang gemaakt met een gemeentelijk mobiliteitsplan en dit voor een eerste keer in procedure gebracht. Het mobiliteitsplan is meerjarig en komt tot stand in nauw overleg met inwoners, adviesraden,

	belangenorganisaties en maatschappelijke partners. Prioriteiten worden hierbij besproken.
3.B. Een fijnmazig en goed aansluitend (openbaar) vervoersnetwerk/ ketenmobiliteit	We streven naar behoud van het huidige niveau van openbaar vervoer en haken hierbij aan via de Regionale Mobiliteitsstrategie.

Wat gaat het kosten?

(Bedragen x € 1.000)	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Lasten	23.055	25.368	24.946	25.170	26.047	26.555
Baten	12.424	11.117	11.175	10.858	11.109	11.347
Saldo van baten en lasten	**10.632**	**14.252**	**13.771**	**14.312**	**14.938**	**15.208**
Toevoeging aan reserves	2.301	166	15	15	15	15
Onttrekking aan reserves	860	799	417	313	254	226
Geraamd resultaat	**12.073**	**13.619**	**13.369**	**14.014**	**14.699**	**14.997**

Specificatie taakvelden 2023 (bedragen x € 1.000)

	Taakveld	Lasten	Baten	Saldo
3-0.2	Burgerzaken	44	3	41
3-0.3	Beheer overige gebouwen en gronden	321	79	242
3-0.63	Parkeerbelasting	62	2.996	-2.935
3-1.2	Openbare orde en veiligheid	348		348
3-2.1	Verkeer en vervoer	7.752	385	7.368
3-2.2	Parkeren	681		681
3-2.4	Economische havens en waterwegen	362		362
3-4.2	Onderwijshuisvesting	464	106	358
3-5.2	Sportaccommodaties	1.677	236	1.441
3-5.7	Openbaar groen en (openlucht) recreatie	4.251	148	4.103
3-6.1	Samenkracht en burgerparticipatie	2.167	744	1.424
3-7.2	Riolering	3.384	5.028	-1.644
3-7.5	Begraafplaatsen en crematoria	540	448	92
3-8.1	Ruimtelijke ordening	1.215	39	1.177
3-8.2	Grondexploitatie (niet bedrijventerreinen)	214	202	13
3-8.3	Wonen en bouwen	1.463	762	701
Totaal		**24.946**	**11.175**	**13.771**

Programma 4: Sociaal Domein

Inleiding, de opgave

Sinds de decentralisaties van 2015 zijn gemeenten verantwoordelijk voor de ondersteuning en begeleiding van kwetsbare inwoners. De kern van het sociaal domein is de uitvoering van drie wetten: de Participatiewet, de Wet jeugdhulp en de Wet maatschappelijke ondersteuning 2015. De uitvoering van deze wetten is echter nauw verbonden met de uitvoering van de Wet passend onderwijs, de Wet inburgering, de Wet schuldhulpverlening, de Wet publieke gezondheid, de Wet verplichte geestelijke gezondheidszorg en de aanpak Personen met verward gedrag. Al deze wetten zijn instrumenten om de ondersteuning van kwetsbare inwoners gestalte te geven. Als we spreken over het Sociaal domein, dan bedoelen we dan ook het samenspel tussen alle sectoren die te maken hebben met de sociale kant van het gemeentelijke beleid: zorg, welzijn, onderwijs, gezondheidszorg, opvoeding, inburgering en sociale activering. Het gaat voor de individuele inwoner met zijn noden en behoeften om het samenspel van de gemeenschap en het zorgaanbod van professionals. Vandaar dat we ook inzetten op burgerparticipatie. We dragen bij aan het versterken van (dorps-) gemeenschappen. (Door sociale contacten, mantelzorg, burenbetrokkenheid en andere vormen van steun uit de gemeenschap heeft dat effect op de mate waarop mensen een beroep zullen doen op onze zorgsystemen.)

We streven bij de **dienstverlening aan onze inwoners** naar een ondersteunings- en hulpaanbod dat past bij wat mensen nodig hebben en dat effectief, dichtbij en betaalbaar is. Laagdrempelig en zonder wachtlijsten. Inwoners vragen daarbij om een integrale benadering van hun vraag en het zorg- en ondersteuningsaanbod. Niet alleen geredeneerd vanuit de wettelijke taak en het aanbod van de gemeente, maar vanuit de belevingswereld van inwoners. Inwoners hebben immers ook te maken met het aanbod vanuit zorgaanbieders, huisartsen, onderwijs, kinderopvang en de GGD. We werken daarom intensief samen (o.a. het programma Toekomstige Zorg Zeeuws-Vlaanderen en de Zeeuwse Zorgcoalitie). We kijken hierbij over de grenzen van de afzonderlijke wetten en financieringsstromen heen, maar met oog voor ieders rol, verantwoordelijkheid en mogelijkheden. Van monodisciplinair naar multidisciplinair. De cliënt staat daarbij centraal. Het doel is dat het aanbod complementair is en de aanpak afgestemd.

Naast het bieden van toegang tot zorg en ondersteuning gaan we ook (meer dan voorheen) inzetten op **preventie en ombuigen van zorg**. We doen dit vanuit het gedachtengoed van Positieve Gezondheid. Dit houdt in dat de gezondheid die mensen ervaren niet alleen wordt bepaald door de afwezigheid van ziekte, maar ook door de financiële, mentale, en sociaal-maatschappelijke omstandigheden. Inzetten op preventie betekent ook dat de inzet en focus van de gemeente moet verschuiven van zorg naar welzijn (van individueel maatwerk naar collectieve indicatievrije activiteiten).

De toenemende zorgkloof – de vraag naar zorg neemt toe (o.a. door vergrijzing), terwijl het aanbod van zorg afneemt (met name door een tekort aan personeel) – vraagt verder dat we, naast preventie, ook gebruik moeten maken van onze ruimtelijke instrumenten om **wonen, zorg en voorzieningen** dichter bij elkaar te brengen en zo de reisbewegingen van ouderen en professionals te beperken en (sociale) ontmoetingen te stimuleren. En daarmee te werken aan gemeenschapsontwikkeling.

Speerpunten	
1. *Meer preventie door ombuigen van zorg naar welzijn* 2. *Integrale toegang en dienstverlening* 3. *Clusteren van wonen, zorg en voorzieningen* 4. *Betere grip en sturing op uitgaven*	
Wat willen we bereiken:	**Wat gaan we daarvoor doen en wanneer:**
1. Preventie en ombuigen van zorg	
1.A. De inzet en focus van de gemeente verschuift van zorg naar welzijn.	We kijken opnieuw naar de rol en verantwoordelijkheid van de gemeente. We kijken daarbij ook naar de inrichting van onze uitvoeringsorganisatie. En naar mogelijke samenwerking in de keten en in de regio. In 2023 komen we met een geactualiseerde visie op de organisatie van zorg, ondersteuning en preventie aan inwoners in Sluis waaronder de uitvoering van het sociaal domein (Porthos). Bij het opstellen van die visie betrekken we ook de adviesraden en externe zorgpartners.
1.B. Een gezond, veilig en prettig leefklimaat	We stimuleren actief burgerparticipatie door ondersteuning van dorps- en stadsraden ondermeer door het ontwikkelen van digitale platformen. Zie ook programma 5, speerpunt burgerparticipatie. We stimuleren een gezonde leefstijl en sportbeoefening voor alle inwoners van jong tot oud. Dit vanwege de preventieve werking van sport en bewegen op de gezondheid. Sport dient daarom laagdrempelig te zijn en toegankelijk voor iedereen. We werken daarbij Samen met de aanbieders van sportactiviteiten. Om weer een stap te zetten in de verdere uitvoering van het eerder vastgesteld sportbeleid zullen wij binnenkort een voorstel voorleggen aan uw raad. Het betreft hier met name de realisatie van padelbanen.
1.C. Alle jeugdigen binnen de gemeente Sluis groeien veilig op, krijgen de kansen om hun talenten te ontwikkelen en naar vermogen mee te doen.	In 2023 ontwikkelen we een visie op preventief Jeugdbeleid.
1.D. Het realiseren van gratis kinderopvang	In de eerste helft van 2023 komen we met voorstellen op welke manier we invulling kunnen geven aan onze ambitie om in delen van Sluis gratis kinderopvang beschikbaar te stellen. Daarbij houden we rekening met toekomstige landelijke regelgeving die uitgaat van (bijna) gratis kinderopvang.

1.E. We streven naar een goede aansluiting tussen Onderwijs en Jeugdzorg.	In 2023 participeren wij in het project rondom het kind Zeeuws- Vlaanderen.
1.F. Het bestrijden van energiearmoede	Inwoners met een laag inkomen en nader te bepalen organisaties worden geholpen met energiebesparing en verduurzaming. Hiertoe geven we uitvoering aan de SPUK-regeling in afstemming met programma duurzaamheid. In 2023 continueren we het verstrekken van de energietoeslag voor de vastgestelde doelgroep.
1.G. Zo veel mogelijk inwoners participeren via (beschut) werk of via dagbesteding.	Het transformatieplan Dethon wordt uitgewerkt en de algemene voorziening dagbesteding geëvalueerd.
2. Integrale toegang en dienstverlening	
2.A. De gemeente streeft naar een hulp- en ondersteuningsaanbod dat past bij wat de inwoners nodig hebben. De basisdienstverlening is op orde. Aanvragen worden afgewerkt binnen de wettelijke termijn De hulpvraag van de inwoner wordt integraal benaderd, vanuit ieders rol, verantwoordelijkheid en bevoegdheid, maar ook vanuit ieders expertise en mogelijkheden. Het aanbod is laagdrempelig, beschikbaar en betaalbaar.	In 2023 onderzoeken we of we de dienstverlening aan gezinnen met complexe problematiek anders kunnen organiseren. We gaan de effectiviteit van de geleverde zorg en ondersteuning continu monitoren, met name het aantal doorverwijzingen, de correctheid van de doorverwijzing en de stapeling van zorg hebben daarbij onze aandacht. Zo nodig treffen we maatregelen. Wachtlijsten worden op korte termijn afgebouwd en mogen niet meer terugkeren. Als gevolg van de ontwikkelingen op de arbeidsmarkt, is een betere afstemming nodig tussen de vraag naar zorg met het beschikbare aanbod. We continueren daartoe de samenwerking met de partners in het programma Vitaal WZV, de Toekomstige Zorg Zeeuws-Vlaanderen en de Zeeuwse Zorgcoalitie.
3. Clusteren van wonen, zorg en voorzieningen	
3.A. Om de zorgkloof te overbruggen willen we wonen, zorg en voorzieningen ook fysiek dichter bij elkaar brengen. Dit moet leiden tot minder reisbewegingen van (schaarse) professionals en (minder mobiele) ouderen. En tot meer (sociale) ontmoetingen en sterkere informele netwerken.	Vanuit het programma Vitaal WZV zetten we in op integrale gebiedsontwikkelingen in onder andere Oostburg en IJzendijke. We benutten onze ruimtelijke instrumenten om wonen, zorg en voorzieningen dichter bij elkaar te brengen en beter te laten samenwerken, zodat deze elkaar kunnen versterken.

4. Betere grip en sturing op uitgaven	
4.A. Beter inzicht in oorzaken van kostenstijgingen. e	Inrichten van dashboards Jeugd, Wmo en Werk&Inkomen en maandelijkse monitoring.

Wat gaat het kosten?

(Bedragen x € 1.000)	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Lasten	29.184	29.366	27.679	27.539	27.430	27.518
Baten	6.831	6.061	5.664	5.596	5.601	5.606
Saldo van baten en lasten	**22.354**	**23.305**	**22.014**	**21.943**	**21.828**	**21.912**
Toevoeging aan reserves						
Onttrekking aan reserves	1.893	16	2	2	2	2
Geraamd resultaat	**20.461**	**23.289**	**22.012**	**21.941**	**21.826**	**21.909**

Specificatie taakvelden 2023 (bedragen x € 1.000)

	Taakveld	Lasten	Baten	Saldo
4-0.8	Overige baten en lasten	176		176
4-4.3	Onderwijsbeleid en leerlingzaken	1.721	491	1.230
4-5.1	Sportbeleid en activering	119		119
4-5.3	Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	196	25	171
4-5.6	Media	727		727
4-6.1	Samenkracht en burgerparticipatie	1.000		1.000
4-6.2	Wijkteams	477	23	454
4-6.3	Inkomensregelingen	6.477	4.855	1.623
4-6.4	Begeleide participatie	5.408		5.408
4-6.5	Arbeidsparticipatie	626	8	618
4-6.6	Maatwerkvoorzieningen (WMO)	1.115	8	1.107
4-6.71	Maatwerkdienstverlening 18+	1.675		1.675
4-6.72	Maatwerkdienstverlening 18-	6.406		6.406
4-6.81	Geëscaleerde zorg 18+	166	235	-69
4-6.82	Geëscaleerde zorg 18-	445		445
4-7.1	Volksgezondheid	944	20	924
Totaal		**27.679**	**5.664**	**22.014**

Investeringen

Geen investeringen gepland

Programma 5: Bestuur en veiligheid

Inleiding, de opgave

De gemeente is voor velen de eerste overheid. We zijn letterlijk dichtbij, als het bijvoorbeeld de fysieke leefomgeving betreft of tastbare producten zoals een paspoort. Daarnaast nemen we veel besluiten die inwoners en ondernemers aangaan. In de uitvoering van al onze dienstverlenende taken willen wij klantgericht en betrouwbaar zijn.

Wij staan voor een veilige leefomgeving. Als gemeente vervullen we de regierol om, samen met onze veiligheidspartners en de burgers, te komen tot integraal beleid (en uitvoering daarvan) om dit doel te realiseren. We zoeken actief samenwerking op met partners die ons kunnen helpen bij het bereiken van onze ambities.

Speerpunten	
1. *Een veilige omgeving voor inwoners, ondernemers en bezoekers.* 2. *Een weerbare en integere overheid (bestuurlijk en ambtelijk).* 3. *Goede bereikbaarheid van de gemeente, zowel fysiek als digitaal.* 4. *De klantvraag staat voorop bij de verdere ontwikkeling van ons dienstverleningsconcept.* 5. *Informeren en betrekken van inwoners, ondernemers en bezoekers Een sterke (bestuurlijke) samenwerking in de regio* 6. *Burgerparticipatie*	
Wat willen we bereiken:	**Wat gaan we daarvoor doen en wanneer:**
1. Veiligheid	
1.A. Een veilige leefomgeving, waarbij we nauw samenwerken met onze burgers en veiligheidspartners (politie, justitie, brandweer, zorgpartners en andere hulpverleningsdiensten). 1.B. Een weerbare en integere overheid.	We geven uitvoering aan het Integraal Veiligheidsbeleid 2023-2026. Speerpunten hierin zijn: a. Criminaliteit b. Zorg en Veiligheid c. Veiligere leefomgeving/fysieke veiligheid. Er wordt jaarlijks een uitvoeringsprogramma opgesteld. In 2023 zal het accent liggen op Meldingsbereidheid, Integrale aanpak en Realisatie bommenkaart ontplofbare oorlogsresten. In dit uitvoeringsprogramma wordt verbinding gezocht met het uitvoeringsprogramma voor handhaving (Hup). We geven uitvoering aan de Zeeuwse norm weerbare overheid. Hierin komen thema's aan bod zoals bestuurlijke en ambtelijke integriteit, veilige publieke taak, bewustwording en herkenning van ondermijning. We koppelen hierover in 2023 terug via de jaarrapportage die in OZO-verband wordt gemaakt. Ook organiseren we een informatieve bijeenkomst voor de gemeenteraad.

2. Dienstverlening	
2.A. Goede bereikbaarheid, zowel fysiek als digitaal, in alle dienstverlenende processen.	We gaan door met de verdere bundeling van onze klant-kanalen. Daarmee kunnen we vragen van onze inwoners en bedrijven integraal behandelen, ongeacht de manier waarop deze binnenkomen (mail, WhatsApp, fysiek, telefonisch). Stappen die daarbij horen zijn onder andere het uitbreiden van de telefooncentrale met extra functionaliteiten en de aanschaf van een klantcontactsysteem (CRM). Het aantal producten dat 24/7 via de site kan worden aangevraagd, wordt daarnaast uitgebreid.
2.B. De klantvraag staat voorop bij de verdere ontwikkeling van ons dienstverleningsconcept.	Als de voornoemde acties gerealiseerd en in werking zijn (eind 2023), bereiden we een meting naar het gebruik en de tevredenheid voor. Deze meting zal in 2024 plaatsvinden. De uitkomsten gebruiken we bij de verdere ontwikkeling van onze dienstverlening.
3. Communicatie	
3.A. Informeren en betrekken van de inwoners, ondernemers en bezoekers	In 2023 doen we een evaluatie van ons strategisch communicatieframe. We beoordelen daarin het gebruik en de waardering van de gemeentelijke communicatiemiddelen. Ook kijken we welke andere wensen en behoeftes er wellicht zijn.
4. Bestuurlijke samenwerking	
4.A. Het realiseren van de doelen op onze strategische agenda ten aanzien van wonen, voorzieningen en mobiliteit; economie en arbeidsmarkt; en energie, klimaat en duurzaamheid.	Wij zoeken actief samenwerking op met partners die ons kunnen helpen in het bereiken van onze ambities. Naast andere overheden zijn dit het bedrijfsleven, werkgevers- en werknemersorganisaties, professionele instellingen en maatschappelijke organisaties. We streven daarbij naar krachtenbundeling op het vlak van kennis en kunde, efficiëntie, effectiviteit, kwaliteit en financiën. We continueren hiertoe onze deelname in o.a. het programma Vitaal WZV, de Regiovisie Zeeuws-Vlaanderen, Onbegrensd Zeeuws-Vlaanderen, Toekomstige Zorg Zeeuws-Vlaanderen, de OZO, de Social Board Zeeland, Euregio Scheldemond, het GOS, de stedenband Amsterdam-Heerlen-Eemsdelta en de P10. We participeren actief in de Regio Deal die in 2023 voor en met Zeeland wordt gesloten. De

	middelen voor cofinanciering kan worden gevonden in de voorliggende begroting. Via betrokkenheid in VNG-commissies en klankbordgroepen blijven we dicht bij landelijke ontwikkelingen die voor onze ambities van belang zijn.
5. *Burgerparticipatie*	
5.A. Belangenorganisaties, inwoners en andere betrokkenen hebben in ruime mate inspraak in onze beleidsvoornemens. De band met dorps- en stadsraden wordt aangehaald, zij zijn een belangrijke gesprekspartner.	We betrekken belanghebbenden bij het formuleren van belangrijke beleidsvoornemens door de inzet van diverse vormen van burgerparticipatie. Daaraan willen we ook proactief invulling geven. Zo heeft ons college inmiddels besloten om te gaan werken met kernwethouders die regelmatig de diverse kernen in Sluis bezoeken. Ook heeft ons college besloten om een community-platform in te richten waarvan de kernen, afzonderlijk en met elkaar, gebruik kunnen maken om de gemeenschappen in de kernen te versterken. Want goede participatie vraagt om een sterke gemeenschap. Door de raad is in zijn vergadering van september 2022 besloten om het inzetten van een burgerberaad verder uit te werken in het kader van de op te stellen duurzaamheidsagenda. In de tweede helft van 2023 zullen we alle opgedane ervaringen evalueren en benutten voor de verdere versterking van burgerparticipatie.

Wat gaat het kosten?

(Bedragen x € 1.000)	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Lasten	7.870	5.711	5.924	6.100	6.216	6.340
Baten	1.297	284	273	501	438	451
Saldo van baten en lasten	**6.573**	**5.427**	**5.650**	**5.600**	**5.778**	**5.890**
Toevoeging aan reserves						
Onttrekking aan reserves		2	2	2	2	2
Geraamd resultaat	**6.573**	**5.425**	**5.648**	**5.598**	**5.776**	**5.888**

Specificatie taakvelden 2023 (bedragen x € 1.000)

	Taakveld	Lasten	Baten	Saldo
5-0.1	Bestuur	1.012		1.012
5-0.2	Burgerzaken	1.239	224	1.015
5-0.4	Overhead	191		191
5-1.1	Crisisbeheersing en brandweer	2.741	7	2.734
5-1.2	Openbare orde en veiligheid	256	42	213
5-6.1	Samenkracht en burgerparticipatie	486		486
Totaal		**5.924**	**273**	**5.650**

6: Algemene dekkingsmiddelen, overhead, vpb en onvoorzien

De gemeentelijke uitgaven worden gedekt uit verschillende inkomstenbronnen. Deze zijn te splitsen in specifieke en algemene inkomstenbronnen. De specifieke zijn direct te relateren aan de uitgaven van de programma's en zijn dan ook hierbinnen verantwoord. De inkomstenbronnen en uitgaven die niet direct te relateren zijn aan de programma's (algemene uitkering, lokale heffingen waarvan de besteding niet gebonden is, deelnemingen enzovoorts) zijn in dit hoofdstuk opgenomen.

Een onderdeel van het programmaplan bestaat uit een overzicht van de algemene dekkingsmiddelen, een overzicht van de kosten van de overhead, het bedrag voor de heffing voor de vennootschapsbelasting en het bedrag voor onvoorzien.

Voor het overzicht van de kosten van de overhead verwijzen wij naar de paragraaf Bedrijfsvoering.

Wat gaat het kosten?

(Bedragen x € 1.000)	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Lasten	10.591	10.982	22.944	20.652	20.939	20.418
Baten	58.326	61.519	69.874	71.501	74.623	71.559
Saldo van baten en lasten	**-47.735**	**-50.537**	**-46.930**	**-50.850**	**-53.683**	**-51.141**
Toevoeging aan reserves	853	5.793	3.058	3.073	3.184	3.184
Onttrekking aan reserves	1.946	1.246	1.640	651	1.045	543
Geraamd resultaat	**-48.828**	**-45.990**	**-45.943**	**-46.431**	**-47.174**	**-47.715**

Specificatie taakvelden 2023 (bedragen x € 1.000)

	Taakveld	Lasten	Baten	Saldo
6-0.10	Mutaties reserves	3.073	2.110	963
6-0.11	Resultaat van de rekening van baten en lasten	24		24
6-0.4	Overhead	11.568	-488	12.056
6-0.5	Treasury	27	3.085	-3.058
6-0.61	OZB woningen		4.789	-4.789
6-0.62	OZB niet-woningen		2.555	-2.555
6-0.64	Belastingen overig	665	600	65
6-0.7	Algemene uitkering en overige uitkeringen gemeentefonds		47.525	-47.525
6-0.8	Overige baten en lasten	10.634		10.634
6-0.8+	Onvoorzien	50		50
6-0.9	Vennootschapsbelasting (VpB)			
6-3.4	Economische promotie		11.809	-11.809
Totaal		**26.041**	**71.984**	**-45.943**

Financiële positie

In het hoofdstuk financiële positie wordt ingegaan op de diverse onderdelen die van invloed zijn en inzicht geven in de financiële positie van de gemeente Sluis.

Uitgangspunten

Het uitgangspunt van deze begroting is de Kadernotabrief 2023 en de brief Meicirculaire 2022, waarop als gevolg van een aantal ontwikkelingen aanpassingen zijn aangebracht. Onder de paragraaf Begrotingssaldo / Meerjarenperspectief 2023-2026 gaan we hierop verder in.

De uitgangspunten zijn vastgesteld in de Kadernotabrief 2023. Deze zijn ongewijzigd van toepassing met uitzondering van enkele belastingtarieven. Daarnaast is de meicirculaire 2022 verwerkt in de begroting conform de regels die zijn afgesproken met de gemeenteraad.

De verwachting blijft dat deze uitgangspunten de komende jaren zullen fluctueren door de huidige geopolitieke, maatschappelijke en economische ontwikkelingen. Daarom zal hiervoor elk jaar uitgebreid aandacht zijn in de kadernota.

De verwerkte uitgangspunten zijn:

Omschrijving	**2023**	**2024**	**2025**	**2026**
Inwoners	23.150	23.100	23.050	23.000
Woonruimten	18.350	18.400	18.450	18.500
Salarissen/sociale lasten	3,3%	3,9%	3,8%	3,6%
Gemeentelijke heffingen*	3,0%	2,5%	2,5%	2,2%
Renteomslag% voor (nieuwe) investeringen	2,0%	2,0%	2,0%	2,0%
Algemene uitkering	De meicirculaire 2022 Gemeentefonds vormt de basis voor de begroting 2023 en de meerjarenraming 2024-2026			

* Voor verdere toelichting wordt verwezen naar de paragraaf Lokale heffingen.

Begrotingssaldo / meerjarenperspectief 2023-2026

De voorliggende begroting, die een doorwerking betreft van de uitgangspunten van de vastgestelde kadernotabrief 2023 en de brief over de meicirculaire 2022, resulteert in het volgende meerjarenperspectief:

bedragen x € 1.000	**2023**	**2024**	**2025**	**2026**
Saldo Kadernotabrief 2023 / Meicirculaire 2022	-1.059	550	2.593	1.162
Bijstellingen	1.583	2.907	3.568	1.743
Coalitieakkoord	-2.207	-2.496	-2.556	-2.615
Belastingmaatregelen	1.707	1.386	1.057	759
Saldo begroting 2023-2026	**24**	**2.347**	**4.662**	**1.049**

Bijstellingen
Het opstellen van de detailbegroting heeft geleid tot een aantal bijstellingen die betrekking hebben op:

Effecten bijstellingen	2023	2024	2025	2026
* personeelslasten, incl. vergoeding woon-werkverkeer	-295	-775	-778	-788
* Rente langlopende geldleningen	-526	-642	-865	-573
* Collectief vervoer (conform raadsvoorstel september 2022)	-157	-158	-159	-159
* Kapitaallasten	175	175	175	175
* Algemene uitkering (doorwerking meicirculaire 2022 tov vorige circulaires)	234	1.327	1.935	268
* Belastingen obv actuele prognoses Sabewa	2.553	2.695	2.995	3.263
* mutaties reserves	-182	-280	-119	-73
* Diversen	-219	565	384	-370
Totaal mutaties	**1.583**	**2.907**	**3.568**	**1.743**

Coalitieakkoord
Vanuit het coalitieakkoord "Strategie met ambitie" is er budgettaire ruimte gemaakt om invulling te geven aan de doelstellingen. Het gaat hierbij om:

Effecten coalitieakkoord	2023	2024	2025	2026
* gratis kinderopvang	-622	-1.281	-1.320	-1.359
* economische agenda	-350	-100	-100	-100
* regiovisie	-40			
* (kinder)armoede en schuldhulpverlening	-125	-125	-125	-125
* preventie	-125	-125	-125	-125
* preventief Jeugdbeleid	-225	-225	-225	-225
* mobiliteitsvisie	-50			
* extra formatie tbv reguliere basistaken	-520	-540	-561	-581
* burgerparticipatie	-150	-100	-100	-100
Totaal coalitieakkoord	**-2.207**	**-2.496**	**-2.556**	**-2.615**

Belastingmaatregelen
Met name om de gevolgen van de benodigde financiële ruimte voor de invulling van het coalitieakkoord te bekostigen, worden er belastingmaatregelen doorgevoerd. Op de afzonderlijke maatregelen wordt nader ingegaan in de paragraaf Lokale heffingen.

Effecten belastingmaatregelen:	2023	2024	2025	2026
* parkeren	767	767	767	767
* toeristenbelasting	1.160	1.028	893	770
* OZB	-220	-409	-603	-778
Totaal belastingmaatregelen	**1.707**	**1.386**	**1.057**	**759**

Saldo begroting 2023-2026
De begroting 2023 en het meerjarenperspectief 2024-2026 zijn sluitend. Het saldo wordt toegevoegd aan de algemene reserve, conform de ingezette trend bij de 1e bestuursrapportage 2022.

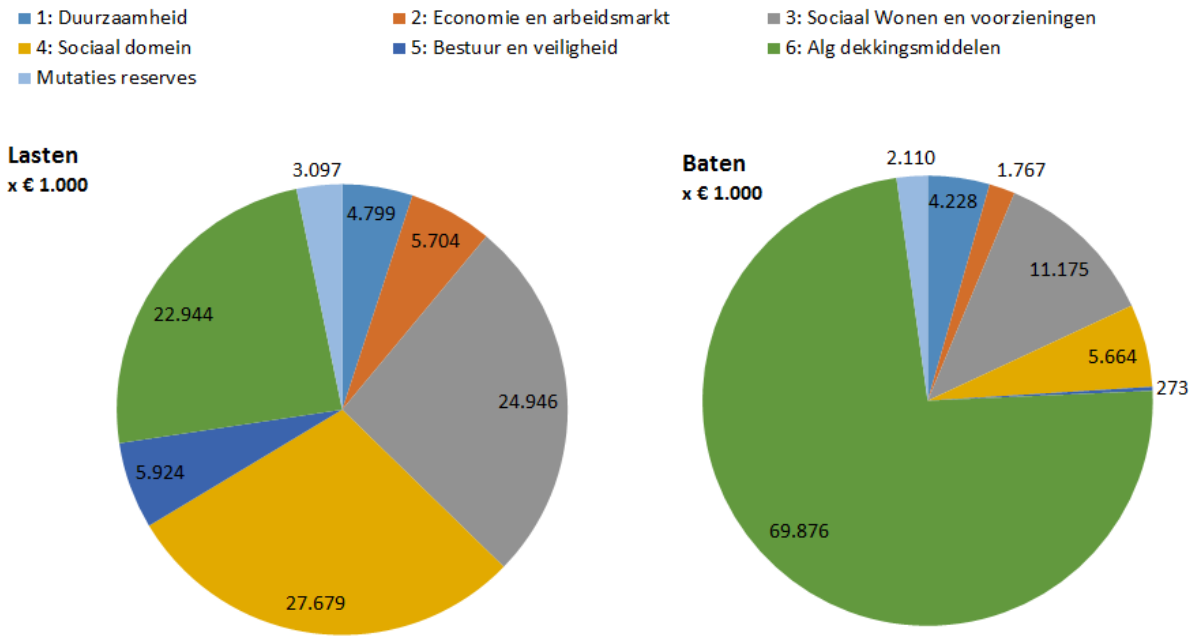
Overzicht van baten en lasten

In onderstaande tabel is een totaaloverzicht opgenomen van de baten en lasten en het saldo per programma. Overeenkomstig het BBV worden hierin de bedragen voor algemene dekkingsmiddelen, de overhead, heffing Vennootschapsbelasting en onvoorzien, afzonderlijk vermeld.

Een specificatie naar de nieuwe taakvelden is opgenomen onder de programma's. Een totaaloverzicht van de taakvelden is opgenomen in bijlage 4.

(bedragen x € 1.000)		**Jaarrekening 2021**		**Begroting na wijz 2022**		**Begroting 2023**		
Baten en lasten per programma		**Lasten**	**Baten**	**Lasten**	**Baten**	**Lasten**	**Baten**	**Saldo**
1	Duurzaamheid	4.613	4.136	4.953	3.965	4.799	4.228	571
2	Economie en Arbeidsmarkt	4.819	2.103	6.622	2.802	5.704	1.767	3.937
3	Wonen en Voorzieningen	23.055	12.424	25.368	11.117	24.946	11.175	13.771
4	Sociaal domein	29.184	6.831	29.366	6.061	27.679	5.664	22.014
5	Bestuur en veiligheid	7.870	1.297	5.711	284	5.924	273	5.650
6	Algemene dekkingsmiddelen	997	58.141	1.757	62.034	11.327	70.363	-59.036
6-0.4	Overhead	9.618	185	9.174	-515	11.568	-488	12.056
6-0.8+	Onvoorzien			50		50		50
6-0.9	Vennootschapsbelasting (VpB)	-23						
	Totaal saldo baten en lasten	**80.132**	**85.117**	**83.002**	**85.748**	**91.996**	**92.982**	**-987**
Toevoegingen en onttrekkingen aan reserves per programma								
	Mutaties reserve	3.916	5.297	4.543	1.798	3.073	2.110	963
	Totaal na bestemming	**84.048**	**90.413**	**87.545**	**87.545**	**95.069**	**95.092**	**-24**
Resultaat		**6.365**				**24**		**24**

In bijlage 5 vindt u het meerjarenperspectief van de baten en de lasten.

Overzicht van incidentele baten en lasten

Door een indicatie van de incidentele baten en lasten te geven wordt informatie gegeven die relevant is voor het beoordelen van de financiële positie en de meerjarenraming. Onder incidenteel wordt verstaan baten en lasten die zich niet langer dan drie jaar voordoen.

(Bedragen x € 1.000)		**2023**	**2024**	**2025**	**2026**
PG	**Omschrijving lasten**				
	Exploitatielasten:				
2	Stampershoek 5e fase	315	161		
	Technopark 2e fase	276	17		
	Deltahoek uitbreiding	483	193	193	193
3	Uitrol Glasvezel	258			
	Project illegaal grondgebruik	202			
4	NPO - COVID-19 gerelateerde onderwijsachterstand	74			
	Sociale werkvoorziening	185			
	Dethon - Opleidingskas VOC	35			
6	Inhuur reguliere projecten	500			
	Inhuur grote projecten	1.059	570	965	465
	Stelpost Jeugd	1.600			
	Economische agenda	250			
	Mobiliteitsvisie	50			

(Bedragen x € 1.000)		2023	2024	2025	2026
	Regiovisie	40			
	Verkeersveiligheid	100			
	subtotaal incidentele exploitatielasten:	*5.427*	*941*	*1.158*	*658*
	Toevoegingen aan reserves:				
	Totaal incidentele lasten	**5.427**	**941**	**1.158**	**658**
PG	**Omschrijving baten**				
	Exploitatiebaten:				
2	Stampershoek 5e fase	306	153		
	Technopark 2e fase	272	16		
	Deltahoek uitbreiding	483	193	193	193
3	Uitrol Glasvezel	258			
	Project illegaal grondgebruik	202			
4	NPO - COVID-19 gerelateerde onderwijsachterstand	74			
	subtotaal incidentele exploitatiebaten:	*1.595*	*362*	*193*	*193*
	Onttrekkingen aan reserves:				
	Reserve infrastructuur tbv winkelcentrum Sluis	*6*			
	Inhuur reguliere projecten	500			
	Inhuur grote projecten	1.059	570	965	465
	Subtotaal onttrekkingen aan reserves	*1.565*	*570*	*965*	*465*
	Totaal incidentele baten	**3.160**	**932**	**1.158**	**658**
	Totaal saldo incidentele lasten en baten	**2.267**	**9**	**-**	**-**

Het bedrag aan incidentele lasten en baten is na 2023 nagenoeg in evenwicht. Een deel van de incidentele lasten behoeft nog een separaat raadsbesluit voordat deze beschikbaar worden gesteld. Deze worden ook nader gespecificeerd in het onderdeel Stelposten.

Structureel en reëel evenwicht

Op basis van onderstaand overzicht wordt aangetoond dat de begroting 2023 en meerjarenraming 2024-2026, conform de uitgangspunten in het BBV, structureel in evenwicht zijn. Dit houdt in dat structurele lasten kunnen worden gedekt met structurele baten. Indien dit niet het geval zou zijn, zou de kans groot zijn dat er op termijn een begrotingstekort ontstaat. De huidige ramingen tonen aan dat dit risico op dit moment niet aan de orde is.

Het structureel begrotingsevenwicht wordt berekend door de totale lasten en baten te verminderen met de incidentele lasten en baten. Het saldo dat overblijft moet op termijn positief zijn (de structurele baten zijn dan groter dan de structurele lasten). In alle jaren van de meerjarenraming is sprake van een positief structureel begrotingssaldo.

(bedragen x € 1.000)	**2023**	**2024**	**2025**	**2026**
Saldo baten en lasten voor bestemming	987	4.419	6.509	3.425
Toevoegingen en onttrekkingen aan reserves	-963	-2.072	-1.847	-2.376
Begrotingssaldo na bestemming	***24***	***2.347***	***4.662***	***1.049***
Waarvan incidentele baten en lasten (saldo)	-2.267	-9	-	-
Structureel begrotingssaldo	**2.291**	**2.356**	**4.662**	**1.049**

Stelposten

In tegenstelling tot voorgaande jaren bevat de begroting geen taakstellingen meer. In plaats daarvan zijn er een aantal stelposten opgenomen. Dit zijn budgetten die nog nadere invulling behoeven. Hieronder staat een opsomming van deze stelposten.

bedragen x € 1.000	**2023**	**2024**	**2025**	**2026**
Kadernota's	2.031	1.935	1.939	1.938
Algemene uitkering	1.942	343	202	211
Indexeringen	4.490	4.249	3.825	3.472
Overige	2.271	2.571	2.620	2.679
Totaal stelposten	**10.734**	**9.098**	**8.586**	**8.300**

Toelichting

Kadernota's

Verwijzende naar de kadernota's van de desbetreffende jaren, behoeven onderstaande budgetten nog invulling aan de hand van separate voorstellen:

Stelposten (bedragen * € 1.000)	**2023**	**2024**	**2025**	**2026**
Kadernota 2020-2024:				
* toegankelijk maken openbare ruimte	50	50	50	50
* verkeersveiligheid	100			
* logopedie (screening/signalering)	50	50	50	50

* MFC IJzendijke	260	260	260	260
* overige	13	18	23	23
Kadernotabrief 2023-2026:				
* beheerplannen	1.000	1.000	1.000	1.000
* transformatie bestaande woningvoorraad	255	255	255	255
* realisatie Duinboulevard	153	152	151	150
* clusteren wonen, org en voorzieningen in kern IJzendijke	150	150	150	150
Totaal	**2.031**	**1.935**	**1.939**	**1.938**

Algemene uitkering
Bij de uitwerking van circulaires gemeentefonds, Algemene uitkering wordt er in beeld gebracht welke bedragen er beschikbaar worden gesteld ten behoeve van taakmutaties, decentralisatie-uitkeringen, integratie-uitkeringen en suppletie-uitkeringen. In afwachting van concrete voorstellen, worden deze budgetten opgenomen als stelposten in de begroting. Hieronder staan de totaalbedragen per circulaire die deze stelpost vormen.

Circulaires (bedragen * € 1.000)	**2023**	**2024**	**2025**	**2026**
Meicirculaire 2020	83	83	83	83
Meicirculaire 2021	145	155	167	176
Septembercirculaire 2021	-14	-13	-13	-13
Decembercirculaire 2021	112	111	113	120
Meicirculaire 2022	1.616	7	-148	-155
Totaal circulaires	**1.942**	**343**	**202**	**211**

Het uitgangspunt bij bedragen uit de algemene uitkering is dat deze vrij besteedbaar zijn. Gemeenten zijn vrij om naar eigen inzicht invulling te geven aan de taken die door het Rijk worden opgelegd. Dat wil zeggen dat de beschikbare bedragen niet één op één besteed hoeven te worden aan het bijbehorende doel. Andersom betekent het ook niet dat indien er minder geld beschikbaar komt (de negatieve bedragen in bovenstaand overzicht zijn doorgaans correcties op eerdere taakmutaties), dit automatisch tot minder uitgaven door de gemeente moet leiden. Dit dient altijd een (lokale) afweging te zijn van het gewenste beleid en ambitieniveau.

Indexeringen
In de brief over de meicirculaire 2022 is gemeld dat er voor 2023 en volgende jaren een stelpost wordt opgenomen voor het opvangen van prijsstijgingen als gevolg van hoge inflatie. Hieronder is een overzicht van deze stelpost en de invulling die hieraan inmiddels is gegeven.

Indexeringen (bedragen * € 1.000)	**2023**	**2024**	**2025**	**2026**
Brief meicirculaire 2022	5.344	5.110	5.146	5.182
Invulling:				
* personeelslasten	-660	-500	-785	-1.050
* diverse budgetten	-194	-361	-536	-660
Restant stelpost indexeringen	**4.490**	**4.249**	**3.825**	**3.472**

De inschatting is dat deze stelpost de komende tijd verder benut zal gaan worden. Bij de 2e bestuursrapportage 2022 is hiervoor een eerste aanzet gegeven.

Overige stelposten
De overige stelposten verwijzen grotendeels naar de budgetten die genoemd worden in de paragraaf Begrotingssaldo/meerjarenperspectief 2023-2026, onderdeel Coalitieakkoord.

Overige stelposten (bedragen * € 1.000)	**2023**	**2024**	**2025**	**2026**
Coalitieakkoord	2.207	2.496	2.556	2.615
Overige	-36	-25	-26	-36
Restant stelpost indexeringen	**2.171**	**2.471**	**2.520**	**2.579**

Geprognosticeerde balans

Op grond van de begrotingsvoorschriften dient in de begroting een meerjarige geprognosticeerde balans te worden opgenomen. Hierna vindt u eerst de geprognosticeerde balans (activa en passiva) en daarna een nadere toelichting op de onderdelen investeringsplan (maakt deel uit van de vaste activa) en de reserves en voorzieningen. Tot slot wordt het EMU-saldo berekend.

Activa (bedragen x € 1.000)	1-1-2023	31-12-2023	31-12-2024	31-12-2025	31-12-2026
Vaste activa					
Immaterieel					
Bijdragen in activa eigendom van derden	169	160	151	143	135
Materieel					
Investeringen economisch nut	44.409	41.851	41.140	38.612	36.603
Investeringen economisch nut, waarvoor heffing kan worden geheven	44.577	41.060	45.026	51.371	51.395
Investeringen maatschappelijk nut	15.818	15.161	14.601	14.027	13.662
Financieel					
Kapitaalverstrekkingen deelnemingen	4.143	6.959	9.775	12.591	15.407
Overige uitzettingen rentetypische periode van één jaar of langer	1.433	1.433	1.433	1.433	1.433
Totaal vaste activa	**110.548**	**106.625**	**112.127**	**118.177**	**118.635**
Vlottende activa					
Voorraden					
Onderhanden werk	-583	-851	-1.117	-1.266	-1.328
Gereed product en handelsgoederen	455	300	300	300	300
Uitzettingen met rentetypische looptijd < 1 jaar					
Vorderingen op openbare lichamen	2.000	2.000	2.000	2.000	2.000
Uitzettingen in rijks schatkist	0	1.000	1.000	1.000	1.000
Overige vorderingen	2.500	2.500	2.500	2.500	2.500
Liquide middelen					
Kas-, banksaldi	1.499	1.499	1.499	1.499	1.499
Overlopende activa					
Overige nog te ontvangen bedragen en vooruitbetaalde bedragen tlv volgende jaren	500	500	500	500	500
Totaal vlottende activa	**6.371**	**6.948**	**6.682**	**6.533**	**6.471**
Totaal balans	**116.919**	**113.573**	**118.809**	**124.710**	**125.106**

Passiva (bedragen x € 1.000)	1-1-2023	31-12-2023	31-12-2024	31-12-2025	31-12-2026
Vaste passiva					
Eigen vermogen					
Algemene reserve	7.427	5.868	5.298	4.333	3.868
Bestemmingsreserve	25.031	27.554	30.195	33.007	35.848
Begrotingssaldo	0	24	2.347	4.662	1.049
Voorzieningen					
Voorzieningen voor verplichtingen, verliezen en risico's	4.513	4.297	4.078	3.900	3.725
Van derden verkregen middelen met specifieke besteding	15.071	7.950	7.965	8.046	8.196
Vaste schulden met rentetypische looptijd > 1 jaar					
Onderhandse leningen binnenlandse banken en overige financiele instellingen	54.477	49.481	50.726	52.462	54.120
Totaal vaste passiva	**106.519**	**95.173**	**100.609**	**106.410**	**106.806**
Vlottende passiva					
Netto-vlottende schuld met rentetypische looptijd < 1 jaar					
Kasgeldleningen	0	8.000	7.800	7.900	7.900
Overige schulden	9.000	9.000	9.000	9.000	9.000
Overlopende passiva					
Van Eur. En Ned. Overheidslichamen ontvangen voorschotbedragen voor uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel voor volgende jaren	100	100	100	100	100
Overige vooruitontvangen bedragen ten bate van volgende begrotingsjaren	1.300	1.300	1.300	1.300	1.300
Totaal vlottende passiva	**10.400**	**18.400**	**18.200**	**18.300**	**18.300**
Totaal balans	**116.919**	**113.573**	**118.809**	**124.710**	**125.106**

Investeringsplan 2023-2026

De investeringsplanning is opgenomen in bijlage 1 bij deze begroting. Bij de berekening van de kapitaallasten is uitgegaan van de bepalingen uit artikel 8 van de Financiële verordening, vastgesteld bij raadsbesluit van 23 maart 2017. Het renteomslagpercentage (onder het BBV verplicht voorgeschreven) is berekend op 1,202%.

bedragen x € 1.000	2023	2024	2025	2026
Materiële vaste activa:				
- investeringen economisch nut	2.501	2.169	2.257	2.402
- investeringen maatschappelijk nut	421	529	502	700
Financiële vaste activa	2.831	2.831	2.831	2.831
Totaalbedrag investeringen	**5.753**	**5.529**	**5.590**	**5.933**
Kapitaallasten (cumulatief)	93	204	315	418
Dekking uit voorziening rioolheffing	43	104	163	217

De kapitaallasten die voortvloeien uit deze investeringen zijn onder de lasten van de diverse programma's geraamd. Vaststelling van de programmabegroting 2023 houdt tevens in het beschikbaar stellen van de kredieten uit de kolom 2023 van het investeringsplan 2023-2026 (bijlage 1).

Reserves en voorzieningen

In de nota Reservebeleid 2017-2020 is, voor zover van toepassing, per reserve/voorziening het volgende in beeld gebracht:
- het doel van de reserve/voorziening;
- de voedingen en onttrekkingen;
- de maximale hoogte en maximale looptijd;
- bijzonderheden.

In onderstaand overzicht wordt een totaalbeeld gegeven van het verloop van de reserves en voorzieningen. Voor informatie over de toevoegingen/onttrekkingen in 2023 verwijzen we naar het overzicht van incidentele baten en lasten (hiervoor) en het overzicht van structurele toevoegingen/onttrekkingen reserves (hierna).

bedragen x € 1.000 Stand per:	1-1-2023	31-12-2023	31-12-2024	31-12-2025	31-12-2026
Algemene reserves:					
Algemene reserve	7.427	5.868	5.298	4.333	3.868
Totaal algemene reserves	**7.427**	**5.868**	**5.298**	**4.333**	**3.868**
Bestemmingsreserves:					
Grondexploitatie: algemene reserve	984	984	984	984	984
Infrastructuur	478	487	502	517	532
Explosievenruiming	284	284	284	284	284

bedragen x € 1.000 Stand per:	1-1-2023	31-12-2023	31-12-2024	31-12-2025	31-12-2026
Demografische ontwikkelingen	392	392	392	392	392
Restauratie monumenten	28	28	28	28	28
Rekenkamercommissie	15	15	15	15	15
Reserve onderhoud gebouwen	1.301	1.301	1.301	1.301	1.301
Reserve onderh geb Visveiling	134	134	134	134	134
Egalisatiereserve kapitaallasten	5.289	4.997	4.705	4.421	4.139
Egalisatiereserve bodemsanering	279	279	279	279	279
Egalisatiereserve bestemmingsplannen	182	182	182	182	182
Egalisatiereserve duurzaamheid	261	261	261	261	261
Bedrijfsvoering	772	772	772	772	772
Recreatievisie 2.0	122	122	122	122	122
Sociaal Domein	2.430	2.430	2.430	2.430	2.430
Egalisatiereserve wegen	2.189	2.189	2.189	2.189	2.189
Egalisatiereserve groen	381	381	381	381	381
Egalisatiereserve algemene uitkering Gemeentefonds	5.235	5.235	5.235	5.235	5.235
Egalisatiereserve Havengebied Breskens	1.102	850	695	592	516
Egalisatiereserve archeologisch onderzoek	183	183	183	183	183
Reserve Deelneming GBE Aqua	2.816	5.632	8.448	11.264	14.080
Reserve Dividend GBE Aqua	174	416	673	1.041	1.409
Totaal bestemmingsreserves	**25.031**	**27.554**	**30.195**	**33.007**	**35.848**
Totaal reserves	**32.459**	**33.422**	**35.493**	**37.340**	**39.716**
Voorzieningen					
Voorziening recreatienatuur (Rood-voor-groen)	1.294	0	0	0	0
Voorziening woningbouwontwikkeling (Herstructureringsfonds)	451	451	451	451	451
Fonds bedrijvenontwikkeling	10	10	10	10	10
Wethouderspensioenen	4.395	4.235	4.070	3.900	3.725
Wachtgelden wethouders	118	62	8	0	0
Voorziening afvalstoffenheffing	1.439	1.330	1.221	1.111	1.001
Voorziening rioolheffing	5.580	5.610	5.697	5.850	6.071
Voorziening waterberging	31	37	43	50	56
Voorziening begraafplaatsen	50	80	111	143	176

bedragen x € 1.000 Stand per:	1-1-2023	31-12-2023	31-12-2024	31-12-2025	31-12-2026
Voorziening Vitaal West Zeeuws-Vlaanderen	1.672	432	432	432	432
Voorziening recreatienatuur (Rood-voor-rood)	4.545	0	0	0	0
Totaal voorzieningen	**19.584**	**12.246**	**12.043**	**11.946**	**11.921**
Totaal reserves en voorzieningen	**52.042**	**45.668**	**47.536**	**49.286**	**51.637**

Overzicht van structurele toevoegingen en onttrekkingen aan reserves

Overzicht van de structurele toevoegingen aan en onttrekkingen uit de reserves:

bedragen x € 1.000	2023	2024	2025	2026
Structurele onttrekkingen reserves:				
Egalisatiereserve Havengebied Breskens	252	154	104	76
Egalisatiereserve kapitaallasten tbv:				
- programma 1	4	4	4	4
- programma 2	45	45	45	45
- programma 3	159	159	151	151
- programma 4	2	2	2	2
- programma 5	2	2	2	2
- Algemene dekkingsmiddelen	81	81	80	78
Totaal structurele onttrekkingen reserves	**545**	**447**	**388**	**358**
Structurele toevoegingen reserves:				
Reserve infrastructuur tbv herinrichting Oostburg	15	15	15	15
Reserve deelneming GBE Aqua	2.816	2.816	2.816	2.816
Reserve dividend GBE Aqua	242	257	368	368
Totaal structurele toevoegingen reserves	**3.073**	**3.088**	**3.199**	**3.199**

EMU-saldo

Het EMU-saldo geldt binnen de Europese Unie als een indicator om de gezondheid van de overheidsfinanciën te kunnen bepalen. Dit cijfer geeft aan of een overheid een overschot of een tekort heeft. Gemeenten moeten dit cijfer in hun begroting opnemen omdat het Rijk een verplichting heeft naar Europa.

Het EMU saldo gaat niet uit van baten en lasten, maar gaat uit van ontvangsten en uitgaven van de gemeente, berekend op transactiebasis en overeenkomstig de voorschriften van het Europese systeem van nationale en regionale rekeningen in de Europese Unie.
Als gevolg van Europese regelgeving mogen EU-lidstaten een begrotingstekort (EMU-saldo) hebben van maximaal 3% van het bruto binnenlands product (BBP). Aan dit maximale tekort van 3% hebben, naast de Rijksoverheid, ook de decentrale overheden een aandeel.

Wat is er dan anders aan de EMU-systematiek dan het (gemodificeerde) baten- en lastenstelsel dat de gemeenten hanteren?
Investeringen tellen bijvoorbeeld niet mee in het stelsel van baten en lasten. Daarbij wordt uitgegaan van de jaarlijkse kapitaallasten van de investeringen. Investeringen in een bepaald jaar tellen echter wel volledig mee in het EMU-saldo. Bij een sluitende begroting kan een gemeente daardoor toch een negatief EMU-saldo hebben.

De berekening is in de navolgende tabel opgenomen.

Berekening EMU-saldo (bedragen * € 1.000)		**2022**	**2023**	**2024**
1.	Exploitatiesaldo vóór toevoeging aan c.q. onttrekking uit reserves (zie BBV, artikel 17c)	-40	24	2.347
2.	Mutatie (im)materiële vaste activa	3.649	-6.741	2.686
3.	Mutatie voorzieningen	2.999	-7.338	-206
4.	Mutatie voorraden (incl. bouwgronden in exploitatie)	-1.587	-423	-266
5.	Verwachte boekwinst bij verkoop effecten en verwachte boekwinst bij verkoop (im)materiële vaste activa			
Berekend EMU-saldo (1 - 2 + 3 - 4 - 5)		**897**	**-150**	**-279**

Voor elke individuele gemeente is een referentiewaarde berekend (geen norm) die, volgens een gelijke verdeling op basis van het begrotingstotaal, het aandeel vormt binnen het totale begrotingstekort van de Nederlandse overheid. Voor de gemeente Sluis bedraagt de referentiewaarde voor 2023 € 3.115.000. Deze waarde is in de septembercirculaire vermeld. Geconcludeerd kan worden dat de gemeente Sluis zowel in 2022 als in 2023 binnen de referentiewaarde blijft.

Paragrafen

Paragraaf Lokale heffingen

De lokale heffingen zijn een belangrijk onderdeel van de gemeentelijke inkomsten. Het beleid aangaande deze heffingen is vastgelegd in diverse gemeentelijke verordeningen die door de gemeenteraad zijn vastgesteld.

We maken onderscheid in twee soorten heffingen:
- Belastingen: de opbrengst dient als algemeen dekkingsmiddel. Er staat geen prestatie tegenover. Voorbeelden zijn de onroerende zaakbelastingen, hondenbelasting en forensenbelasting.
- Retributies: de opbrengst dient ter dekking van de gemaakte kosten van de dienst. Tegenover deze heffing staat een prestatie, zoals de rioolheffingen en de afvalstoffenheffing. De opbrengst van de retributies mag maximaal kostendekkend zijn.

Lokale heffingen

In onderstaande tabel is een overzicht opgenomen van de inkomsten uit de lokale heffingen.

bedragen x € 1.000	**2021**	**2022**	**2023**	**2024**	**2025**	**2026**
Onroerende zaakbelastingen	6.933	6.638	7.344	7.344	7.344	7.344
Afvalstoffenheffing *	3.671	3.569	3.811	4.010	4.107	4.174
Rioolheffing *	4.835	4.798	5.003	5.193	5.390	5.579
Hondenbelasting	158	168	167	171	175	179
Precariobelasting	147	235	263	270	277	289
Toeristenbelasting	4.915	4.705	6.443	6.443	6.443	6.443
Forensenbelasting	3.231	3.280	5.366	5.500	5.637	5.761
Reclamebelasting	-8	133	154	158	161	165
Marktgeld	23	24	23	23	24	25
Lijkbezorgingsrechten	390	396	412	423	433	443
Baatbelasting	6	11	11	11	11	11
Parkeerbelastingen	1.521	1.909	2.680	2.680	2.680	2.680
Naheffingsaanslagen parkeerbelasting	420	300	300	300	300	300
Leges Burgerzaken	431	523	215	442	379	391
Leges bouwvergunningen	1.242	1.570	743	723	741	757
Leges overige	282	160	193	135	139	143
Totaal	**28.197**	**28.019**	**33.128**	**33.826**	**34.241**	**34.683**
* na aftrek storting in voorziening dubieuze debiteuren						

Het beleid ten aanzien van de lokale heffingen

Coalitieprogramma Strategie met ambitie

In de Kadernotabrief 2023 zijn de uitgangspunten voor de gemeentelijke belastingen en heffingen 2023 opgenomen. Met name om de gevolgen van de benodigde financiële ruimte voor de invulling van het coalitieakkoord te bekostigen, worden een aantal belastingmaatregelen in de begroting 2023 op een

andere wijze ingevuld dan uitgangspunt was. Het gaat hierbij om de Onroerende zaakbelasting, (Water)toeristenbelasting en de Parkeerbelasting.

Onroerende Zaakbelasting:
Uitgangspunt bij de Onroerende Zaakbelasting zijn gelijkblijvende opbrengsten. Omdat een correctie met de waardeontwikkelingen in het kader van de Wet WOZ wordt toegepast, veranderen de tarieven wel. Voor 2023 betekent dit een verlaging van de OZB-tarieven.

(Water)toeristenbelasting:
De tarieven (water)toeristenbelasting stijgen in 2023 naar de helft van het landelijk gemiddelde (COELO_Atlas) en worden per persoon per overnachting:

- (mini)campings/jachthavens m.u.v. strandslaaphuisjes en de jaarplaatsen € 1,55
- jaarplaatsen (mini)campings/jachthavens € 1,95
- recreatiewoningen, pensions, etc. € 1,95
- hotels € 2,55
- strandslaaphuisjes € 2,55

Parkeerbelasting:
De tarieven voor betaald parkeren verhogen en worden hierdoor meer in lijn gebracht met landelijke tarieven. De dagtarieven zullen variëren tussen € 5,00 en € 12,50 en worden nader uitgewerkt in de Verordening Parkeerbelasting 2023.

De aanpassingen op leges en forensenbelasting die doorgevoerd zijn naar aanleiding van het onderzoek uit 2019 blijven gehandhaafd.

Leges:
€ 532,65 leges in rekening brengen voor een principeverzoek voor een planologische procedure (geen verrekening bij het indienen van een definitieve aanvraag).

Forensenbelasting:

- Heffingsgrondslag wijzigen in een ‰ van de WOZ-waarde;
- Het minimumtarief voor de forensenbelasting voor woningen met een WOZ-waarde ≤ € 100.000 bedraagt in 2023 € 500;
- Alle objecten met een waarde variërende tussen € 100.000 en € 700.000 euro worden in 2023 belast met 5,0‰ van de WOZ-waarde;
- De maximaal te belasten WOZ-waarde van de forensenbelasting is vastgesteld op € 700.000 euro.

Toerekening overhead aan de heffingen
Definitie van het begrip overhead:

- Er wordt aansluiting gezocht bij de definitie in het kader van Vensters voor Bedrijfsvoering;
- Overhead zijn alle kosten die indirect samenhangen met de sturing en ondersteuning van de medewerkers in het primaire proces.

Bij de toerekening van de overhead aan de heffingen is uitgegaan van een methodiek uit de Handreiking kostenonderbouwing lokale heffingen, te weten een methodiek gebaseerd op de personeelslasten. Niet alle overheadkosten worden toegerekend; nagegaan is welke overhead redelijkerwijs kan worden toegerekend aan de heffingen. Niet toegerekend worden de kosten van:

- het bestuurssecretariaat : ondersteuning college van burgemeester en wethouders;
- commissie bezwaar, communicatie en gemeentejurist: communicatie en afhandeling van bezwaar- en beroepschriften inzake belastingen loopt via Sabewa Zeeland;

- de medewerkers belast met enkele specifieke taken van bedrijfsvoering (bijv. informatiebeveiliging).

Daarmee rekening houdend komt de toeslag voor de overhead op de directe personeelslasten uit op 66%.

Regionale samenwerking Sabewa Zeeland
De heffing en invordering van onroerendezaakbelastingen, afvalstoffenheffing, rioolheffing, hondenbelasting, toeristenbelasting, forensenbelasting, precariobelasting en reclamebelasting is overgedragen aan de gemeenschappelijke regeling Sabewa Zeeland. Sabewa Zeeland handelt tevens de kwijtschelding van deze belastingen af.

Tarieven 2023
In de begroting 2023-2026 is uitgegaan van een aanpassing van de tarieven met 3,0%, zijnde de prijsindex bruto binnenlands product 2022 die ook wordt gehanteerd in de meicirculaire 2022.

Uitzonderingen hierop zijn:

Belastingsoort	Verhoging
Onroerende zaakbelastingen	Gelijkblijvende opbrengsten zijn het uitgangspunt. Correctie tarief met de waardeontwikkelingen in het kader van de Wet WOZ.
Afvalstoffenheffing	Uitgangspunt is 100% kostendekking.
Rioolheffing	Op basis van het GRP 2020-2024 een jaarlijkse tariefsverhoging met 1,25%, verhoogd met het inflatiepercentage van 3,0%.
Toeristenbelasting	Tarieven variëren van € 1,55 tot € 2,55 op basis van soort verblijf.
Lijkbezorgingsrechten	Uitgangspunt is 100% kostendekking. Voor de komende jaren wordt, totdat dit is bereikt, uitgegaan van een jaarlijkse stijging van de tarieven met het inflatiepercentage (3,0%).
Baatbelasting	Uitvoering van de reeds eerder door de raad vastgestelde verordeningen (riolering buitengebied en herinrichting centrum Sluis).
Parkeerbelastingen	De tarieven wijzigen t.o.v. de tarieven 2022 en variëren in dagtarief tussen € 5,00 en € 12,50.

Overzicht tarieven belastingen en heffingen

Soort	Grondslag	2022	2023
Ozb			
Woning eigenaar	Percentage WOZ-waarde	0,0944%	0,0858%
Niet-woning eigenaar	Percentage WOZ-waarde	0,2151%	0,2116%
Niet-woning gebruiker	Percentage WOZ-waarde	0,1754%	0,1726%
Afvalstoffenheffing			
Gebruiker	Eenpersoonshuishouden	€ 210,15	€ 221,30

Soort	Grondslag	2022	2023
Gebruiker	Tweepersoonshuishouden	€ 258,55	€ 272,25
Gebruiker	Meer dan tweepersoonshuishouden	€ 287,55	€ 302,80
Gebruiker	Vakantie-/recreatiewoning	€ 287,55	€ 302,80
Rioolheffingen			
Gebruiker	Afvoer 0 t/m 300 m3 afvalwater	€ 281,15	€ 293,10
Gebruiker	Afvoer > 300 t/m 1.000 m3 afvalwater	€ 816,95	€ 851,65
Gebruiker	Afvoer > 1.000 t/m 2.500 m3 afvalwater	€ 1.194,35	€ 1.245,10
Gebruiker	Afvoer > 2.500 t/m 5.000 m3 afvalwater	€ 1.707,00	€ 1.779,55
Gebruiker	Afvoer > 5.000 m3 afvalwater	€ 1.707,00	€ 1.779,55
	Verhoogd met € 0,25 per m3 voor elke m3 waarmee de hoeveelheid afgevoerd afvalwater de 5.000 m3 te boven gaat.		
Hondenbelasting			
1e hond	Voor de 1e hond	€ 63,90	€ 65,80
Iedere volgende hond	Per hond	€ 118,50	€ 122,05
Kennel	Per kennel	€ 228,10	€ 234,95
Precariobelasting			
Reclameborden, uithangborden e.d.	Per stuk per jaar	€ 36,75	€ 37,85
Zonneschermen en luifels	Per stuk per jaar	€ 31,35	€ 32,30
Terras Boul. de Wielingen Cadzand en Kaai, Spuiplein en Oranjeplein Breskens	Per m2 per maand	€ 3,65	€ 3,75
Terras Ledelplein, Markt, Erasmus-straat, Raadhuisplein en Eenhoorn-plantsoen Oostburg	Per m2 per maand	€ 2,95	€ 3,05
Terras bebouwde kom Sluis	Per m2 per maand	€ 4,90	€ 5,05
Terras overig gebouwd gemeente Sluis	Per m2 per maand	€ 2,55	€ 2,65
Toeristenbelasting			

Soort	Grondslag	2022	2023
(mini)campings/ Watertoeristen muv jaarplaatsen en strandslaaphuisjes	Per persoon per overnachting	€ 1,25	€ 1,55
Jaarplaatsen	Per persoon per overnachting	€ 1,55	€ 1,95
Pensions/recreatiewoningen	Per persoon per overnachting	€ 1,55	€ 1,95
Hotels	Per persoon per overnachting	€ 2,05	€ 2,55
Strandslaaphuisjes	Per persoon per overnachting	€ 2,05	€ 2,55
Forensenbelasting			
Tarief 2023: 5,0‰ van de WOZ-waarde met een minimumtarief van € 500 voor woningen met een WOZ-waarde ≤ € 100.000. De maximaal te belasten WOZ-waarde is € 700.000 (forensenbelasting maximaal € 3.500).			
Reclamebelasting			
Deelgebied 1 (kern Oostburg) bij een oppervlakte van de openbare aankondigingen van:			
Minder dan 0,1 m2		nihil	nihil
0,1 m2 of meer maar minder dan 15 m2		€ 979,35	€ 1.008,75
15 m2 of meer maar minder dan 25 m2		€ 1.091,35	€ 1.124,10
25 m2 of meer		€ 1.315,20	€ 1.354,65
Deelgebied 2 (bedrijventerrein Oostburg) bij een oppervlakte van de openbare aankondigingen van :			
Minder dan 0,1 m2		nihil	nihil
0,1 m2 of meer maar minder dan 15 m2		€ 783,50	€ 807,00
15 m2 of meer maar minder dan 25 m2		€ 873,00	€ 899,20
25 m2 of meer		€ 1.052,10	€ 1.083,65
Parkeerbelastingen			
Naheffing parkeerbelasting		€ 66,50	€ 72,90
Dagtarief:			
Sluis		€ 3,00 / € 3,50	€ 5,00
Kern Sluis		€ 10,50	€ 12,50
Kust		€ 4,00	€ 7,50

Toelichting

Onroerende zaakbelastingen

De onroerende zaakbelastingen worden geheven naar de taxatiewaarde van een object (woningen en niet-woningen) op basis van de Wet WOZ. Deze waarde wordt jaarlijks opnieuw getaxeerd. Voor de belastingaanslagen 2023 is de WOZ-waarde per 1 januari 2022 bepalend. In deze begroting is uitgegaan van gelijkblijvende opbrengsten. Wel vindt een correctie van het tarief plaats met de waardeontwikkelingen in het kader van de Wet WOZ.

Vrijstellingen: uitsluitend de wettelijke verplichte vrijstellingen.

Kwijtschelding: onroerende zaakbelastingen komen in aanmerking voor kwijtschelding.

Macronorm onroerende zaakbelastingen: deze norm is in 2019 voor de laatste keer toegepast. In plaats daarvan komt een benchmark waarin de onroerende zaakbelastingen, de afvalstoffen- en de rioolheffingen worden vergeleken. Het resultaat van deze benchmark komt in de COELO-Atlas (maart 2023).

Afvalstoffenheffing
In de afvalstoffenheffing worden de lasten doorberekend voor het inzamelen, afvoeren en verwerken van huishoudelijke afvalstoffen.
- Heffingsmaatstaf: tariefdifferentiatie naar aantal bewoners van een perceel met als peildatum 1 januari van het belastingjaar.
- Vrijstellingen: geen vrijstellingen.
- Kwijtschelding: voor de afvalstoffenheffing kan kwijtschelding verleend worden.

In de berekening van de tarieven worden, naast de directe kosten, meegenomen: de overhead op de interne personeelskosten, de kosten van heffing en invordering door Sabewa Zeeland, de compensabele btw, het bedrag dat aan afvalstoffenheffing wordt kwijtgescholden en het bedrag dat in de voorziening dubieuze debiteuren wordt gestort.

In onderstaande tabel zijn de baten en lasten voor het huishoudelijk afval opgenomen (kostenonderbouwing):

Omschrijving (bedragen * € 1.000)	**Uitgaven 2023 incl. BTW**	**Inkomsten 2023 incl. BTW**
Huishoudelijk afval	3.353	298
Milieustraat Oostburg	708	
Heffing/invordering afvalstoffenheffing	60	
Kwijtschelding	96	
Voorziening dubieuze debiteuren	74	
Totaal uitgaven en inkomsten	**4.291**	**298**
Netto lasten door te berekenen in de afvalstoffenheffing	**3.994**	
Opbrengst afvalstoffenheffing		**3.885**
Onttrekken aan de voorziening afvalstoffenheffing		**109**

Eventuele tekorten c.q. overschotten worden verrekend met de voorziening afvalstoffenheffing. De huidige voorziening bedraagt ongeveer € 1,48 miljoen.

Rioolheffingen
De rioolheffing is een heffing die op grond van artikel 228a van de Gemeentewet wordt geheven om de kosten op te vangen die voortvloeien uit de zorgplicht voor:
- de afvoer van afvalwater;
- de afvoer van hemelwater;
- het kwaliteitsbeheer van grondwater.

De wijze waarop aan deze zorgplicht invulling wordt gegeven is vastgelegd in het Gemeentelijk Rioleringsplan (GRP) 2020-2024, vastgesteld bij raadsbesluit van 27 juni 2019. Tegelijkertijd is besloten om de tarieven rioolheffing jaarlijks te verhogen met 1,25% en het dan geldende inflatiepercentage. Voor 2023 is het inflatiepercentage vastgesteld op 3,0% waarmee de tarieven rioolheffing zullen stijgen met 4,25%.

- Heffingsmaatstaf: De rioolheffing wordt geheven van de gebruiker van een perceel van waaruit water direct of indirect op de gemeentelijke riolering wordt afgevoerd. Het tarief is afhankelijk van het aantal kubieke meters water dat vanuit het perceel wordt afgevoerd.
- Vrijstellingen: de Gemeentewet schrijft geen verplichte vrijstellingen voor. Ook in de gemeentelijke belastingverordening zijn geen vrijstellingen opgenomen.
- Kwijtschelding: voor de rioolheffing kan kwijtschelding worden verleend.

In de tarieven worden, naast de directe kosten, meegenomen: de overhead op de interne personeelskosten, de kosten van heffing en invordering door Sabewa Zeeland, de compensabele BTW, het bedrag dat aan rioolheffing wordt kwijtgescholden en het bedrag dat in de voorziening dubieuze debiteuren wordt gestort.

Voorts worden in de rioolheffing nog doorberekend:
1. Archeologieonderzoek:
   De kosten van het vooronderzoek (bureauonderzoek, veldonderzoek als verslaglegging van het onderzoek) zijn volledig ten laste van de rioolheffing te brengen. Ook de eventuele kosten van extra (voorzorgs)maatregelen als er in een risicogebied wordt gegraven, vallen onder de kosten die toegerekend kunnen worden aan de zorgtaken.
   Maar de kosten van eventuele vervolgwerkzaamheden of vervolgschade, als blijkt dat er daadwerkelijk archeologische vondsten zijn gevonden, komen niet meer ten laste van de rioolheffing. Deze kosten zijn niet meer in redelijkheid toe te rekenen aan de drie zorgtaken (riolering, hemel- en grondwater).
2. Explosievenonderzoek:
   Hier geldt dezelfde lijn als bij het archeologieonderzoek.
3. Bodemvervuiling:
   Ook hier geldt dezelfde lijn als bij het archeologie- en explosievenonderzoek.
4. Flexibele buizen aansluiting huisriolen bij rioolvervanging:
   Een deel van de kosten van vervanging van de huisaansluiting is toe te rekenen aan de rioleringswerkzaamheden. Welk deel dat is, kan aan de hand van ouderdom en afschrijving worden vastgesteld.
   Een deel van de kosten zou voor rekening van het nutsbedrijf moeten komen. Indien de gemeente desalniettemin besluit dat alle kosten door de gemeente worden gedragen, dan zal dat deel ten laste van de algemene middelen moeten worden gebracht.
5. Vervanging bestrating bij rioleringswerkzaamheden:
   De kosten van het openbreken en sluiten van de straat ter plaatse van de rioleringswerkzaamheden zijn geheel toe te rekenen aan de rioolheffing. Ook de kosten van de extra fundering van de weg vanwege de riolering (extra aanbrengen puin) worden rechtstreeks veroorzaakt door de riolering en horen bij de goede aanbrenging van de riolering.

De kosten van nieuwe bestrating horen niet te worden door belast in de rioolheffing. Deze zijn immers niet opgeroepen door de zorgtaken en zijn ook geen rechtstreeks gevolg daarvan. De vervanging van het materiaal dat kapot is gegaan door het openbreken is dat wel.

6. Beleidskosten:
   Een deel van de kosten van beleidsambtenaren kan door belast worden, d.w.z. dat deel van de beleidsambtenaren die zich rechtstreeks met de zorgtaken bezighouden. Ook de kosten van het GRP kunnen volledig worden door belast.

In onderstaande tabel is de kostenonderbouwing van de rioolheffing opgenomen:

Omschrijving (bedragen * € 1.000)	**Uitgaven 2023 incl. BTW**	**Inkomsten 2023 incl. BTW**
Bermsloten/beschoeiingen	175	33
Straatreiniging	372	
Vrijvervalriolering	3.287	30
Drukriolering	955	
Oppervlaktewater	82	
Heffing en invordering rioolheffing	69	
Kwijtschelding	96	
Voorziening dubieuze debiteuren	74	
Totaal uitgaven en inkomsten	**5.110**	**63**
Netto lasten door te berekenen in de rioolheffing	**5.047**	
Rioolheffing		**5.077**
Toevoegen aan de voorziening rioolheffing		**30**

De overschotten en tekorten worden verrekend met de voorziening rioolheffing. In de meerjarenbegroting 2023-2026 worden geen tekorten verwacht en zal de voorziening aangevuld worden.

Hondenbelasting
In artikel 226 van de Gemeentewet ligt de bevoegdheid tot het heffen van hondenbelasting vast. Dit wordt lokaal verder uitgewerkt in de Verordening hondenbelasting.
Belastingplichtig is de houder van één of meer honden binnen de gemeente. Wettelijk zijn er geen verplichte vrijstellingen voorgeschreven. In de gemeentelijke verordening zijn de volgende facultatieve vrijstellingen opgenomen:

1. Honden die zijn opgeleid tot en dienen als blindengeleidehond en in hoofdzaak als zodanig door een blind persoon worden gehouden;
2. Honden die zijn opgeleid tot en dienen als gehandicaptenhond en in hoofdzaak als zodanig door een gehandicapt persoon worden gehouden;
3. Honden die verblijven in een hondenasiel;
4. Honden die uitsluitend ten verkoop of aflevering in voorraad worden gehouden in een inrichting als bedoeld in artikel 3.7, eerste lid, van het Besluit houders van dieren;
5. Honden die jonger zijn dan drie maanden, voor zover zij tezamen met de moederhond worden gehouden;
6. Honden die in dienst zijn bij de politie.

- Heffingsmaatstaf: heffing naar het aantal honden.
- Kwijtschelding: er wordt geen kwijtschelding verleend voor de hondenbelasting.

Precariobelasting
Basis voor de heffing van precariobelasting is artikel 228 van de Gemeentewet, door de raad vastgelegd in de Verordening precariobelasting.
Belastingplichtig is degene die het voorwerp of de voorwerpen onder, op of boven voor de openbare dienst bestemde gemeentegrond heeft, dan wel van degene ten behoeve van wie dat voorwerp of op die voorwerpen onder, op of boven voor de openbare dienst bestemde gemeentegrond aanwezig zijn.
Hoewel de gemeentewet geen verplichte vrijstellingen voorschrijft, zijn in de verordening de volgende vrijstellingen opgenomen:

1. Voorwerpen, indien de gemeente ter zake van het gebruik van de voor de openbare dienst bestemde gemeentegrond waarop het voorwerp of de voorwerpen zich bevinden een recht heft op grond van artikel 229, eerste lid, onderdeel a, van de Gemeentewet, dan wel een privaatrechtelijke vergoeding is overeengekomen;
2. Voorwerpen, waarvan de gemeente genothebbende krachtens eigendom, bezit of beperkt recht is, met uitzondering van voorwerpen die in gebruik zijn bij een derde;
3. Voorwerpen bij kleine en middelgrote evenementen, zoals bedoeld in de nota evenementenbeleid.
4. Uithangborden die in het kader van het ROMA-project zijn aangebracht in de Weststraat, Marktstraat, Oude Kerkstraat en Tuimelsteenstraat te Aardenburg en die voldoen aan de door de gemeente gestelde eisen van uiterlijk en mogelijke voorstellingen.

- De heffingsgrondslagen en tarieven zijn vermeld in een bij de verordening behorende tarieventabel.
- Kwijtschelding: precariobelasting komt niet voor kwijtschelding in aanmerking.

Toeristenbelasting
De toeristenbelasting is een belasting die op grond van artikel 224 van de Gemeentewet geheven wordt voor het houden van verblijf door niet-ingezetenen. Het gaat hier om een algemene belasting waarvan de opbrengsten toevloeien aan de algemene middelen van de gemeente. Dat laat onverlet dat tegenover de opbrengsten ook aanzienlijke investeringen staan die direct of indirect ten goede komen aan de recreatief-toeristische sector.

Naast de 'gewone' toeristenbelasting voor het verblijf in hotels, pensions, tenten, caravans etc. heft de gemeente Sluis ook een watertoeristenbelasting voor het verblijf op vaartuigen in het gemeentelijk watergebied.

- Vrijstellingen: uitsluitend vrijstellingen voor vormen van verblijf waarbij degene die verblijf houdt geen vrije keuze heeft, zoals verzorgden en verpleegden in verzorgings-, verpleeg- en ziekenhuizen, asielzoekers gehuisvest door het Centraal Orgaan Opvang Asielzoekers.
  Verder vrijstellingen ter voorkoming van samenloop van watertoeristen- en toeristenbelasting en forensen- en toeristenbelasting (voor het houden van verblijf door een en dezelfde persoon).
- Kwijtschelding: voor de toeristenbelasting wordt geen kwijtschelding verleend.

Forensenbelasting
Voor het gedurende meer dan 90 dagen per jaar ter beschikking houden van een gemeubileerde woning door personen die geen hoofdverblijf hebben in de gemeente, wordt een forensenbelasting geheven.

Voor de heffingsmaatstaf is gekozen voor een promillage van de WOZ-waarde, waarbij het minimumtarief in 2023 € 500 bedraagt en de maximum te belasten WOZ-waarde op € 700.000 is vastgesteld.

- Vrijstellingen: uitsluitend de verplichte vrijstelling uit artikel 223, lid 2 van de Gemeentewet voor degene die ter tijdelijke waarneming van een openbare betrekking of ter bijwoning van de vergaderingen van een algemeen vertegenwoordigend lichaam, waarvan hij het lidmaatschap bekleedt, dan wel ingevolge last of bevel van de overheid, buiten de gemeente van zijn hoofdverblijf vertoeft.
- Kwijtschelding: voor de forensenbelasting wordt geen kwijtschelding verleend.

Reclamebelasting

Het heffen van reclamebelasting geschiedt in de gemeente Sluis uitsluitend in de kern Oostburg op grond van de Verordening reclamebelasting. Een deel van de opbrengst wordt doorgesluisd naar de Stichting Ondernemersfonds Eenhoornstad. Voor doorsluizing van de opbrengst wordt hierop in mindering gebracht:

a. € 6.000 als jaarlijkse vergoeding van de perceptiekosten reclamebelasting
b. € 13.000 als compensatie van de gederfde parkeerbelasting in Oostburg
c. € 15.000 per jaar gedurende een periode van 20 jaar (ingaand 2014) als bijdrage in de aanpassingen van de infrastructuur in Oostburg.

Het grondgebied van Oostburg is onderverdeeld in 2 tariefgebieden: het bedrijventerrein en het overige grondgebied van deze kern.

Belastingplichtig is degene die de openbare aankondiging heeft, dan wel degene ten behoeve van wie de openbare aankondiging is aangebracht.

- Vrijstellingen: de Gemeentewet bevat geen wettelijke vrijstellingen. In de verordening zijn de volgende facultatieve vrijstellingen opgenomen:
  a. Vrijstellingen die korter dan 13 weken aanwezig zijn, tenzij deze openbare aankondigingen zijn geplaatst in een voorziening waarin, waaraan of waarop wisselende openbare aankondigingen worden geplaatst, die individueel korter dan 13 weken aanwezig zijn, maar waarbij de verschillende openbare aankondigingen gezamenlijk 13 weken of meer aanwezig zijn;
  b. Vrijstellingen die als algemene bewegwijzering waarmee een algemeen belang wordt gediend, kunnen worden aangemerkt;
  c. Vrijstellingen die door of in opdracht van de gemeente zijn geplaatst of aangebracht, indien en voor zover de openbare aankondigingen geschieden ter uitvoering van de publieke taak en voor zover deze aankondigingen niet tot een vestiging behoren;
  d. Vrijstellingen op bouwterreinen, voor zover deze opschriften rechtstreeks betrekking hebben op de op dat terrein in uitvoering zijnde bouwwerkzaamheden;
  e. Vrijstellingen van instellingen, die door de rijksbelastingdienst zijn aangewezen als Algemeen Nut Beogende Instellingen (ANBI) of die voldoen aan de criteria van de rijksbelastingdienst voor een Sociaal Belang Behartigende Instelling (SBBI) en die uitsluitend betrekking hebben op de functie van het gebouw of de naam van de instelling;
  f. Vrijstellingen bestemd voor de verkoop of verhuur van onroerende zaken, indien deze aanwezig zijn in de onmiddellijke nabijheid van de te verkopen of te verhuren zaak en een totale oppervlakte van 5 m2 per vestiging of bouwwerk niet overstijgen;
  g. Vrijstellingen aangebracht door of namens de Stichting Ondernemersfonds Eenhoornstad, waarbij het reclameobject uitsluitend bestaat uit een vlag, banier of zuil met de naam en/of afbeelding Eenhoornstad.
- Kwijtschelding: voor de reclamebelasting wordt geen kwijtschelding verleend.

Marktgelden
De bevoegdheid tot het heffen van marktgelden ligt vast in artikel 229, 1e lid, onderdelen a en b van de Gemeentewet, op lokaal niveau uitgewerkt in de Verordening marktgelden.
De heffingsmaatstaven en tarieven zijn opgenomen in een bij de Verordening marktgelden behorende tarieventabel. In de tarieven voor de markten in Oostburg en Cadzand-Bad is op verzoek van de marktlieden een opslag verwerkt voor promotie.
Belastingplichtig is degene aan wie een standplaats op de markt is toegewezen. De markten moeten als zodanig zijn aangewezen in de Marktverordening.

- Vrijstellingen: er zijn geen wettelijke of facultatieve vrijstellingen in de verordening opgenomen.
- Kwijtschelding: marktgelden komen niet in aanmerking voor kwijtschelding.

Kermisgelden
Bij de vaststelling van de begroting 2019 en de daaruit voortvloeiende 1e wijziging van de programmabegroting 2019 heeft u ingestemd met afschaffing van de kermisgelden per 1 januari 2019. Ten gevolge daarvan is de Verordening kermisgelden door u ingetrokken.

Lijkbezorgingsrechten
De bevoegdheid tot het heffen van lijkbezorgingsrechten ligt vast in artikel 229, 1e lid, onderdelen a en b van de Gemeentewet en is verder uitgewerkt in de Verordening lijkbezorgingsrechten. In de verordening zijn geen vrijstellingen opgenomen.
De heffingsmaatstaven en tarieven zijn afhankelijk van de soort dienst en zijn vermeld in de bij de Verordening lijkbezorgingsrechten behorende tarieventabel.

De lijkbezorgingsrechten komen niet in aanmerking voor kwijtschelding.

Jaarlijks worden de tarieven met het inflatiepercentage (3,0%) verhoogd, tot 100% kostendekking is bereikt. In onderstaande tabel zijn de in de tarieven doorberekende kosten opgenomen:

Omschrijving (bedragen * € 1.000)	**Uitgaven 2023 incl. BTW**	**Inkomsten 2023 incl. BTW**
Lijkbezorging algemeen (lasten mogen wettelijk niet doorberekend worden in de lijkbezorgingsrechten)	26	
Beheer begraafplaatsen	412	2
Begrafenissen	261	3
Totaal uitgaven en inkomsten	**699**	**5**
Netto lasten door te berekenen in de lijkbezorgingsrechten	**668**	
Lijkbezorgingsrechten		**412**

Baatbelasting
De baatbelasting is een bestemmingsheffing, waarbij de lasten van de voorzieningen worden omgeslagen over de door die voorzieningen gebate onroerende zaken. In het kader van de herinrichting van de winkelstraten Sluis vindt een kostenverhaal plaats. Het merendeel hiervan gebeurt langs privaatrechtelijke weg.

Het belang en de reikwijdte van de baatbelasting is afgenomen, met name door nieuwe wetgeving en ontwikkelingen in de jurisprudentie.
De heffingsmaatstaf in de Verordening herinrichting winkelstraten Sluis bestaat uit een vast bedrag per onroerende zaak, een bedrag afhankelijk van de m1 gevelbreedte van de onroerende zaak en een

bedrag afhankelijk van de m2 oppervlakte van de onroerende zaak voor zover deze op basis van het bestemmingsplan te bebouwen is.

- Kwijtschelding: voor de baatbelasting is geen kwijtschelding mogelijk.

Parkeerbelastingen
De bevoegdheid tot het heffen van parkeerbelastingen is geregeld in de artikelen 225, 234 en 235 van de Gemeentewet en het Besluit gemeentelijke parkeerbelastingen. Het heffen van parkeerbelastingen ligt vast in de Verordening parkeerbelastingen en het aanwijzingsbesluit betaald parkeren. Parkeervergunningen zijn momenteel nog beperkt tot de vergunningen voor de bewoners en hun bezoek in de woonwijken van Sluis en Cadzand-Bad, het woon-werkverkeer langs de kust en voor de gebruikers van de jachthaven in Cadzand-Bad.

Belastingplichtig is degene die het voertuig parkeert in een aangewezen gebied voor betaald parkeren c.q. degene die de vergunning heeft aangevraagd.

- Vrijstellingen: In de verordening is uitsluitend de wettelijke vrijstelling uit artikel 225, lid 6 van de Gemeentewet opgenomen, t.w. vrijstelling voor degene die het voertuig heeft geparkeerd, indien deze aannemelijk maakt dat ten tijde van het parkeren een ander tegen zijn wil van het voertuig gebruik heeft gemaakt en dat hij dit gebruik redelijkerwijs niet heeft kunnen voorkomen.
- Het tarief is afhankelijk van de parkeerduur en de locatie waar geparkeerd wordt.
- Kwijtschelding: parkeerbelastingen komen niet voor kwijtschelding in aanmerking.
- Handhaven: gekozen is voor de fiscale afhandeling. De kosten dit hiermee gemoeid zijn worden verhaald in het tarief van de naheffingsaanslag.

Leges
Leges worden geheven op grond van artikel 229 Gemeentewet voor het genot door of vanwege het gemeentebestuur verstrekte diensten.
Belastingplichtig is de aanvrager van de dienst dan wel degene ten behoeve van wie de dienst is verleend. In vrijwel alle gevallen gaat het om het in behandeling nemen van aanvragen om vergunningen e.d. en het verstrekken van documenten.

- Vrijstellingen:
  1. het in behandeling nemen van een verzoek om een verklaring omtrent inkomen en vermogen;
  2. het in behandeling nemen van een verzoek om een financiële bijdrage;
  3. diensten waarvan de kosten krachtens afdeling 6.4 van de Wet ruimtelijke ordening (grondexploitatie) zijn of worden verhaald;
  4. diensten met betrekking tot een aanvraag tot verlening of gehele of gedeeltelijke intrekking van een omgevingsvergunning of wijziging van voorschriften van een omgevingsvergunning, voor zover die aanvraag betrekking heeft of een activiteit met betrekking tot een inrichting als bedoeld in artikel 2.1, eerste lid, onder e, van de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht;
  5. het in behandeling nemen van een aanvraag tot verlening van een omgevingsvergunning als bedoeld in artikel 2.1, eerste lid, onderdeel i, van de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht, voor zover het een activiteit betreft bedoeld in artikel 2.2a van het Besluit omgevingsrecht, voor zover het een activiteit betreft bedoeld in 2.2a van het Besluit omgevingsrecht (omgevingsvergunning beperkte milieutoets).

  De vrijstellingen 3 t/m 5 zijn verplichte vrijstellingen.
- De heffingsgrondslagen en tarieven zijn vermeld in een bij de verordening behorende tarieventabel.
- Kwijtschelding: leges komen niet in aanmerking voor kwijtschelding.

Kwijtschelding

Naast de heffing en invordering wordt ook het verlenen van kwijtschelding uitgevoerd door Sabewa Zeeland. Bij raadsbesluit van 20 december 2018 is de Regeling kwijtschelding gemeentelijke belastingen 2019 vastgesteld. Voor kwijtschelding komen de afvalstoffenheffing en rioolheffing in aanmerking, met uitzondering van woningen/percelen in hoofdzaak bestemd en gebruikt voor vakantie en andere recreatieve doeleinden.

In de begroting 2023 is een bedrag van € 192.000 opgenomen voor gehele of gedeeltelijke kwijtschelding. Met het kwijt te schelden bedrag is in de onderbouwing van de tarieven afvalstoffenheffing en rioolheffing rekening gehouden.

Belastingdruk

Voor de lokale lastendruk wordt verwezen naar de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing.

Landelijk vergelijk - Coelo-Atlas lokale lasten

Het Centrum voor Onderzoek van de Economie van de Lagere Overheden (Coelo) van de Rijksuniversiteit Groningen brengt jaarlijks de Atlas van de lokale lasten uit. Dit is een jaarlijks overzicht van de heffingen van gemeenten, provincies en waterschappen. Voor alle gemeenten brengen zij voor de ozb, rioolheffing en afvalstoffenheffing uitgebreid de heffingssystematiek, tarieven en kwijtschelding in kaart. Ook is onderzocht welke gemeenten de hoogste en de laagste woonlasten hebben.

In de Atlas lokale lasten 2022 staat Sluis op de 93e plaats (van de 349) van de goedkoopste gemeenten in Nederland met € 849 woonlasten voor meerpersoonshuishoudens (eigenaar-bewoner). De gemeente Rijssen-Holten is de goedkoopste gemeente van Nederland met € 667 woonlasten. De woonlasten in de duurste gemeente Bloemendaal bedragen € 1.736. De gemiddelde woonlasten voor eigenaar-bewoners liggen in Nederland op € 904.

Paragraaf Weerstandsvermogen

Het weerstandsvermogen van de gemeente:
- is het vermogen om incidentele financiële risico's op te kunnen vangen en daarmee de gemeentelijke structurele taken te kunnen voortzetten;
- bepalen we door de relatie te leggen tussen de weerstandscapaciteit en de risico's die we als gemeente lopen en waarvoor op onze balans geen voorzieningen zijn getroffen;
- geeft aan hoe robuust de gemeentelijke begroting is.

In deze paragraaf gaan we in op:
- wettelijk kader;
- verantwoordelijkheden, taken en bevoegdheden;
- risicomanagement;
- grootste risico's;
- weerstandscapaciteit;
- weerstandsvermogen;
- financiële kengetallen.

De conclusie met betrekking tot het weerstandsvermogen van de gemeente is dat er voldoende vermogen is om de risico's af te dekken.

Wettelijk kader

Het 'Besluit Begroting en verantwoording provincies en gemeenten' bevat voorschriften voor de inrichting van de begroting en de jaarstukken. In artikel 11 is opgenomen dat de paragraaf Weerstandsvermogen en risicomanagement minstens bestaat uit:
- een inventarisatie van de weerstandscapaciteit;
- een inventarisatie van de risico's;
- het beleid omtrent de weerstandscapaciteit en de risico's;
- kengetallen;
- een beoordeling van de onderlinge verhouding tussen de kengetallen in relatie tot de financiële positie.

Verantwoordelijkheden, taken en bevoegdheden

De gemeenteraad

De gemeenteraad heeft een controlerende, kaderstellende, toetsende en toezichthoudende rol. Het college informeert de raad over het risicomanagement via de P&C-cyclus. Hierbij worden over de risico's met een gemiddelde, hoge en zeer hoge risicoscore gerapporteerd. De raad controleert in hoeverre de uitvoering van het beleid door het college binnen de vastgestelde kaders heeft plaatsgevonden en of hierin voldoende rekening is gehouden met de aanwezige risico's.
In de programmabegroting gaat het om de mogelijke risico's die het begrotingsbeeld kunnen verstoren en de verwachte omvang van het weerstandsvermogen. In de jaarstukken vindt de verantwoording plaats van de risico's en het weerstandsvermogen zoals die in de programmabegroting zijn benoemd.

Het college van B&W

Het college rapporteert de raad In de tussentijd alleen over risico's die ten opzichte van de begroting nieuw zijn of die significant afwijken.
Als onderdeel van een collegeadvies en raadsvoorstel worden eventuele risico's vermeld.

Risicomanagement

De gemeente heeft te maken met toenemende complexiteit, nieuwe taken en dergelijke waardoor de organisatie aan het veranderen is. Om deze reden is het belangrijk dat de gemeente beter leert omgaan met de onzekerheden die op haar pad komen en dat daarin bewuste keuzes gemaakt worden. De gemeente hanteert het risico gestuurd werken.

Voor een effectieve verankering van risicomanagement in de organisatie is goede communicatie van belang. Een inhoudelijke communicatie over de risico's zal plaatsvinden als onderdeel van de P&C-cyclus. Door deze koppeling worden de risico's periodiek onder de aandacht gebracht.

Om te waarborgen dat de risico's binnen de organisatie op uniforme en objectieve wijze worden beoordeeld, wordt gebruik gemaakt van onderstaande tabel om de kans en impact van een risico in te schatten (risico = kans x impact).

Kans op optreden risico		
Klasse	**Percentage**	**Score**
Zeer laag	1% - 20%	1
Laag	21% - 40%	2
Gemiddeld	41% - 60%	3
Hoog	61% - 80%	4
Zeer hoog	81% - 100%	5

Klasse	**Gevolg Financieel**	**Score**	**Gevolg Imago**	**Gevolg Dienstverlening**	**Gevolg Veiligheid**
Zeer laag	< € 25.000	1	Geen reacties	Geen fout	Veilig
Laag	€ 25.001 -	2	Personeel niet trots	Klant ziet fout geen schade	Licht letsel
	€ 100.000				
Gemiddeld	€ 100.001 -	3	Negatieve berichtgeving	Beperkte schade klant	Matig letsel
	€ 250.000				
Hoog	€ 250.001 -	4	Negatieve berichtgeving media	Grote schade klant	Zeer matig letsel
	€ 500.000				
Zeer hoog	> € 500.000	5	Zeer negatieve berichtgeving	Schade onherstelbaar	Zwaar letsel

De risicoscore van een bepaald risico wordt bepaald door kans en impact met elkaar te vermenigvuldigen (risicoscore = score kans x score impact). Maximaal kan een risico 25 punten scoren, wanneer sprake is van een zeer hoge kans van optreden in combinatie met zeer hoge impact. De risicoscore is in de volgende tabel verdeeld in verschillende klassen. Zoals in deze tabel te zien is, zitten de meeste risico's van de gemeente in de klasse laag.

Klasse	Risicoscore (kans x impact)	Totaal (bedragen * € 1.000)
Zeer laag	1-2	663
Laag	3-6	10.796
Gemiddeld	7-13	580
Hoog	14-18	2.000
Zeer hoog	19-25	600
Totaal		**14.638**

Grootste financiële risico's

Onderstaand staan de risico's vermeld die zich eventueel voor kunnen doen.

Havengebied Breskens

Het Havengebied wordt beschouwd als een majeur project en is opgenomen in de paragraaf grote projecten. Vele facetten komen in dit project samen zoals bijvoorbeeld de kustvisie, recreatie en toerisme, havenbeheer en diverse beheermaatregelen. Daarbij horen ook middelen: financiën en personele capaciteit alsmede monitoring van risico's. Het project vraagt daarnaast samenwerking met partners. In de begroting is structureel € 1 miljoen gereserveerd als preventieve maatregel ten behoeve van diverse beheermaatregelen.

Pensioenen

De verplichting die de gemeente heeft uit hoofde van pensioenen van (voormalige) bestuurders wordt jaarlijks actuarieel herrekend. Aangezien deze berekening slechts eenmaal per jaar kan worden uitgevoerd op basis van de actuele disconteringsvoet die het ministerie eind december van het lopende jaar vaststelt en die wij volgen, is de omvang van de noodzakelijke bijstorting ten laste van het resultaat van het boekjaar vooraf niet bekend. Er is 90% kans dat het risico zich voordoet, de kosten kunnen dan oplopen tot € 600.000. Het risico is opgenomen in klasse zeer hoog

Investeringsfonds Cadzand-Bad

Het investeringsfonds Cadzand heeft niet genoeg middelen om de openbare ruimte in te richten waardoor de gemeente een bijdrage moet leveren. Door de enorme prijsstijgingen van de laatste jaren is de kans 70% dat het risico ad € 1.000.000 zich voordoet.

Jeugd en onderwijs

De vraag naar hulpverlening neemt toe en de hulpvragen worden complexer waardoor een betere samenwerking nodig is tussen professionals onderling en tussen professionals en het gezinssysteem. De begeleiding van de gezinnen wordt arbeidsintensiever. Beleid wordt in afstemming gezamenlijk bepaald met de 13 Zeeuwse gemeenten. Daarbij spelen landelijke trends zoals extramuralisering/ambulantisering en landelijke regelgeving een belangrijke rol. Als gemeente zijn we afhankelijk van de zorgvraag van de inwoners en het landelijk beleid, waardoor de beleidsruimte van de gemeente zelf beperkt is om veel invloed te kunnen uitoefenen op de kosten. Er is 50% kans dat dit risico zich voordoet, de kosten kunnen oplopen tot € 500.000.

Datalek

Landelijk onderzoek wijst uit dat de belangrijkste oorzaak van datalekken het menselijk handelen is. Wij hebben beheersmaatregelen genomen om dit zo veel mogelijk tegen te gaan, zoals ons strategisch informatiebeleid, het daarbij horende uitvoeringsprogramma en diverse trainingen (waaronder Security Awareness). Dit neemt niet weg dat we het risico calculeren dat er toch iets fout kan gaan, en

er een boete volgt van de Autoriteit Persoonsgegevens. We schatten de kans dat het risico zich voordoet op 10%. De kosten kunnen dan oplopen tot € 800.000.

Integriteit van gegevens
Wij staan voor integriteit van ons handelen en het omgaan met gegevens. Dat kan nooit voorkomen dat er toch sprake kan zijn van een hack waarmee gegevens gewijzigd, gewist of toegevoegd worden. Wij hebben hierop beheersmaatregelen genomen door enerzijds technische maatregelen en anderzijds bewustwording. Er bestaat 10% kans dat het risico zich voordoet. De kosten kunnen dan oplopen tot € 800.000.

Bedrijfscontinuïteit
We hebben als gemeente te maken met omstandigheden van buitenaf, die de werkzaamheden flink beïnvloeden. Recente voorbeelden daarvan zijn de coronapandemie en opvang van vluchtelingen. Wij hebben een continuïteitsplan waarin vastgelegd is hoe we onze minimale taken kunnen blijven uitvoeren. Dat neemt niet weg dat de kans blijft bestaan dat de continuïteit in het gedrang komt. De kans dat het risico zich voordoet, schatten wij in op 10%. De kosten kunnen dan oplopen tot € 500.000.

Grootste imago risico's

Woningmarkt
Gezien de verhouding tussen het aantal woningen en het aantal huishoudens lijkt er (cijfermatig) sprake van een overschot aan woningen in de permanente woningvoorraad. Deze woningen zijn echter niet beschikbaar op de woningmarkt, omdat ze anderszins in gebruik zijn, bijvoorbeeld als tweede woning en/of voor recreatieve verhuur. Of omdat de kwaliteit van de woningen niet aansluit bij de eisen voor permanente bewoning. Het vraagt nadrukkelijk aandacht welk ander gebruik van woningen (binnen de woonbestemming) is toegestaan en welk ander gebruik van woningen wenselijk is. Inperking van gebruiksmogelijkheden en/of handhaving van regelgeving kan voor een woningeigenaar overkomen als een inbreuk op het eigendomsrecht. Anderzijds kan het niet-inperken van gebruiksmogelijkheden, het gedogen of het niet-actief toezien op de regelgeving leiden tot ongewenst gebruik en, daarmee samenhangend, aantasting van de leefbaarheid, de kansen van starters op de woningmarkt en verzoeken om handhaving van derden. De bestaande woningvoorraad is om die reden nadrukkelijk punt van aandacht. Denk hierbij aan vraagstukken rondom thema's als huisvesting van tijdelijke werknemers of kortdurende recreatieve verhuur. Belangen van bij deze vraagstukken betrokken partijen lopen daarbij niet altijd synchroon. Risico bestaat op negatieve berichtgeving, maar zeker ook op procedures die hieromtrent zullen worden aangespannen.

Een ander risico op imagoschade is het beeld dat ontstaat dat woningbouwplannen (om ruimte te creëren op de woningmarkt) te lang op de plank blijven liggen. Enerzijds omdat we door krapte op de arbeidsmarkt onvoldoende ambtelijke capaciteit hebben om aanvragen te behandelen (ook via externe inhuur lukt dit niet) en anderzijds omdat er geen duidelijk afwegings- of toetsingskader is om de (grotere) plannen te kunnen beoordelen. Dit leidt tot negatieve sentimenten bij inwoners, stads- en dorpsraden, ontwikkelaars en werkgevers en tot onvoldoende mogelijkheden om te kunnen inspelen op vraagstukken rondom de krapte op arbeidsmarkt, de transformatie van de zorg en de benodigde aanwas van leerlingen, leden en vrijwilligers.

Om deze risico's te beperken komen we in 2023 met een allesomvattend beleidsplan Wonen, een meerjarig uitvoeringsprogramma Woningbouw (dat inspeelt op transitie en ambitie) en een wegingskader (en -procedure) voor nieuwbouwplannen.

Centrale voorzieningenkern
Het behoud en versterken van de kern Oostburg als centrale voorzieningenkern is een aandachtspunt. De gemeente heeft met de herinrichting de openbare ruimte in het (winkel)centrum een kwaliteitsimpuls gegeven. De aanpak van de leegstand en het verbeteren van de beeld- en technische kwaliteit van de panden vraagt om nadere acties. Met de Vereniging van Vastgoedeigenaren Eenhoornstad is overeengekomen dat stappen worden gezet om met toepassing van het instrument Stedelijke Kavelruil te komen tot een meer compact (winkel)centrum. Daarmee ligt voor de ondernemers een goede kans om zich toekomstgericht te ontwikkelen. Dit risico valt in klasse negatieve berichtgeving.

Burgerparticipatie
Het risico bestaat dat de kaders voor de uitvoering van Burgerparticipatie niet bij iedereen bekend en helder zijn. Daardoor kunnen er verschillende verwachtingen ontstaan tussen inwoners en gemeente, wat onbegrip met zich mee kan brengen. Dit risico valt in klasse negatieve berichtgeving.

Schaarste op de arbeidsmarkt
Dienstverlening kan onder druk komen te staan als gevolg van een gespannen arbeidsmarkt.

Weerstandscapaciteit

Onder weerstandscapaciteit wordt verstaan de capaciteit aan geldmiddelen die de gemeente heeft om tegenvallers op te vangen. Dit zijn de middelen en mogelijkheden waarover de gemeente beschikt om niet-begrote kosten, die onverwachts en substantieel zijn, te dekken zonder dat de begroting en het beleid aangepast hoeven te worden.
De weerstandscapaciteit bestaat uit:
- de vrij besteedbare reserves;
- onvoorzien;
- stille reserves;
- onbenutte belastingcapaciteit.

Overzicht beschikbare weerstandscapaciteit:

Component	**Bedrag (x € 1.000)**
Eigen vermogen per 1 januari 2023:	
Algemene reserve	7.427
Reserve grondexploitatie	984
Reserve sociaal Domein	2.430
Reserve Explosievenruiming	284
Egalisatiereserve bodemsanering	279
Reserve Deelneming GBE Aqua	2.816
Onvoorzien	50
Onbenutte belastingcapaciteit	4.051
Totaal	**18.321**

Weerstandsvermogen

Het weerstandsvermogen van de gemeente is het vermogen om financiële risico's op te kunnen vangen en daarmee de gemeentelijke structurele taken te kunnen voortzetten. We bepalen het weerstandsvermogen door de relatie te leggen tussen de weerstandscapaciteit (de middelen die beschikbaar zijn om niet-begrote kosten te dekken) en de risico's die we als gemeente lopen en waarvoor op de balans geen voorziening is getroffen.

Het is niet realistisch dat alle risico's zich op een en hetzelfde moment voordoen. Bij deze begroting wordt vastgesteld dat 75% van de risico's afgedekt moet zijn door het weerstandsvermogen. Het totaal van de risico's bedraagt € 14.638.000 waarvan 75% (€ 10.979.000) wordt meegenomen in de weerstandscapaciteit.

Wij achten deze weerstandscapaciteit van ad € 18.321.000 voldoende.

Kengetallen

	Rekening 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
Netto schuldquote	60%	82%	57%
Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	60%	82%	57%
Solvabiliteitsrisico	28%	25%	28%
Grondexploitatie	1%	2%	1%
Structurele exploitatieruimte	5%	2%	2%
Belastingcapaciteit	101%	101%	89%

Toelichting gehanteerde kengetallen

- Netto schuldquote:
  Biedt inzicht in het niveau van de schulden ten opzichte van de eigen middelen. Hoe lager het percentage is, hoe gunstiger de financiële positie. Hoewel de behoefte aan vreemd vermogen voor financiering van vaste activa relatief hoog is, leggen de verplichtingen (rente en aflossing) die daaruit voortvloeien geen ongewenst hoge druk op de begrotingspositie. De huidige marktrente is gunstig en het renterisico (door schommelingen in de renteontwikkeling) is beperkt doordat voor de aangetrokken leningen een vaste rente geldt gedurende de looptijd.
- Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen:
  Deze wordt berekend overeenkomstig de netto schuldquote, vermeerderd met leningen aan openbare lichamen. De gemeente verstrekt geen leningen aan derden, hierdoor is het kengetal gelijk aan de netto schuldquote.
- Solvabiliteitsrisico:
  Geeft inzicht in hoeverre we in staat zijn om aan de financiële verplichtingen op lange termijn te voldoen. Berekend is het eigen vermogen gedeeld door het totale vermogen. Dit kengetal steekt gunstig af bij wat in zijn algemeenheid geldt als de norm voor gemeenten. De Vereniging van Nederlandse Gemeenten hanteert een signaalwaarde van 20% als minimumnorm.
- Structurele exploitatieruimte:
  Voor de beoordeling van het structurele en reële evenwicht van de begroting wordt thans het onderscheid gemaakt tussen structurele en incidentele lasten. Bij incidentele lasten of baten gaat

het om eenmalige zaken die zich gedurende maximaal drie jaar voordoen. De begroting 2023 is structureel in evenwicht.

- Grondexploitatie:
  Geeft de verhouding weer tussen de waarde van gronden ten opzichte van de totale baten exclusief mutaties in de reserves. Dit kengetal laat zien dat de middelen die vastliggen in de grondvoorraden relatief gezien beperkt blijven.
- Belastingcapaciteit:
  Dit kengetal vergelijkt de lokale lastendruk van een meerpersoonshuishouden met het landelijk gemiddelde en laat zien dat wij in de pas lopen met het landelijk gemiddelde. Van belang is wel hierbij op te merken dat in dit kengetal niet de tarieven betrokken zijn voor forensenbelasting en toeristenbelasting. Uiteraard zijn dit geen heffingen die ten laste van onze eigen inwoners komen. De impact van de tarievenbepaling van deze heffingen voor onze begrotingspositie is evenwel van aanzienlijk belang.

Paragraaf Onderhoud kapitaalgoederen

In deze paragraaf is een toelichting opgenomen op het onderhoud van de openbare ruimte van de gemeente Sluis. Het grondgebied van de gemeente Sluis beslaat ruim 30.000 ha. Hiervan is ongeveer 450 ha. als openbare ruimte in eigendom en beheer bij de gemeente. Met de openbare ruimte wordt ingespeeld op de behoeften en wensen vanuit de samenleving. De openbare ruimte wordt gebruikt om te wonen, werken en te recreëren. De kapitaalgoederen zijn als volgt gerubriceerd:

- wegen;
- rioleringen;
- bermsloten en beschoeiingen;
- openbare verlichting;
- groen;
- civiele kunstwerken;
- speelterreinen;
- gebouwen.

Beleids- en beheerplannen

Voor het onderhoud zijn door de raad verschillende beleids- en beheerplannen vastgesteld. In onderstaande tabel zijn de beheerplannen weergegeven met vermelding van de programma's en de duur van het plan.

Kapitaalgoederen	Programma	Beleids-/ beheerplan	Duur plan
Wegen	Duurzaamheid	Beheerplan wegen	2017-2026
Rioleringen	Wonen en voorzieningen	VGRP	2020-2024
Bermen en beschoeiingen	Duurzaamheid	VGRP	2020-2024
Openbare verlichting	Duurzaamheid	Beleids- en beheer-plan openbare verlichting	2013-2022
Groen	Wonen en voorzieningen	Beheerplan groen	2022-2031
Civiele kunstwerken	Wonen en voorzieningen	Beheerplan groen	2022-2031
Speelterreinen	Wonen en voorzieningen	Beheerplan speelterreinen	2022-2031
Gebouwen	Diverse	Beheerplan Gebouwen	2013-2020

Wegen

Het Beheerplan wegen 2017-2026 is op 29 juni 2017 vastgesteld. In dit beheerplan wordt uitgegaan van kwaliteitsniveau B conform de kwaliteitscatalogus. Het gekozen niveau is het laagste kwaliteitsniveau dat gekozen kan worden.

In de wegbeheer systematiek zijn CROW-richtlijnen zodanig gedefinieerd dat deze overeenkomen met het minimale niveau van verantwoord wegbeheer. Ze zijn zo opgesteld dat het technisch noodzakelijk onderhoud in de juiste periode wordt uitgevoerd. Als niet wordt voldaan aan deze richtlijnen komt de veiligheid van de weggebruiker in het geding en zal ook kapitaalvernietiging optreden. Om deze

redenen hanteert de gemeente Sluis de minimale kwaliteitsnorm van de CROW als uitgangspunt voor de komende periode 2017-2026.

Ieder jaar wordt er een inspectie verricht van het gehele wegenareaal, zodat tijdig kan worden bijgestuurd indien er andere of meerdere schadebeelden worden geconstateerd dan op voorhand werd verwacht. Op basis van deze inspectie wordt met het beheerprogramma Obsurv van Sweco een basisplanning gemaakt voor de komende jaren. De basisplanning wordt gebruikt om een jaarlijkse uitvoeringsplanning op te stellen. Bij het opstellen wordt zoveel als mogelijk rekening gehouden met de plannen voor riolering en groen voor een effectieve en efficiënte inzet van de middelen. Eind 2022 wordt een nieuw Beheerplan wegen vastgesteld.

Kengetallen:	
Asfaltverharding	627.234 m²
Elementenverharding	1.201.007 m²
Overig (betonverharding, half verharding)	76.191 m²

Rioleringen

Op 1 maart 1993 is de Wet milieubeheer van kracht geworden. Een van de gevolgen van deze wet is de verplichting die gemeenten opgedragen hebben gekregen om een gemeentelijk rioleringsplan vast te stellen. Daarnaast is vanaf 1 januari 2008 de Wet verankering en bekostiging gemeentelijke watertaken van kracht. Deze wet beschrijft de mogelijkheden voor financiering van de verbrede zorgplicht van de gemeente voor de afvoer van hemelwater en grondwater, die in de Wet op de waterhuishouding is vastgelegd.

GRP

Door uw raad is eind juni 2019 het verbreed Gemeentelijk rioleringsplan 2020-2024 (vGRP) vastgesteld. In dit vGRP is vastgelegd op welke wijze door de gemeente Sluis invulling wordt gegeven aan de nieuwe zorgplichten op gebied van vuilwater, hemelwater en grondwater en hoe deze zorgplichten worden gefinancierd.

In 2018 is een nieuw basis rioleringsplan (BRP) opgesteld om de kwetsbare wateroverlast locaties in beeld te brengen. Maatregelen uit het BRP zijn opgenomen in het vGRP.

In 2023 worden de vervangings- en verbeteringsinvesteringen, die in de periode 2021-2022 zijn voorbereid, uitgevoerd. Het gaat om ondermeer de volgende projecten: Weijkmanlaan/Dr. Broodmanstraat in Breskens, saneren huishoudelijke lozingen Oude Rijksweg in Breskens, vervanging deel riolering in Sint Anna Ter Muiden, start aanpak riolering Molenweg e.o. in Hoofdplaat, aanleg hemelwaterriool Minnepoortstraat IJzendijke en (indien bouwwerkzaamheden voltooid) delen van Boulevard de Wielingen in Cadzand-Bad.

Wat uitvoering betreft worden in 2023 op verschillende locaties reliningswerkzaamheden afgerond.

De volgende projecten voor vervanging en verbetering worden in 2023 voorbereid: Zeekraalstraat e.o. in Nieuwvliet, Kloosterstraat e.o in Sluis en Pr. Mauritsstraat in Retranchement.

De investeringen worden integraal opgepakt zodat nutsvoorzieningen (Delta), wegen, groen en openbare verlichting samen met riolering wordt vernieuwd.

Ieder jaar wordt 1/8e deel van de vrijvervalriolering gereinigd en 1/16^{e} deel van het rioolstelsel geïnspecteerd. De Zeeuws-Vlaamse gemeenten hebben een gezamenlijk bestek aanbesteed voor de periode 2022 t/m 2025. De inspectiegegevens worden vastgelegd in het beheerprogramma RioGL/Obsurv. De inspecties worden beoordeeld. Uit de beoordeling vloeit een onderhoudsprogramma (kleinschalig) voort voor verbetering van doorstroming, zoals verwijderen boomwortels, doorgestoken inlaten, breuk en lekkage. De beoordeling vormt verder de basis voor het opstellen van een vervangingsplan op lange termijn. Waar mogelijk wordt gezocht naar locaties voor afkoppelen en afvoer van regenwater naar oppervlaktewater en rioolrenovatie.

Klimaatadaptatie

Zowel op gemeentelijk als provinciaal niveau wordt er gewerkt aan een strategie om uiterlijk 2050 te komen tot een klimaat-robuuste inrichting. Op provinciaal niveau wordt de vastgestelde Klimaatadaptatie Strategie Zeeland (KaSZ) volgens een uitvoeringsagenda uitgewerkt. Voor de regionale strategie werken we samen met Hulst en Terneuzen in 2023 aan de eerste stappen van de vastgestelde lokale strategie klimaatadaptatie.

SAZ+

In Zeeland is er een samenwerkingsverband SAZ+: Samenwerking afvalwaterketen Zeeland. Het samenwerkingsverband wordt gevormd door de 13 gemeenten, waterschap Scheldestromen en Evides. SAZ+ heeft als doel gezamenlijk na te denken over klimaat, water en rioleringsvraagstukken en ontwikkelingen die op ons afkomen zoals klimaat en stedelijke wateropgaven, invoering Omgevingsplan, energietransitie en duurzaamheid. Integraal wordt kennis gedeeld en daar waar mogelijk samengewerkt om van elkaar te leren en kosten te besparen.

In 2020 is het bestuursakkoord verlengd en een strategienota vastgesteld voor de periode 2020-2030 waarin het beleid is uitgestippeld.

Kengetallen:	
Vrijverval rioolleiding (hoofdriool)	260 km
Aansluitleidingen vrijverval	24 km
Riool persleiding gemalen	30 km
Drukriool persleiding	107 km
Installatie Behandeling Afvalwater (IBA)	65 st.
Gemalen (druk riolering)	503 st.
Gemalen (hoofdriolering)	74 st.
Kolken	11.500 st.
Pompen	655 st.
Randvoorzieningen (bergbezinkbassins)	2 st

Bermsloten en beschoeiingen

In het gemeentelijk rioleringsplan (GRP) zijn onderhoudsposten opgenomen voor het gemeentelijk watersysteem bestaande uit sloten, vijvers, oppervlaktewater en poelen.

Jaarlijks worden onderhoudswerkzaamheden aan ons watersysteem uitgevoerd. Dit bestaat onder meer uit maaiwerk, vervangen van oeverbescherming en het reinigen van randvoorzieningen zoals olieafscheiders en facetfilters. Op kritische uitstroomlocaties doen we een extra maaiwerkronde in de zomerperiode om uitstroming van water niet te belemmeren.

Kengetallen:	
Oppervlaktewater	11 ha
Oever	43 km

Openbare verlichting

Het beleids- en beheerplan openbare verlichting 2013-2022 is op 27 september 2012 vastgesteld. Doel is om aan de hand van diverse uitgangspunten, zoals verkeersveiligheid, sociale veiligheid, leefbaarheid, energieverbruik en milieu het beleid en beheer ten aanzien van de openbare verlichting in de gemeente Sluis vast te stellen. De toe te passen verlichtingskwaliteit is gebaseerd op de richtlijn Openbare verlichting 2011.

In verband met energiebesparing en de verbeterde lichtopbrengsten van de LED-armaturen zullen oude, energie onvriendelijke installatieonderdelen in de komende 10 jaar worden vervangen. De hogere kapitaallasten kunnen worden opgevangen binnen de totale exploitatiekosten, omdat door het vervangen van de verouderde verlichting de gemiddelde energie- en onderhoudskosten per lichtpunt dalen. In vrijwel alle gevallen wordt LED toegepast bij nieuwbouw en vervanging.

Het beheer en onderhoud van de openbare verlichting wordt door 11 Zeeuwse gemeenten, waterschap Scheldestromen, provincie Zeeland en havenbedrijf North Sea Port gezamenlijk aanbesteed.

Eind 2022 wordt een nieuw beleids- en beheerplan openbare verlichting vastgesteld.

Kengetallen:	
Lichtmasten	6.265
Conventionele Armaturen	3.722
Conventionele Lampen	4.101
LED armaturen	2.697
Abri's gemeente Sluis	21 st.
Abri's Clear Channel	9 st.

Groenvoorzieningen

In het Groenbeheerplan 2022-2031 is het onderhoudsniveau van het openbaar groen en de begraafplaatsen vastgelegd. De gemeente Sluis onderhoudt het groen op kwaliteitsniveau B. Dit is het basisniveau waarbij het groen netjes en eenduidig onderhouden wordt, maar er hier en daar geringe mate van onkruidgroei en zwerfvuil geaccepteerd wordt. Het werk wordt deels door eigen personeel en deels door inhuur Dethon en aannemers uitgevoerd. Voor het groenbeheer wordt gebruik gemaakt van het beheerprogramma Obsurv.

De raming voor het onderhoud van het groen in de begroting is gebaseerd op het vastgestelde Groenbeheerplan 2022-2031 en fluctueert met de aanvullingen van het groen areaal(renovatie/klimaatadaptatie) of de verkoop van snippergroen.

Kengetallen:	
Bomen	14.484 st.
Straatmeubilair (excl strandreinigingsbestek)	1.810 st.
Hagen	30.892 m
Blokhagen	27.496 m²
Bosplantsoen	344,313 m²
Bos	82.582 m²
Grassen	1.743.455 m²
Sierheesters/vaste planten	102.767 m²
Rozen	1.366 m²
Half verhardingen	90.169 m²
Zwartegrond(incl begraafplaatsen)	50.441 m²
Waterpartijen/vijvers	14 st

Civiele kunstwerken/bruggen

Op basis van inspecties wordt een meerjarenonderhoudsplanning opgesteld en jaarlijks geactualiseerd. De laatste jaarlijkse onderhoudsinspectie vond plaats in 2021. Daaruit voortvloeiend worden ook de benodigde herstel- en onderhoudsmaatregelen uitgevoerd en worden tevens alle objecten gereinigd.

De raming in de (meerjaren) begroting is gebaseerd op het Beheerplan 2021-2031, aangevuld met de areaaluitbreiding van de afgelopen jaren.

Kengetallen:	
Bruggen	29 st.
Trappen	33 st.
Banken	1 st.
Vlonders/looplijn	22 st.
Strandovergangen	3 st
Tunnel	1 st

Speelterreinen

In 2020 is er een nieuw beleidsplan Speelvoorzieningen vastgesteld. Met deze nieuwe uitgangspunten en in het kader van de zorgplicht voor de openbare ruimte is er (in 2021) voor de vervanging van speelwerktuigen en ondergronden van speelterreintjes een onderhoudsbeheerplan opgesteld voor de periode 2022-2031. De jaarlijkse kosten voor groot onderhoud worden in het investeringsplan

(geplande vervangingen) opgenomen. Het kwaliteitsniveau van de speeltoestellen is vastgelegd in de landelijke wetgeving, namelijk het Warenwetbesluit attractie- en speeltoestellen (WAS). Om te voldoen aan de wettelijke verplichting voor de veiligheid vindt ieder jaar een grote technische inspectie plaats. Daarnaast vindt iedere 6 weken een visuele inspectie plaats. Deze 6-wekelijkse inspectie wordt uitgevoerd door onze buitendienstmedewerkers. De resultaten van deze inspecties worden vastgelegd in een logboek. Voortvloeiende werkzaamheden uit deze inspecties worden direct door eigen dienst of leverancier uitgevoerd.

Kengetallen:	
Speelterreinen (incl Groede Podium)	62
Speeltoestellen	391

Gebouwen

Op 26 september 2012 is de nota Strategisch eigendommenbeleid vastgesteld met als onderdeel het beheerplan Gebouwen 2013-2020. In dit beheerplan is de onderhoudsbehoefte van alle gemeentelijke gebouwen in beeld gebracht. Voor de uitvoering van dit onderhoud is gekozen voor ambitieniveau 1, sober en doelmatig, waarbij ook achterstallig en preventief onderhoud wordt uitgevoerd. Eind 2022 wordt het meerjarenonderhoudsplan (MJOP) geactualiseerd voor de komende jaren. Het MJOP wordt opgesteld aan de hand van inspecties (conditiebepalingen) van het gebouw en zijn installaties. Hierin wordt ook verduurzaming en toegankelijkheid meegenomen.

Daadwerkelijke uitvoering van gepland onderhoud c.q. investeringen is afhankelijk van de feitelijke situatie, waarbij ook actuele beleidsstukken meewegen.

Totaal hebben we nu ca. 98 gebouwen in beheer en onderhoud. Het betreft allerlei soorten gebouwen, variërend van baarhuisjes op begraafplaatsen tot het Belfort.

Kengetallen:	
Gebouwen	98

De ramingen in deze begroting zijn gebaseerd op het huidige beheerplan. Daadwerkelijke uitvoering van gepland onderhoud c.q. investeringen is afhankelijk van de feitelijke situatie, waarbij ook actuele beleidsstukken meewegen.

Paragraaf Verbonden partijen

Verbonden partijen zijn organisaties waaraan de gemeente zich bestuurlijk en financieel verbonden heeft. Het Besluit begroting en verantwoording (BBV) geeft als definitie: een verbonden partij is een privaatrechtelijke of publieke organisatie waarin de gemeente een bestuurlijk en financieel belang heeft.

Een financieel belang is een aan de verbonden partij ter beschikking gesteld bedrag dat niet verhaalbaar is indien de verbonden partij failliet gaat of het bedrag waarvoor aansprakelijkheid bestaat indien de verbonden partij haar verplichtingen niet nakomt. Bestuurlijk belang is zeggenschap, hetzij uit hoofde van vertegenwoordiging in het bestuur, hetzij uit hoofde van stemrecht.

Een verbonden partij komt tot stand wanneer er een publiek belang is bij de uitvoering van een taak die de gemeente niet perse zelf hoeft uit te voeren en andere instrumenten zoals bijvoorbeeld inkoop of subsidie niet toereikend zijn. Het heeft in dat geval een meerwaarde om een zelfstandige organisatievorm te kiezen die het beste past bij de uitvoering. De gemeente Sluis blijft wel de eindverantwoordelijkheid houden voor het realiseren van de beoogde doelstellingen van de programma's. De gemeente Sluis heeft met veel instanties een relatie, het is niet de bedoeling om over elk van hen in dit kader te rapporteren. Het criterium dat wordt gehanteerd is de combinatie van een aanmerkelijk financieel en bestuurlijk belang. Hierna wordt ingegaan op de belangrijkste verbonden partijen.

Overzicht verbonden partijen

De verbonden partijen zijn onderverdeeld in:

- publiekrechtelijke organisaties;
- vertegenwoordiging in vennootschappen/stichtingen en verenigingen.

Deelname in publiekrechtelijke rechtspersonen (WGR)	Vertegenwoordiging in vennootschappen (BV/NV)/ Stichtingen en Verenigingen
1. Veiligheidsregio Zeeland	7. Dethon
2. Sabewa Zeeland	8. PZEM N.V.
3. Openbaar Lichaam Afvalstoffenverwijdering Zeeland (OLAZ)	9. NV Economische Impuls Zeeland
4. Regionale Uitvoeringsdienst (RUD) Zeeland	10. Holding Zeeuwse Visveiling B.V.
5. SWV Collectief Vervoer Zeeuwsch-Vlaanderen	11. GBE Aqua B.V.
6. Gemeenschappelijke gezondheidsdienst Zeeland	12. N.V. Bank Nederlandse Gemeenten
	13. Vereniging van Nederlandse Gemeenten
	14. Vereniging Zeeuwse Gemeenten

Veiligheidsregio Zeeland

Verband		
	Naam	Veiligheidsregio Zeeland
	Website	www.vrzeeland.nl
	Vestigingsplaats	Middelburg
	Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling
Inhoud		
	Doelstelling en Visie	De VRZ heeft doelstellingen en prioriteiten vastgelegd in haar Beleidsplan 2016 – 2019.
		Dit beleidsplan is tot stand gekomen met medewerking van de medewerkers VRZ, bestuurders, gemeenteraadsleden en onze netwerkpartners.
		Het beleidsplan is thematisch ingedeeld en gaat in op de risico's die voorkomen binnen de grenzen van onze veiligheidsregio. Hierbij is er onder ander aandacht voor:
		Nucleaire veiligheid, waterveiligheid en maritieme hulpverlening, transportrisico's, chemische industrie, Maatwerk in brandweerzorg, samenleving, zelfredzaamheid en samenredzaamheid, vergrijzing en zorg.
Bestuurlijke relatie		
	Deelnemers	Naast Sluis: de gemeenten Middelburg, Vlissingen, Goes, Terneuzen, Schouwen-Duiveland, Tholen, Noord-Beveland, Borsele, Reimerswaal, Hulst, Kapelle en Tholen.
	Vertegenwoordiging	Algemeen bestuur
	Portefeuillehouder	Burgemeester mr. M.M.D. Vermue
Financiële positie		
	Totale begroting (exploitatie)	
	Bijdrage gemeente Sluis (raming 2023)	€ 2.515.185
	Eigen Vermogen (raming 2023)	€ 1.900.442
	Vreemd Vermogen (raming 2023)	€ 30.631.237
	Bedrijfsresultaat (raming 2023)	€ 172.000
Relatie met programmabegroting		

Sabewa Zeeland

Verband		
	Naam	Sabewa Zeeland
	Website	www.sabewazeeland.nl
	Vestigingsplaats	Terneuzen
	Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling
Inhoud		
	Doelstelling en Visie	Het beogen dat de werkzaamheden op een zodanige schaal worden georganiseerd dat hierdoor minder sprake is van kwetsbaarheid, dat de kwaliteit gehandhaafd of mogelijk verbeterd wordt en efficiëncyvoordeel wordt behaald.
Bestuurlijke relatie		
	Deelnemers	Naast Sluis: de gemeenten Borsele, Goes, Hulst, Kapelle, Reimerswaal, Terneuzen, Tholen en Waterschap scheldestromen
	Vertegenwoordiging	Algemeen Bestuur
	Portefeuillehouder	Wethouder J. Werkman
Financiële positie		
	Totale begroting (exploitatie)	€ 6.233.335
	Bijdrage gemeente Sluis (raming 2023)	€ 662.532
	Eigen Vermogen (raming 2023)	€ 237.000
	Vreemd Vermogen (raming 2023)	
	Bedrijfsresultaat (raming 2023)	€ -
Relatie met programmabegroting		

Openbaar Lichaam Afvalstoffenverwijdering Zeeland (OLAZ)

Verband		
	Naam	Openbaar lichaam afvalstoffenverwijdering Zeeland
	Website	-
	Vestigingsplaats	Nieuwdorp
	Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling
Inhoud		
	Doelstelling en Visie	Het doel van de Gemeenschappelijke regeling afvalstoffenverwijdering Zeeland (O.L.A.Z.) is de behartiging van de gemeenschappelijke belangen van de deelnemers op het gebied van afvalstoffenverwijdering.
Bestuurlijke relatie		
	Deelnemers	Naast Sluis: de gemeenten Borsele, Goes, Hulst, Kapelle, Middelburg, Noord-Beveland, Reimerswaal, Schouwen-Duiveland, Terneuzen, Tholen, Veere en Vlissingen.
	Vertegenwoordiging	Algemeen Bestuur
	Portefeuillehouder	Wethouder Liefting
Financiële positie		
	Totale begroting (exploitatie)	€ 22.964.787
	Bijdrage gemeente Sluis (raming 2023)	€ 1.436.498
	Eigen Vermogen (raming 2023)	€ 481.940
	Vreemd Vermogen (raming 2023)	€ 11.940.551
	Bedrijfsresultaat (raming 2023)	€ -
Relatie met programmabegroting		

Regionale Uitvoeringsdienst (RUD) Zeeland

Verband		
	Naam	Regionale Uitvoeringsdienst (RUD) Zeeland
	Website	www.rud-zeeland.nl
	Vestigingsplaats	Terneuzen
	Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling
Inhoud		
	Doelstelling en Visie	Samen werken aan een schone en veilige werk- en leefomgeving door middel van klantvriendelijk, professioneel, doelmatig en conform vastgestelde kwaliteitseisen en dienstverleningsnormen.
Bestuurlijke relatie		
	Deelnemers	Naast Sluis: de gemeenten Borsele, Goes, Hulst, Kapelle, Middelburg, Noord-Beveland, Reimerswaal, Schouwen-Duiveland, Terneuzen, Tholen, Veere en Vlissingen, de provincie Zeeland en waterschap Scheldestromen.
	Vertegenwoordiging	Algemeen Bestuur
	Portefeuillehouder	Wethouder Liefting
Financiële positie		
	Totale begroting (exploitatie)	€ 11.585.000
	Bijdrage gemeente Sluis (raming 2023)	€ 783.600
	Eigen Vermogen (raming 2023)	€ 840.000
	Vreemd Vermogen (raming 2023)	€ 1.000.000
	Bedrijfsresultaat (raming 2023)	€ -
Relatie met programmabegroting		

SWV Collectief Vervoer Zeeuwsch-Vlaanderen

Verband		
	Naam	Regionale Uitvoeringsdienst (RUD) Zeeland
	Website	www.rud-zeeland.nl
	Vestigingsplaats	Terneuzen
	Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling
Inhoud		
	Doelstelling en Visie	Samen werken aan een schone en veilige werk- en leefomgeving door middel van klantvriendelijk, professioneel, doelmatig en conform vastgestelde kwaliteitseisen en dienstverleningsnormen.
Bestuurlijke relatie		
	Deelnemers	Naast Sluis: de gemeenten Borsele, Goes, Hulst, Kapelle, Middelburg, Noord-Beveland, Reimerswaal, Schouwen-Duiveland, Terneuzen, Tholen, Veere en Vlissingen, de provincie Zeeland en waterschap Scheldestromen.
	Vertegenwoordiging	Algemeen Bestuur
	Portefeuillehouder	Wethouder Liefting
Financiële positie		
	Totale begroting (exploitatie)	€ 11.585.000
	Bijdrage gemeente Sluis (raming 2023)	€ 783.600
	Eigen Vermogen (raming 2023)	€ 840.000
	Vreemd Vermogen (raming 2023)	€ 1.000.000
	Bedrijfsresultaat (raming 2023)	€ -
Relatie met programmabegroting		

Gemeenschappelijke gezondheidsdienst Zeeland

Verband		
	Naam	GGD Zeeland
	Website	www.ggdzeeland.nl
	Vestigingsplaats	Goes
	Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling
Inhoud		
	Doelstelling en Visie	Het openbaar lichaam is ingesteld met als doel behartigen van de gezamenlijke belangen van de deelnemers met bovenstaande wet- en regelgeving. Gerefereerd wordt aan de Wet publieke gezondheid, de Wet veiligheidsregio's en de Wet op de lijkbezorging.
Bestuurlijke relatie		
	Deelnemers	Naast Sluis: de gemeenten Borsele, Goes, Hulst, Kapelle, Middelburg, Noord-Beveland, Reimerswaal, Schouwen-Duiveland, Terneuzen, Tholen, Veere en Vlissingen
	Vertegenwoordiging	Algemeen Bestuur
	Portefeuillehouder	Wethouder Liefting
Financiële positie		
	Totale begroting (exploitatie) (niet bekend)	
	Bijdrage gemeente Sluis (raming 2023)	€ 962.980
	Eigen Vermogen (raming 2023)	€ 2.534.000
	Vreemd Vermogen (raming 2023)	€ 20.713.000
	Bedrijfsresultaat (raming 2023)	€ -
Relatie met programmabegroting		

Dethon

Verband		
	Naam	Dethon
	Website	www.dethon.nl
	Vestigingsplaats	Terneuzen
	Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling
Inhoud		
	Doelstelling en Visie	De Dethon voert voor de gemeente de taken op grond van de Wet Sociale Werkvoorziening (WSW) uit. Daarnaast is in de deze gemeenschappelijke regeling het WSP (werkservicepunt) opgenomen dat voorziet in het verbinden van vraag en aanbod op de arbeidsmarkt. Via deze gemeenschappelijke regeling worden verschillende re-integratieprojecten gerealiseerd.
Bestuurlijke relatie		
	Deelnemers	Naast Sluis: de gemeenten Hulst en Terneuzen.
	Vertegenwoordiging	Algemeen Bestuur en Dagelijks Bestuur
	Portefeuillehouder	Wethouder Liefting
Financiële positie		
	Totale begroting (exploitatie)	€ 13.200.000
	Bijdrage gemeente Sluis (raming 2023)	€ 1.707.283
	Eigen Vermogen (raming 2023)	€ 1.486.734
	Vreemd Vermogen (raming 2023)	€ 11.331.267
	Bedrijfsresultaat (raming 2023)	€ 2.034.001
Relatie met programmabegroting		

PZEM N.V.

Verband		
	Naam	PZEM NV
	Website	www.pzem.nl
	Vestigingsplaats	Middelburg
	Rechtsvorm	Naamloze Vennootschap
Inhoud		
	Doelstelling en Visie	PZEM richt zich op productie, handel en levering van energieproducten en -diensten op de zakelijke markt.
Bestuurlijke relatie		
	Deelnemers	Provincies Zeeland, Noord-Brabant en Zuid-Holland. Gemeenten: Sluis, Terneuzen, Hulst, Vlissingen, Middelburg, Veere, Borsele, Goes, Kapelle, Reimerswaal, Noord-Beveland, Tholen, Schouwen-Duiveland, Woensdrecht, Bergen op Zoom en Goeree-Overflakkee.
	Vertegenwoordiging	Algemene vergadering aandeelhouders
	Portefeuillehouder	Wethouder J. Werkman
Financiële positie		
	Totale begroting (exploitatie)	N.V.T.
	Bijdrage Gemeente Sluis (raming 2020)	Dividenduitkering nnb.
	Eigen Vermogen 01-01-2020	€ 1.346.621.000
	Eigen Vermogen 31-12-2020	€ 1.376.990.000
	Vreemd Vermogen 01-01-2020	€ 940.039.000
	Vreemd Vermogen 31-12-2020	€ 850.880.000
	Bedrijfsresultaat (2020)	€ -21.841.000
Relatie met programmabegroting		

NV Economische Impuls Zeeland

Verband	
Naam	NV Economische Impuls Zeeland
Website	www.impulszeeland.nl
Vestigingsplaats	Middelburg
Rechtsvorm	Naamloze vennootschap
Inhoud	
Doelstelling en Visie	NV Economische Impuls Zeeland (Impuls) werkt samen met ondernemers aan een innovatief en economisch gezond Zeeland. Dit doen ze onder andere door ondernemers hulp te bieden bij het vestigen van bedrijven en door verschillende projecten te ondersteunen.
Bestuurlijke relatie	
Deelnemers	ABN AMRO, Dow Benelux BV, gemeente Borsele, gemeente Goes, gemeente Hulst, gemeente Kapelle, gemeente Middelburg, gemeente Noord-Beveland, gemeente Reimerswaal, gemeente Schouwen-Duiveland, gemeente Sluis, gemeente Terneuzen, gemeente Tholen, gemeente Veere, gemeente Vlissingen, Kamer van Koophandel voor Zuidwest-Nederland, Provincie Zeeland en Rabobank.
Vertegenwoordiging	Aandeelhouder
Portefeuillehouder	Wethouder J. Werkman
Financiële positie	
Totale begroting (exploitatie)	Nnb
Bijdrage Gemeente Sluis 2021	€ 29.405
Eigen Vermogen 01-01-2020	€ 3.944.949
Eigen Vermogen 31-12-2020	€ 4.872.542
Vreemd Vermogen 01-01-2020	€ 1.474.688
Vreemd Vermogen 31-12-2020	€ 3.388.503
Bedrijfsresultaat (2020)	€ 66.291
Relatie met programmabegroting	

Holding Zeeuwse Visveiling B.V.

Verband		
	Naam	Holding Zeeuwse Visveiling B.V.
	Website	www.zeeuwsevisveilingen.nl
	Vestigingsplaats	Vlissingen
	Rechtsvorm	Besloten Vennootschap
Inhoud		
	Doelstelling en Visie	Per 1 januari 2005 is de Zeeuwse Visveiling B.V. opgericht. Deze Holding bezit de aandelen van de Zeeuwse Visveiling Breskens NV en de aandelen van de Zeeuwse Visveiling Vlissingen BV, die hierdoor per dezelfde datum zij gefuseerd. Doel van de fusie was het neerzetten van een sterke visveilingorganisatie in Zeeland om de marktpositie te versterken, de kosten te reduceren, de service aan de vissers en vishandel te continueren en beter op toekomstige ontwikkelingen in te spelen. De gemeenten Sluis en Vlissingen bezitten aandelen in de Holding Zeeuwse Visveiling BV. De verhouding is hierbij 35:65.
Bestuurlijke relatie		
	Deelnemers	Naast de gemeente Sluis, de gemeente Vlissingen.
	Vertegenwoordiging	Aandeelhouder
	Portefeuillehouder	Wethouder J. Werkman
Financiële positie		
	Totale begroting (exploitatie)	N.V.T.
	Bijdrage Gemeente Sluis (raming 2020)	Mogelijk verlies van de veiling te Breskens komt voor rekening van de gemeente Sluis als reserve van de Visveilig niet toereikend is. De gemeente Sluis is niet verantwoordelijk voor het verlies van de Visveiling Vlissingen BV.
	Eigen Vermogen 01-01-2020	€ 5.479.314
	Eigen Vermogen 31-12-2020	€ 5.176.108
	Vreemd Vermogen 01-01-2020	€ 287.928
	Vreemd Vermogen 31-12-2020	€ 54.990
	Bedrijfsresultaat (raming 2020)	€ -303.206
Relatie met programmabegroting		

GBE Aqua B.V

Verband	
Naam	Gemeenschappelijk Bezit Evides Aqua B.V. (afgekort GBE Aqua B.V.)
Website	
Vestigingsplaats	Middelburg
Rechtsvorm	
Inhoud	
Doelstelling en Visie	De vennootschap heeft ten doel het houden en beheren van aandelen in Evides
Bestuurlijke relatie	
Deelnemers	Provincie Zeeland, De Zeeuwse gemeenten, gemeente Goeree-Overflakkee, gemeente Woensdrecht en gemeente Bergen op Zoom.
Vertegenwoordiging	Algemene vergadering van Aandeelhouders
Portefeuillehouder	wethouder J. Werkman
Financiële positie	
Totale begroting (exploitatie 2019)	
Contributie	
Eigen Vermogen 01-01-2020	
Eigen Vermogen 31-12-2019	
Vreemd Vermogen 01-01-2019	
Vreemd Vermogen 31-12-2019	
Bedrijfsresultaat (2019)	
Relatie met programmabegroting	

N.V. Bank Nederlandse Gemeenten

Verband		
	Naam	N.V. Bank Nederlandse gemeenten
	Website	www.bng.nl
	Vestigingsplaats	Den Haag
	Rechtsvorm	Naamloze vennootschap
Bestuurlijke relatie		
	Deelnemers	Nederlandse gemeenten
	Vertegenwoordiging	Aandeelhouder
	Portefeuillehouder	Wethouder J. Werkman
Financiële positie		
	Dividenduitkering gem. Sluis (raming 2020)	€ 10.140
	Eigen Vermogen 01-01-2021	€ 5.097.000.000
	Eigen Vermogen 31-12-2021	€ 5.062.000.000
	Vreemd Vermogen 01-01-2021	€ 155.262.000.000
	Vreemd Vermogen 31-12-2021	€ 143.995.000.000
	Bedrijfsresultaat (2021)	€ 236.000.000
Relatie met programmabegroting		

Vereniging van Nederlandse Gemeenten

Verband	
Naam	Vereniging van Nederlandse Gemeenten
Website	www.vng.nl
Vestigingsplaats	Den Haag
Rechtsvorm	Vereniging
Inhoud	
Doelstelling en Visie	1. De Vereniging heeft ten doel haar leden collectief en individueel bij te staan bij de vervulling van hun bestuurstaken. 2. De Vereniging heeft voorts tot doel voor de leden of groepen van leden afspraken te maken met andere overheden over het arbeidsvoorwaardenbeleid in de overheidssector. 3. De Vereniging heeft tevens ten doel het behartigen van de belangen van haar leden welke samenhangen met de door hen uitgevoerde bestuurs- en beheerstaken alsook de met deze taken samenhangende: a. voorwaarden, tarieven en prijzen voor (onder andere energie gerelateerde) producten en diensten, alsmede; b. de overige aan het gebruik van hierboven genoemde producten gerelateerde kosten en voorwaarden.
Bestuurlijke relatie	
Deelnemers	Naast Sluis: Alle Nederlandse gemeenten.
Vertegenwoordiging	Lidmaatschap en stemrecht.
Portefeuillehouder	Burgemeester mr. M.M.D. Vermue
Financiële positie	
Totale begroting (exploitatie)	
Contributie	€ 38.548
Eigen Vermogen 01-01-2021	€ 62.379.000
Eigen Vermogen 31-12-2021	€ 63.912.000
Vreemd Vermogen 01-01-2021	€ 94.719.000
Vreemd Vermogen 31-12-2021	€ 115.951.000
Bedrijfsresultaat (2021)	€ -815.000
Relatie met programmabegroting	

Vereniging Zeeuwse Gemeenten

Verband		
	Naam	Vereniging Zeeuwse gemeenten
	Website	www.vng.nl/vzg
	Vestigingsplaats	Vlissingen
	Rechtsvorm	Vereniging
Inhoud		
	Doelstelling en Visie	Het behartigen van belangen die aan haar leden gemeenschappelijk eigen zijn.
	Deelnemers	Naast Sluis: de gemeenten Borsele, Goes, Hulst, Kapelle, Middelburg, Noord-Beveland, Reimerswaal,
		Schouwen-Duiveland, Terneuzen, Tholen, Veere en Vlissingen.
Bestuurlijke relatie		
	Vertegenwoordiging	Voorzitter en Bestuurslid
	Portefeuillehouder	Burgemeester mr. M.M.D. Vermue
Financiële positie		
	Totale begroting (exploitatie 2022)	€ 649.037
	Contributie 2022 (0,48 cent)	€ 11.119
	Eigen Vermogen 31-12-2020	€ 47.607
	Vreemd Vermogen 31-12-2020	€ 31.458
	Bedrijfsresultaat 2022	€ 537
Relatie met programmabegroting		

Paragraaf Financiering

De paragraaf Financiering behandelt de treasuryfunctie van de gemeente. In deze paragraaf komt het risicobeheer en de ontwikkeling van de financieringsportefeuille van de gemeente aan de orde. De treasuryfunctie heeft als doel tegen gunstige condities en tegen zo laag mogelijke kosten te voorzien in de benodigde financieringsmiddelen en daarbij risico's zoveel mogelijk uit te sluiten. De Wet financiële decentrale overheden (Wet fido) geeft het kader waarbinnen we de treasuryfunctie uitvoeren.

Beleid en ontwikkelingen

Aantrekken geldlening
Indien de gemeente Sluis geld nodig heeft kunnen we 'kort' geld of 'lang' geld aantrekken. Op het moment dat de gemeente geld nodig heeft wordt gekeken naar de op dat moment geldende marktomstandigheden.

- De kasgeldlimiet is het maximumbedrag aan leningen en kredieten dat de gemeente mag op nemen;
- Zolang de rente van kort geld lager is dan bij lang geld worden alleen kasgeldleningen afgesloten;
- Omzetten van kort geld naar lang geld bij:
    - overschrijding kasgeldlimiet;
    - zodra kort geld duurder wordt dan lang geld.
- Langlopende geldleningen worden in principe voor 20 jaar aangegaan;
- Bij een gunstig rentepercentage wordt gekeken of een langere looptijd gewenst is;
- De gemeente Sluis heeft geen geldlening met tussentijdse rentewijzigingen;
- De gemeente Sluis voldoet aan de renterisiconorm.
-

Kasgeldlimiet (bedragen x € 1.000)	**2023**	**2024**	**2025**	**2026**
Begrotingstotaal	95.069	92.523	93.811	94.065
Toegestane kasgeldlimiet (8,5%)	8.081	7.864	7.974	7.996

Renterisiconorm (bedragen x € 1.000)	**2023**	**2024**	**2025**	**2026**
Begrotingstotaal	95.069	92.523	93.811	94.065
Renterisiconorm 20% (van begrotingstotaal)	19.014	18.505	18.762	18.813
Aflossingen vaste schuld	4.995	5.255	4.764	4.842
Ruimte onder de renterisiconorm	14.019	13.250	13.998	13.971

Financieringsbehoefte en leningenportefeuille

Als gemeente Sluis maken we onder de huidige omstandigheden zoveel mogelijk gebruik van 'kort' geld aangezien dit voordeliger is dan 'lang' geld. Volgens de prognose zal de kasgeldlimiet in het vierde kwartaal 2022 en in het eerste kwartaal 2023 worden overschreden. Het is de verwachting dat daarmee in het 2e kwartaal 2023 een vaste geldlening aangetrokken dient te worden. Ervan uitgaande dat de rente van kort geld voordeliger is dan de rente van lang geld, zal een vaste geldlening worden

aangetrokken ter hoogte van de kasgeldlimiet. In de begroting 2023 houden we rekening met het aantrekken van een vaste geldlening van € 6,5 miljoen tegen een rentepercentage van 2%.

Veel gemeenten, zoals ook Sluis, trekken niet voor iedere investering een aparte lening aan, maar financieren het geheel van investeringen (integrale financiering). De rentelasten worden door middel van de renteomslagmethode toegerekend aan alle investeringen en maken vervolgens deel uit van de betreffende programma's. Voor 2023 bedraagt het renteomslagpercentage 1,04%. De totale rentelasten die worden toegerekend bedragen € 1.269.488.

Renteschema

			x € 1.000
a.	De externe rentelasten over de korte en lange financiering	€	1.481
b.	De externe rentebaten	-/- €	15
	Totaal door te rekenen externe rente	€	1.466
c.	Rente die aan grondexploitatie moet worden doorberekend	-/- €	8
	Rente van projectfinanciering die aan het betreffende taakveld moet worden toegerekend	-/- €	
	Saldo door te rekenen externe rente	**€**	**1.458**
d1.	Rente over eigen vermogen	€	
d2.	Rente over voorzieningen (gewaardeerd op contante waarde)	€	
	De aan taakvelden toe te rekenen rente	**€**	
e.1	De werkelijk aan taakvelden toegerekende rente (renteomslag)	-/- €	1.458
e.2	De werkelijk aan taakvelden toegerekende rente (annuiteit)	-/- €	
f.	**Renteresultaat op het taakveld Treasury**	**€**	**0**

Paragraaf Bedrijfsvoering

In de programma's 1 tot en met 5 zijn de doelen verwoord die we in 2023 op diverse terreinen willen bereiken. Naast deze bestuurlijke ambities hebben we te maken met extra landelijke opgaven (zoals crisistaken COVID-19 en opvang vluchtelingen) en nieuwe wettelijke taken (zoals de invoering van de rechtmatigheidsverantwoording). Om dit alles te kunnen realiseren, is het van belang dat onze organisatie en bedrijfsvoering hierop voldoende zijn toegerust. In deze paragraaf lichten we de stappen toe die we daarvoor in 2023 willen zetten.

We betrekken daarin de actuele situatie van onze bedrijfsvoering en de rode draden uit de medewerkersonderzoeken (zoals balans taken-menskracht en herstelbehoefte). Daarnaast is aansluiting gezocht bij de uitgangspunten in het hoofdstuk Organisatie uit het coalitieakkoord 'Strategie met ambitie'. De voorgestelde stappen beogen een gezond evenwicht tussen bestuurlijke ambities, (nieuwe) taken en middelen.

De organisatie

Dienstverlenend, wendbaar en toekomstbestendig

Onze organisatie werkt ook in 2023 vanuit de missie, visie en strategie die eind 2018 zijn vastgesteld. Dit na een zorgvuldig proces waarin een brede vertegenwoordiging uit de organisatie, het college, de gemeenteraad en externe belanghebbenden betrokken waren.

- Missie
  Onze organisatie is er voor burgers, bedrijven, bezoekers en het bestuur van de gemeente Sluis. We zijn betrokken, proactief en werken samen met partners. Professionaliteit en integraliteit staan centraal.
- Visie
  We denken mee met onze klanten, activeren hen, kennen hun wensen en stemmen onze dienstverlening en rol daarop af. Onze basis is op orde en wij werken integraal. We zijn een toekomstbestendige en wendbare organisatie die voortdurend investeert in kennis, vaardigheden, technologie en samenwerking met partners.
- Kernwaarden
  Waarden die wij uitdragen aan onze klanten zijn: Proactief, Integraal, Betrokken en Professioneel.

Bij deze missie, visie en strategie hoort het organisatieontwikkelingsprogramma Sluis Opgeschut, waarin de pijlers Strategie en Cultuur centraal staan. Onder Strategie vallen processen die bijdragen aan de basis op orde, de klantervaring centraal stellen en het toekomstbestendig en wendbaar organiseren. Cultuur gaat over houding, gedrag en samenwerking in onze organisatie. We zetten Sluis Opgeschut in 2023 voort. De focus ligt op versteviging van de methodiek projectmatig werken, invoering van het Project Portfolio Management en Werkprocessen (zie ook paragraaf Projecten).

Als onderdeel van Sluis Opgeschut voeren we jaarlijks een medewerkersonderzoek uit. Ook in 2023 staat deze gepland. Er wordt daarin op een breed scala aan thema's bevraagd, waaronder: werkplezier, werkinhoud, betrokkenheid, waardering, herstelbehoefte, sociale veiligheid en loopbaanondersteuning. We gebruiken de resultaten om zicht te houden op de algehele werkbeleving. Ook beoordelen we of de koers nog voldoende aansluit bij wat er, mede door externe invloeden, op onze gemeente afkomt. Waar nodig worden er accenten verlegd.

Zo is in de coronajaren 2020 en 2021 met prioriteit ingezet op aangepaste werkprocessen en versnelde digitalisering. In het lopende jaar 2022 is de Regeling Tijds- en plaatsbewust werken vastgesteld.

Uit de onderzoeken blijkt dat onze organisatie trots is op de collegialiteit, samenwerking, klantgerichtheid, betrokkenheid en de veerkracht in crisissituaties (zoals corona, opvang vluchtelingen). Terugkerende zorgpunten zijn de balans tussen werkvoorraad en menskracht en de herstelbehoefte. Deze punten wegen wij mee in de voorstellen die wij voor 2023 doen om een gezond evenwicht te krijgen in de bestuurlijke ambities, (nieuwe) taken en middelen.

Voorstellen voor 2023

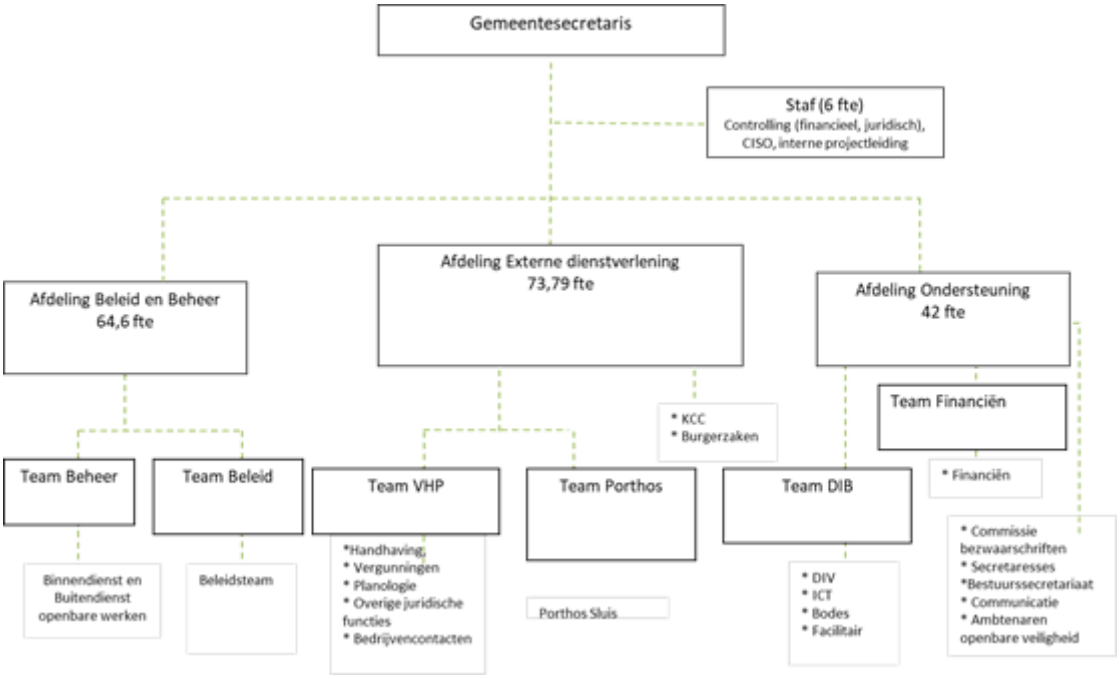
In de periode 2020 tot en met nu is er, mede door externe invloeden, veel op ons afgekomen. Samen met ons management hebben we steeds prioriteiten gesteld om de balans tussen reguliere taken, crisistaken en menskracht zo acceptabel mogelijk te houden. Desondanks is de werkbelasting bovenmatig zwaar geweest. Naast de extra werkzaamheden als gevolg van corona en opvang van vluchtelingen, heeft dit ook te maken met nieuwe wettelijke taken, een toenemende en veranderende klantvraag en het algehele ambitieniveau. Een werkelijkheid waarover het college en het management zich de afgelopen periode intensief hebben gebogen.

Wij constateren dat, in het totaal van de opgaven, het prioriteren niet alles zal oplossen. Naast het blijven maken van keuzes is een versteviging nodig in onze organisatie. Wij zien die versteviging op 3 onderdelen:

1. Budget voor bemensing projecten
   Er is de afgelopen jaren veel projectmatig werk bijgekomen. Dit neemt een orde van grootte aan die niet meer inpasbaar is in de reguliere formatie en/of de beschikbaar gestelde projectbudgetten. Mede vanuit risicobeheersing vinden wij het van belang dat er voldoende capaciteit is om projecten goed en tijdig in uitvoering te brengen. Wij hebben de projecten daarom uit de reguliere taken gefilterd. U vindt deze in de paragraaf projecten. Hierbij is onderscheid gemaakt tussen majeure en reguliere projecten. In deze begroting vragen wij € 1.059.000 voor de bemensing van de majeure projecten en eenmalig € 500.000 voor de bemensing en uitvoering van reguliere projecten.
2. Spreiding van projecten
   We doen niet alle projecten tegelijk, maar verdelen deze over de bestuursperiode. De voorgestelde spreiding is opgenomen in de paragraaf projecten.
3. Versterking op basistaken
   Het aantal wettelijke basistaken van de gemeente is de afgelopen jaren groter geworden. Daarbij wordt er niet altijd formatie en/of middelen voor formatie geleverd. Voorbeelden daarvan zijn de taakvelden veiligheid, toezicht en handhaving. Daarnaast zien we op bepaalde taakvelden een aanhoudende autonome groei van de klantvraag, zoals Wmo. Ook willen we investeren in het versterken van het risicomanagement, databeheer en -analyse. In dit kader stellen wij voor de formatie structureel te verhogen met 6,5 fte. De formatie per 1 januari 2022 bedroeg 186,39 fte. Per 1 januari 2023 wordt dit dan 192,89 fte. De personeelslasten stijgen daarmee van € 14.627.820 (2022) naar € 16.546.000.

Naast deze stappen zoeken wij verdergaande kansen om opgaven in samenwerking op te pakken, in bijvoorbeeld Zeeuws-Vlaams of Zeeuws verband. Ook in de P10, de stedenband met Amsterdam, Heerlen en Eemsdelta en het grensoverschrijdend overleg (GOS) streven wij dit na.

De hiervoor gemelde stappen zullen in 2023 effect hebben op de inrichting van de organisatie. Dit enerzijds vanwege de voorgestelde uitbreiding in formatie. Anderzijds zien wij kansen om zaken budgettair-neutraal slimmer te organiseren (interne verschuivingen). Het nu geldende organogram (zie hieronder) zal hiermee in 2023 op onderdelen wijzigen.

Arbeidsmarkt (boeien en binden van mensen)

Het boeien en binden van mensen blijft ook in 2023 een belangrijke opgaaf. In lijn met het landelijke beeld heeft ook Sluis te maken met krapte op de arbeidsmarkt. Voor het boeien (de werving) werken we net als in 2022 met een mix van wervingsinstrumenten. We maken gebruik van de inzet van werving- en selectiebureaus, doen meer via social media en zijn actief op banenmarkten (zoals Rootzz, HZ en Scalda). Onze werving richt zich op Nederland en op Vlaanderen. We kijken daarbij steeds op welke wijze we ons onderscheidend in de markt kunnen zetten. Wij ondersteunen daarnaast initiatieven die regionaal, provinciaal en/of grensoverschrijdend worden ingezet om Zeeland te promoten als aantrekkelijk werkgebied.

We bieden in 2023 opnieuw actief stageplaatsen aan. Daarnaast openen we de 4e ronde van ons tweejarig traineeprogramma, waarin we 4 plaatsen beschikbaar stellen. Het huidige programma wordt dit jaar afgerond, met wederom een positief resultaat (instroom van 3).

Deze stappen bieden helaas geen garantie dat alle vacatures per omgaande bemenst kunnen worden. De ervaring leert dat voor veel vacatures meerdere wervingsrondes nodig zijn. In voorkomende gevallen lenen we collegiaal in bij andere Zeeuwse gemeenten en/of pakken we zaken regionaal of Zeeuwsbreed op. Voor de bureaus en de andere gemeenten geldt echter ook de krapte op de arbeidsmarkt. Daarmee biedt deze weg niet altijd de oplossing. In die situaties verschuiven we tijdelijk intern met taken en/of prioriteiten.

We zetten ook in 2023 stappen om onze werkomgeving aantrekkelijk te houden (het binden). In goed samenspel met onze medezeggenschap is in 2022 het flexibel werken geformaliseerd en wordt per 2023 een Regeling vergoeding woon-werkverkeer ingesteld.

Er is ruimte voor interne doorstroommogelijkheden. We bieden daarnaast opleidingen en loopbaanontwikkeling aan. Hiervoor is in de begroting een opleidingsbudget van € 339.000 voorzien. Daarnaast gaan we door met beloningsbeleid voor uitzonderlijke prestaties en faciliteren we voorzieningen op het gebied van catering en gezondheid/vitaliteit.

Bij het openstellen van vacatures gebruiken wij het geldende afwegingskader Vacatures. Dat betekent dat per vacature wordt beoordeeld of, en zo ja hoe, deze opgevolgd wordt. De opties daarbij zijn:

- 1 op 1 invullen
- invullen in hetzelfde werkveld maar met een geactualiseerd pakket (bijvoorbeeld als gevolg van nieuwe taken)
- niet invullen en de capaciteit elders in de organisatie inzetten
- niet invullen en capaciteit achter de hand houden om waar nodig flexibel in te zetten.

Voor 2023 bezien wij daarnaast de mogelijkheden om bij uitstroom door pensionering meer vroegtijdig te starten met werving. Hierdoor ontstaat een langere, gezamenlijke periode van inwerken en overdracht.

Ziekteverzuim

Het ziekteverzuim krijgt ook in 2023 onze voortdurende aandacht. Wij houden (potentieel) verzuim nauwlettend in de gaten. Ons verzuim in 2021 was 4,48% en bestond voor 3,54% uit langdurig verzuim van 42 dagen of langer. De meldingsfrequentie in 2021 was 0,69. Dit zit onder de landelijke gemiddelden voor gemeenten van onze omvang (verzuim: 5,8% en meldingsfrequentie 0,7). In 2023 willen we deze lijn vasthouden en waar mogelijk verder laten dalen. Een aanbesteding voor de inzet van arbodiensten (nieuwe periode) is in voorbereiding.

Inhuur derden

In de begroting 2022 heeft u ingestemd met het verhogen van de post inhuur derden in het kader van realistisch begroten. Gezien het jarenlange verschil tussen de begroting en de werkelijkheid is ingestemd met een verhoging van 1% van het totale personeelsbudget (€ 142.000) naar 5% (€ 542.000). We zetten deze post in 2023 primair in voor onontkoombare en onvoorziene situaties die niet bekostigd kunnen worden uit projectbudget, vacatureruimte en/of reserve Bedrijfsvoering.

Planning en Control

In 2023 treedt de rechtmatigheidsverantwoording voor het college in werking (zie paragraaf Projecten). Voor de bedrijfsvoering betekent dit dat de interne controle op de rechtmatigheid wordt doorontwikkeld en dat ook de verbijzonderde interne controle verder wordt ingericht. In 2022 is hier al een start mee gemaakt. Wij betrekken de auditcommissie in dit traject.

We versterken daarnaast de inbedding van het integraal risicomanagement in de organisatie. Momenteel worden risico's vooral financieel beschouwd waar het gaat om de bepaling van het weerstandsvermogen. Er zijn echter meer risico's waar rekening mee moet/kan worden gehouden. In 2023 wordt het risicomanagement doorontwikkeld waarbij een eerste stap is het creëren van

bewustwording. Verder wordt invulling gegeven aan de door de gemeenteraad vastgestelde ambitie om “Financieel in Control” te komen, per 2025. Ook bij deze onderwerpen betrekken we de auditcommissie.

Wij vinden het van belang te kunnen leren van ervaringen elders en te schouwen of er wellicht nog meer kansen zijn. Om die reden zullen wij, net als in 2022, in 2023 deelnemen aan Vensters voor Bedrijfsvoering (VvB).

Dit instrument geeft gemeenten, provincies en waterschappen zicht op hun bedrijfsvoering, dienstverlening én verbetermogelijkheden. De eigen informatie kan vergeleken worden (benchmark) met die van andere organisaties. VvB is een initiatief van de Vereniging van Gemeentesecretarissen, VNG Realisatie en ICTU (verbetering digitale dienstverlening met ICT).

Informatiebeveiliging en privacy

Als gemeente werken we veel met privacygevoelige informatie. Informatiebeveiliging, privacy en beheersmaatregelen om risico’s te beperken, zijn dan ook belangrijk. De wettelijke eisen worden steeds hoger. Daarom moeten we onze ICT-voorzieningen en bijbehorende informatiebeveiliging blijvend ontwikkelen en is continue aandacht voor bewustwording (awareness) van belang. In de informatieve raadsbijeenkomst op 20 september 2022 bent u hierover bijgepraat.

Het Strategisch Informatiebeveiliging & Privacy beleid (2023-2025) bepaalt de kaders en verantwoordelijkheden om een adequate informatiebeveiliging en privacy in te richten en te onderhouden. Onderleggers daarvoor zijn de Baseline Informatiebeveiliging Overheden (BIO) en de Algemene verordening gegevensbescherming (AVG). Door aan steeds meer BIO en AVG-normen te voldoen zal de weerbaarheid toenemen en reduceren we de risico’s van cyberaanvallen en datalekken. We werken de komende jaren aan de invoering van de vereiste maatregelen op basis van een implementatieplan met een tijdhorizon van 3 jaar. Het volledig invoeren van de BIO en AVG raakt de hele organisatie en alle werkprocessen en informatiesystemen. Daarom gaan we risicogericht te werk. Per bedrijfsproces beoordelen we of de processen en informatiesystemen op het juiste niveau zijn beveiligd en of er specifieke aanvullende maatregelen nodig zijn.

Actueel is de extra urgentie als gevolg van de aankomende nieuwe Europese EU richtlijn ‘NIS2’, die in 2023 in wetgeving wordt vertaald. De omvang en de impact van NIS2 zijn potentieel enorm. Het doel is om de nationale veiligheid en Europa te borgen, waarbij digitale veiligheid een prioriteit is. Met deze richtlijn wordt van een paar duizend vitale Europese entiteiten, zowel publieke als privaat, naar meer dan honderdduizend gegaan. Net als bij de AVG is er risico op boetes en op bestuurlijke aansprakelijkheid.

Wij hebben informatiebeveiliging, toekomstbestendig informatiebeheer en strategisch informatiebeheer opgenomen in de paragraaf Projecten, bij de reguliere projecten. Naar verwachting zal de NIS2 norm extra kosten met zich meebrengen. Vooralsnog voorzien wij hiervoor de inzet van de reserve Bedrijfsvoering.

Ook in 2023 zullen wij verplichte audits moeten uitvoeren. In het kader van de horizontale verantwoording wordt u over de bevindingen gerapporteerd. Wij sluiten daarbij aan bij de Planning &

Controlcyclus. Wij rapporteren eveneens aan de verschillende ministeries, in het kader van de verticale verantwoording.

Huisvesting

We gaan in 2023 door met de verduurzaming van de organisatie, aan de hand van het verduurzamingsplan en het uitvoeringsprogramma. Hierin staan ambities op het gebied van bedrijfsvoering (zoals afval, inkoop, wagenpark, catering), gebouwen (zoals energiebesparende maatregelen), openbare ruimte (zoals vergroenen, duurzame energie) en mensen (bewustwording). Hangende de verkenning van Vitaal West Zeeuws-Vlaanderen staat de geplande verduurzaming van de buitenzijde van het gemeentehuis on hold. Binnen de onderhoudsreserve gemeentelijke gebouwen blijft hiervoor € 303.000 beschikbaar.

Ook in 2023 wordt uitvoering gegeven aan de Risico Inventarisaties & Evaluaties (RI&E's) op de werkplaatsen en in het gemeentehuis. In deze RI&E's staan maatregelen om de werkomstandigheden veilig te houden. Dit gaat zowel om fysieke zaken (inrichting van ruimtes, opslag van materieel en dergelijke) als om het inregelen van processen, protocollen en andere veiligheidsmaatregelen.

Interne veiligheid heeft ook in 2023 onze volle aandacht. Onze organisatie beschikt over een BHV-team, een Interventieteam (inzet tijdens agressie-incidenten), een ARBO coördinator en een coördinator interne veiligheid. Daarnaast hebben wij een Collegiaal Opvangteam ingericht. Onze medewerkers kunnen geconfronteerd worden met (agressie)incidenten of andere situaties die veel impact hebben. Wij vinden het van belang dat er daarna opvang en zorg plaatsvindt. Het Collegiaal Opvangteam, dat uit eigen (hiertoe opgeleide) mensen bestaat, draagt hier zorg voor.

Overhead

Een verplicht onderdeel van de begroting is het overzicht Overhead. Hierbij wordt de volgende definitie van overhead gehanteerd (conform Vensters voor Bedrijfsvoering *):

Overhead is het geheel van functies gericht op de sturing en ondersteuning van de medewerkers in het primaire proces. Tot de overhead horen alle functies die dit doel dienen. De overheadfuncties staan derhalve niet rechtstreeks ten dienste van de (externe) klant.

Het overzicht Overhead voor 2023 ziet er als volgt uit:

Omschrijving (bedragen * € 1.000)	Lasten	Baten	Saldo
Bedrijfsvoering	107	-	-107
Representatie	36	-	-36
Archiefbewaarplaatsen	65	0	-65
Overhead	2.143	-	-2.143
ICT	1.714	-	-1.714
DIV/archief	271	-	-271
Facilitaire Zaken	400	-	-400
Financien	931	-600	-1.531
Staf	2	-	-2

Omschrijving (bedragen * € 1.000)	Lasten	Baten	Saldo
Huisvesting Oostburg	990	38	-953
P en O	3.743	-	-3.743
Secretaresses	565	-	-565
Team budgetten	-523	74	597
Communicatie/promotie	635	-	-635
Organisatieontwikkelingen	99	-	-99
Juridische advisering	198	-	-198
Bezwaarschriften	182	-	-182
Klachtencommissie	11	-	-11
Totaal	**11.568**	**-488**	**-12.056**

Paragraaf Grondbeleid

Inleiding

In deze paragraaf Grondbeleid geven we een beknopte toelichting op het te voeren grondbeleid in 2023. De paragraaf Grondbeleid heeft in de begroting een kaderstellend karakter en in de jaarstukken bevat de paragraaf een verantwoording van hetgeen in de begroting is opgenomen.

Volgens artikel 16 Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (hierna: BBV) bevat de paragraaf grondbeleid ten minste de volgende onderwerpen:

1. Een visie op het grondbeleid in relatie tot de realisatie van de doelstellingen van de programma's die zijn opgenomen in de begroting;
2. Een aanduiding van de wijze waarop de gemeente het grondbeleid uitvoert;
3. Een actuele prognose van de te verwachten resultaten van de totale grondexploitatie;
4. Een onderbouwing van de geraamde winstneming;
5. De beleidsuitgangspunten omtrent de reserves voor grondzaken in relatie tot de risico's van de grondzaken.

De wijze waarop vorm wordt gegeven aan deze onderwerpen in de paragraaf Grondbeleid is vormvrij. De gemeente Sluis beschikt over een afzonderlijke nota Grondbeleid, waardoor de paragraaf Grondbeleid meer een samenvattend karakter heeft, maar wel zelfstandig leesbaar moet blijven.

1. Een visie op het grondbeleid in relatie tot de realisatie van doelstellingen van de programma's

Op 25 februari 2021 stelde de raad het visiedocument Krachtig Verbonden 2021 vast, met daarin de doelstellingen ('wat willen we bereiken') van het ruimtelijk beleid benoemd. Bij de vaststelling zijn de zogenaamde 'hoe willen we het bereiken' vragen verplaatst naar een bijlage waardoor de juridische status van deze vragen is vervallen en zij enkel nog een informatieve status hebben. Dit betekent dat er voor meerdere beleidsvelden plannen en beleidsstukken worden opgesteld, voortvloeiend uit het visiedocument. De hoe-vragen vervullen bij de uitwerking van de verschillende beleidsstukken een richtinggevende functie. De gekozen ontwikkelingsrichting van het ruimtegebruik in relatie tot de doelstellingen in de verschillende programma's (zoals wonen, voorzieningen, recreatie, economie, landschap, verkeer en sociaal domein) worden in deze beleidsstukken neergelegd.

In het visiedocument is tevens de basis opgenomen voor de gemeentelijke bevoegdheden met betrekking tot verevening van bovenplanse kosten en bijdragen aan ruimtelijke ontwikkelingen. Deze zijn nader uitgewerkt in de nota Grondbeleid 2021, als herziening op de in 2016 vastgestelde nota Grondbeleid 2015-2020.
In de nota Grondbeleid 2021 wordt een duidelijke link gelegd tussen de beoogde beleidsdoelen zoals geformuleerd in het visiedocument en het te voeren grondbeleid om deze beleidsdoelen te bereiken. De nota Grondbeleid 2021 is vastgesteld door de gemeenteraad op 23 september 2021.

In het coalitieakkoord 2022-2026 "Strategie met ambitie" is vastgelegd dat we proactief een meerjaren-uitvoeringsprogramma woningbouw gaan opstellen waarin we het gewenste aanbod (aantallen en types) en locaties (op kernniveau) in beeld brengen c.q. voor de komende 4 tot 10 jaar vastleggen. Ontwikkelaars kunnen hun potentiële plannen hierop baseren en bij de gemeente kenbaar maken.

2. De wijze waarop het grondbeleid wordt uitgevoerd

In de nota Grondbeleid worden de instrumenten weergegeven die de gemeente kan inzetten om de vastgestelde ruimtelijke beleidsdoelen te bereiken. Daarbij dient onderscheid te worden gemaakt tussen actief grondbeleid, passief (faciliterend) grondbeleid of een tussenvorm waarbij sprake is van een samenwerking met private partijen. Van actief grondbeleid kan alleen sprake zijn als de te ontwikkelen gronden in eigendom zijn van de gemeente of in eigendom worden verworven.

De nota Grondbeleid 2021 is gericht op het voeren van situationeel grondbeleid. Dit betekent dat per ontwikkellocatie of project wordt gekeken naar de gewenste vorm van grondbeleid: actief, facilitair of een tussenvorm (samenwerking). Zo kan de gemeente verantwoord en gecontroleerd sturen op de ruimtelijke ambities en doelstellingen en per project bekijken welke vorm van grondbeleid het meest geschikt is om de ruimtelijke beleidsdoelstelling te bereiken. Ook het risicoprofiel en de opbrengstpotentie zijn belangrijke factoren voor de keuze van de vorm van grondbeleid.

Situationeel grondbeleid vereist van de gemeentelijke organisatie dat zij keuzes kan overzien en initiëren, zo nodig in samenwerking met marktpartijen. Hoeveel gemeentelijke regie gewenst is op een ontwikkellocatie, wordt voor een belangrijk deel bepaald door de doelstellingen en ambities per locatie. Deze vloeien voort uit het gemeentelijk beleid zoals vastgelegd in onder andere het coalitieakkoord en (de beleidsstukken voortvloeiend uit) het visiedocument.

Gemeentelijke grondexploitaties
De gemeente heeft in 2023 vier bestaande actieve grondexploitaties; dit betreffen allemaal bedrijventerreinen. Specifiek gaat het om de uitbreidingslocaties van de bedrijventerreinen Deltahoek, Stampershoek en Technopark. De grondexploitatie Vlaschaard III wordt in 2022 afgesloten. De exploitatieopzet voor een nieuwe uitbreiding van bedrijventerrein De Vlaschaard (Vlaschaard IV) is in voorbereiding.

Bij deze locaties is sprake van actief grondbeleid. Dit houdt in dat de gemeente een initiërende en actieve rol heeft en gedurende het gehele proces de regie in eigen handen houdt. De gemeente verwerft en verkoopt zelf de gronden en draagt zorg voor het bouw- en woonrijp maken, het inrichten van de openbare ruimte en het aanleggen van de infrastructuur. De bouwrijpe gronden worden uiteindelijk door de gemeente aan derden uitgegeven die vervolgens zorg dragen voor de bouw van het vastgoed.

Materiële vaste activa
De gemeente heeft verschillende gronden in eigendom die in het verleden om strategische redenen zijn aangekocht maar niet in exploitatie zijn genomen. Voor veel van deze gronden zijn er geen concrete plannen. Deze gronden maken met ingang van 1 januari 2016 deel uit van de materiële vaste activa.

In maart 2017 en mei 2019 zijn bij raadsbesluit bedrijfsgronden uit exploitatie genomen op de bedrijventerreinen Deltahoek Uitbreiding en Technopark 2e fase. Van deze terreinen wordt ca. 4,14 ha ingevuld met zonneparken (1,9986 ha in Breskens en 2,1391 ha in Schoondijke).
Deze zonneparken zullen gedurende een periode van 30 jaar door een derde worden geëxploiteerd. Na het verstrijken van die termijn worden de gronden geheel ontruimd en komt de grond opnieuw beschikbaar voor de gemeente.

In januari 2022 zijn bij raadsbesluit de resterende gronden opnieuw in exploitatie genomen. Dit betekent dat op de bedrijventerreinen Deltahoek Uitbreiding en Technopark 2e fase in 2023 geen gronden meer deel uitmaken van de materiële vaste activa.

Voor een aantal andere locaties geldt dat de gemeentegronden in eigendom worden overdragen aan een derde partij die vervolgens deze gronden zal ontwikkelen (passief/faciliterend grondbeleid).
Het betreft de gronden van de voormalige Euregiotuinen en het daaraan aansluitende perceel (totaaloppervlakte ca. 13 ha) in Oostburg en de locaties die vrijgekomen zijn na realisatie van het multifunctioneel centrum De Korre in Breskens.

Voor de voormalige Euregiotuinen is in 2020 de planologische procedure opgestart ten behoeve van de realisatie van dag- en verblijfsrecreatie. Na het onherroepelijk worden van het bestemmingsplan worden de gronden in eigendom overgedragen.

De gronden die vrijgekomen zijn na de realisatie van het multifunctioneel centrum De Korre in Breskens liggen op meerdere locaties. Het gaat om de locaties van de voormalige openbare basisschool OBS (J.H. van Dalestraat), voormalige christelijke basisschool CBS (Europastraat), de peuterspeelzaal (J.F. de Millianostraat) en het voormalige dorpshuis De Uitkomst (Langeweg). De locatie De Uitkomst is verkocht ten behoeve van de realisatie van een woning. De locatie De Millianostraat is heringericht als openbare ruimte en wordt niet opnieuw bebouwd. Voor de locatie Van Dalestraat ligt er een plan tot realisatie van vrije kavels en zorgappartementen. Voor de locatie Europastraat liggen er nog geen concrete afspraken over de herinvulling.

Grondexploitaties door derden
Dit betreft met name woningbouwplannen. De woningbouwlocaties die beschikbaar zijn/ontwikkeld zullen worden, zijn in handen van particuliere ontwikkelaars. Het betreft dus faciliterend (passief) grondbeleid met een volledige private ontwikkeling. De gemeente verhaalt haar kosten op de ontwikkelende partij. Dit wordt vastgelegd in een anterieure overeenkomst.

Het project Vitaal West Zeeuws Vlaanderen
In 2022 is gestart met het opstellen van het Masterplan voor Vitaal West Zeeuws-Vlaanderen. Dit project omvat een integrale gebiedsontwikkeling met als doel het behoud en de versterking van voorzieningen op het gebied van onderwijs, zorg, detailhandel en wonen. In dit project werkt de gemeente samen met ZorgSaam en vastgoedeigenaren. Op basis van het Masterplan en de verdere uitwerking daarvan, zal meer duidelijkheid worden verkregen over de rol van de gemeente in het project en welk grondbeleid de gemeente zal toepassen in (delen van) het gebied.

3. Een actuele prognose van de te verwachten resultaten

De prognose in de paragraaf Grondbeleid heeft als doel informatie te geven over welke invloed het grondbeleid heeft op de financiële positie van de gemeente, zowel voor het begrotingsjaar als voor de komende jaren. Het gaat in het geval van de gemeente Sluis om de prognose van de uitkomsten van de *actieve* grondexploitaties. Er is vooralsnog geen sprake van uitvoering van gebiedsontwikkeling via samenwerkingsverbanden.

Voor de gewenste uitbreiding van De Vlaschaard met 3,9 ha geldt dat nog geen prognose kan worden opgesteld. Deze maakt deel uit van de nog door de raad vast te stellen exploitatieopzet. Dit is voorzien voor eind 2022.

Op 27 januari 2022 zijn de herziene exploitatieopzetten van de bedrijventerreinen met ingang van 1 januari 2022 vastgesteld. De financiële consequenties hiervan zijn verwerkt in de jaarstukken 2021. Opvolgend is op 27 janurai 2022 het raadsbesluit genomen om delen van de eerder uit exploitatie genomen terreinen op Deltahoek Uitbreiding en Technopark 2e Fase opnieuw in exploitatie te brengen. De financiële gevolgen daarvan worden verwerkt in 2022 daar dit besluit ook in 2022 is genomen.

De volgende herziening van de exploitatieopzetten vindt plaats in mei 2023.

Grondexploitatie Bedrijventerreinen

Naam van het plan	Nog te verkopen voorraad grond in m² per 31-12-2022	Bruto boekwaarde per 31-12-2022 (afgerond)	Reeds getroffen voorzieningen	Netto boekwaarde per 31-12-2022 (afgerond)
Stampershoek 5e fase, Oostburg	2.183	853.000	828.000	25.000
Deltahoek (uitbreiding), Breskens	11.036	-306.000	0	-306.000
Technopark 2e fase	0	-56.000	246000	-302.000
Totalen:	**13.219**	**491.000**	**1.074.000**	**-583.000**

Bij de laatste herziening van de exploitatieopzetten waren de bedrijfsgronden op het bedrijventerrein De Vlaschaard III verkocht. De laatste kosten op dit terrein inzake woonrijp maken zullen in 2022 plaatsvinden zodat deze exploitatie per 31-12-2022 kon worden beëindigd.
De bedrijfsgronden op Technopark (einde looptijd 31-12-2024) zullen vóór het einde van de looptijd van de exploitatie verkocht zijn.
Bij de laatste herziening van de exploitatieopzetten is er voor gekozen om de exploitatietermijn aan te passen voor het bedrijventerrein Stampershoek (looptijd van 31-12-2030 teruggebracht tot en met 31-12-2026). Voor Deltahoek blijft de looptijd tot en met 31-12-2030 omwille van het opnieuw in exploitatie nemen van ca 15.000 m² aan bedrijventerrein.

Voor het kunnen geven van een goede prognose, is van belang wat de effecten van de coronapandemie zullen zijn voor de afname van bedrijventerrein. Vooralsnog is er nog veel dynamiek op de bedrijventerreinen. In de periode 2020 tot heden is de vraag naar bedrijventerrein zelfs fors toegenomen en is veel terrein verkocht. Dit heeft in de eerste plaats te maken met het type bedrijven op de bedrijventerreinen. Deze zijn minder direct geraakt door de coronamaatregelen. Ten tweede zijn veel uitgiftes nog het resultaat van ontwikkelingen geweest die al voor de coronacrisis in gang waren gezet. Ten derde zijn er simpelweg ook bedrijven geweest die hebben geprofiteerd van de coronacrisis. Ook de afloop van corona steunmaatregelen lijkt niet direct grote gevolgen te hebben.

In 2022 is wel sprake van een forse prijsstijging van de bouwkosten waardoor grotere investeringen in de tijd worden opgeschoven. Dit kan leiden tot stagnatie in de verkoop van bedrijventerrein en vraaguitval. Bij de herziening van de exploitatieopzetten in mei 2023 zullen deze ontwikkelingen worden meegenomen in de prognose van de te verwachten resultaten tot einde looptijd.

4. Onderbouwing en uitgangspunten bij (tussentijdse) winstneming

De in 2022 herziene exploitatieopzetten laten twee winstgevende exploitaties zien, namelijk Vlaschaard III en Deltahoek Uitbreiding. Door het opnieuw in exploitatie brengen van gronden op bedrijventerrein Technopark 2e Fase, laat ook deze exploitatie op einddatum een positief resultaat zien.
Op de grondexploitatie De Vlaschaard III is reeds tweemaal tussentijdse winst genomen. Dit is verwerkt in de jaarrekeningen 2018 en 2019; de winstneming is toegevoegd aan de reserve grondexploitatie als onderdeel van de resultaatbestemming. Op basis van de rekenregels vanuit het BBV is voor 2021 opnieuw winst genomen op deze exploitatie ad € 70.000.
Op de grondexploitatie Deltahoek Uitbreiding is eveneens tussentijdse winst genomen in 2021 voor het bedrag van € 135.000.

5. Beleidsuitgangspunten omtrent de reserves voor grondzaken in relatie tot de risico's

Aan het uitvoeren van grondbeleid zijn risico's verbonden. Deze risico's worden beheerst door middel van risicomanagement. Onderdeel hiervan is naast het voorkomen en beperken van risico's ook het vormen van reserves (weerstandscapaciteit) om de nadelen van het eventueel voordoen van risico's te kunnen opvangen. De gemeente Sluis beschikt over een reserve grondexploitatie die in het verleden is gevormd op basis van winsten die zijn gerealiseerd ten behoeve van het opvangen van risico's in de toekomst. In de bepaling van het weerstandsvermogen wordt rekening gehouden met risico's in de grondexploitatie. Voor de bepaling van de weerstandscapaciteit wordt met de reserve grondexploitatie rekening gehouden. De reserve grondexploitatie heeft per 1 januari 2022 een omvang van € 1.340.000.
Inzake de beheersing van de risico's handelt de gemeente conform de aanbevelingen en de uitspraken van het BBV.

Paragraaf Grote Projecten

In deze paragraaf worden de grote projecten weergegeven. Deze projecten worden voordat een project van start kan gaan, voorafgaand uitgewerkt in een plan van aanpak inclusief de benodigde middelen ten behoeve van personele capaciteit. Voor reeds lopende projecten zal deze uitwerking alsnog plaatsvinden. Het projectplan van majeure projecten wordt ter besluitvorming aan het college voorgelegd.

Naam project	Toelichting
1. Havengebied Breskens	Begin 2015 is een intentieovereenkomst ondertekend voor de ontwikkeling van het havengebied tussen gemeente Sluis, provincie Zeeland en projectontwikkelaars Haven Breskens Vastgoed BV, beheermaatschappij Verstraeten BV, Aannemersbedrijf van der Poel BV en de Jachthaven Breskens BV. Dit moment is gemarkeerd als de officiële start van het project. Dit project bevindt zich nog in de uitvoeringsfase.
2. Masterplan Nieuwvliet	Op 28 mei 2020 stelde de gemeenteraad het Masterplan Nieuwvliet-Bad vast bestaande uit 18 projecten. Het voornaamste doel is om het plangebied Nieuwvliet-Bad toekomstbestendig te maken waardoor het (be)leefbaarder, veiliger en toegankelijker wordt voor iedereen. Vanaf het najaar 2022 vindt de uitvoering van de eerste 5 projecten plaats. Dit loopt door tot september 2023
3. Cadzand-Bad	Met de vaststelling van het Ontwikkelingsplan Cadzand-Bad Natuurlijk Stijlvol (2006), Bijlage 10 Ruimtelijke visie en beeldkwaliteit (2010) en de Schilvisie Cadzand-Bad (2011) door de gemeenteraad zijn de kaders vastgelegd voor de ontwikkeling van Cadzand-Bad. Sindsdien wordt er uitvoering gegeven aan deze ambities, om Cadzand-Bad om te vormen tot een stijlvolle badplaats. Gezien de huidige voortgang van de ontwikkelingen ontstaat er druk op grenzen van de kaders. Conform het coalitieakkoord zal er de komende periode een inspanning verwacht worden voor een actualisatie van de huidige kaders en voor een gebiedsdekkende visie voor het omliggende gebied binnen en buiten de kern Cadzand-Bad.
4. Parkeren 2.0	Op 22 december 2021 heeft uw raad besloten om over te gaan op een volledig digitaal stelsel van parkeervergunningen dat ook gedragen wordt door de stakeholders. In de uitwerking zullen we ook aandacht geven aan het inrichten van parkeerzones en aan de tariefstelling. Het betreft het gebeid Sluis/ kustzone (Cadzand – Breskens). Het project zal medio 2023 worden afgerond.
5. Vitaal West Zeeuws Vlaanderen	Het programma Vitaal West Zeeuws-Vlaanderen bestaat uit twee programmalijnen: De integrale gebiedsontwikkeling (in

Naam project	Toelichting
	verschillende kernen) en het beleids- en uitvoeringskader Wonen gemeente Sluis. In 2023 leveren we de volgende producten op: 1. een masterplan voor een (mogelijke) integrale gebiedsontwikkeling in Oostburg; 2. een masterplan voor een (mogelijke) integrale gebiedsontwikkeling in IJzendijke; 3. een allesomvattend beleidsplan Wonen, inclusief meerjarig uitvoeringsplan woningbouw gemeente Sluis. Dit beleidsplan en uitvoeringsplan vormen tezamen het wegingskader voor nieuwe ontwikkelingen.
6. Rechtmatigheids-verantwoording	Vanaf het boekjaar 2023 moet het college een rechtmatigheids-verantwoording opnemen in de jaarrekening. Hiermee legt het college verantwoording af over de naleving van de regels betrokken bij financiële beheers handelingen. De invoering van de rechtmatigheidsverantwoording betekent voor de organisatie dat de bedrijfsvoering op orde moet zijn. Voor de invulling van de rechtmatigheidsverantwoording binnen onze gemeente is het ambitieniveau bepaald op “Financieel in Control”.
7. (Burger)Participatie	In het coalitieakkoord heeft ons college aangegeven dat we de band met stads- en dorpsraden willen aanhalen omdat zij voor de gemeente belangrijke gesprekspartners zijn. In het eerste collegejaar zullen wij dat doen door te werken met kernwethouders en door het inrichten van een community-platform voor de diverse kernen. Op deze manier wordt aan beide zijden de rol van gesprekspartner versterkt. Na een jaar (2e helft 2023) zullen de ervaringen worden geëvalueerd en zullen op basis van de ervaringen vervolgstappen worden gezet.
8. Duurzaamheid	In 2023 komen we met een allesomvattend beleidsplan Duurzaamheid, waarin de pijlers energie, klimaat en circulariteit aan de orde komen. Om het beleidsplan voldoende in te kaderen leggen we in het laatste kwartaal van 2022 een bestuursopdracht voor aan de gemeenteraad ter vaststelling. Onderdeel van deze bestuursopdracht is op welke wijze we vormgeven aan de brede maatschappelijke discussie. Daarbij denken we aan een burgerberaad.

Naast de grote projecten zijn ook een aantal reguliere projecten die op de planning staan. Het projectplan wordt besproken in het MT en zo nodig in het college.

Naam project	Toelichting
1. Corona	Tijdens de coronapandemie zijn er crisisorganisaties ingericht op gemeentelijk en op provinciaal niveau. Het gemeentelijk team richt zich onder andere op interne voorzorgsmaatregelen, het coronaproof inrichten van de openbare ruimte, het borgen van de dienstverlening en de uitvoering van specifieke regelingen zoals TOZO. Op Zeeuws niveau is inzet geleverd aan Bevolkingszorg. Dit is de gemeentelijke kolom bij crises, die samenwerkt met de kolommen politie, geneeskundig en brandweer. Dit onder de vlag van de Veiligheidsregio Zeeland. Beide crisisorganisaties zijn afgeschaald (stand-by). Indien nodig, kunnen zij weer opschalen.
2. Vluchtelingen Oekraïne en asielopvang	De opvang van Oekraïense Oorlogsvluchtelingen wordt ingevuld onder de voorwaarden zoals de landelijke regeling aangeeft. Er is sprake van opvang op verschillende locaties: in sloopwoningen, gezamenlijke kamersgewijze opvang, in stacaravans en in een leegstaande vleugel van een woon-zorgcomplex. Tevens verlenen we crisisnoodopvang in de reguliere asielketen. Door de Rijksoverheid is aangegeven dat de gemaakte kosten vergoed worden.
3. Omgevingswet	Op 16 juni 2014 is de Omgevingswet ingediend door de regering, maar in de tussentijd nog niet vastgesteld. De datum van inwerkingtreding is inmiddels 4 keer uitgesteld. De nieuwe datum van is inwerkingtreding is voorlopig voorzien op 1 juli 2023. De benodigde besluiten die genomen moeten worden door de raad staan opgenomen in de bestuurlijke jaaragenda en een aantal van deze besluiten is reeds genomen. Met het project willen we bereiken dat we straks voldoen aan de geldende wet- en regelgeving, dat alle medewerkers voldoende op de hoogte zijn en kunnen werken op basis van deze nieuwe wetgeving en klanten hierover kunnen informeren en dat het vth-traject volledig is gedigitaliseerd (zie ook project 10, Digitalisering vergunningen/ APV).
4. Sluis opgeschut	Het Programma Sluis Opgeschut is de naam van het organisatieontwikkelingsproces waarin de focus ligt op strategie (processen en beheersing) en cultuur (houding en gedrag). Er zijn 3 strategische pijlers benoemd: basis op orde brengen, klantervaring centraal stellen en toekomst-bestendig en wendbaar organiseren.
5. Werkprocessen	Eén van de actiepunten uit Sluis Opgeschut en de Managementletter van de accountant is het opstellen van procesbeschrijvingen. Inmiddels worden de belangrijkste (financieel) risicovolle processen beschreven. De volgende stap is

Naam project	Toelichting
	dat deze beschrijvingen worden vertaald naar werkinstructies/handreikingen voor de organisatie.
6. Informatiebeveiliging	Het Strategisch Informatiebeveiliging en Privacy Beleid is begin 2020 door het college vastgesteld. Informatiebeveiliging is een uitvoeringsprogramma van dit beleid dat zal bestaan uit meerdere projecten of activiteiten met een projectmatige aanpak. Doel van dit projectenprogramma is om de informatiebeveiliging te borgen op volwassenheidsniveau 2 (processen op orde) en door te ontwikkelen naar volwassenheidsniveau 3 (een vloeiende PDCA (Plan Do Check Act) cyclus).
7. Begraafplaatsen	Op 29 april 2021 heeft de gemeenteraad het uitvoeringsplan begraafplaatsen 2021-2036 vastgesteld. Het uitvoeringsplan ziet toe op het gefaseerd uitvoeren van een optimalisatieslag qua onderhoud en uitstraling op alle 16 begraafplaatsen. Het Uitvoeringsplan is ingedeeld per begraafplaats zodat een goed beeld ontstaat van de optimalisatieslag per begraafplaats en waarbij het onderhoud is gekoppeld aan de actualisatie van de begraafplaatsen administratie. Het project begraafplaatsen is erop gericht om het uitvoeringsplan te implementeren.
8. Ontwikkeling dienstverlening	In het coalitieakkoord is het belang onderschreven van een kwalitatief goede dienstverlening. We gaan door met het continu optimaliseren en digitaliseren van onze dienstverlenende processen. Dit doen we door o.a. het creëren van een integraal klantbeeld, de verdere bundeling van onze klantkanalen en het werken met een kennissysteem.
9. Modernisering bestuurlijk elektronisch verkeer	Naar verwachting zal in 2023 de Wet modernisering elektronisch bestuurlijk verkeer in werking treden. Het wetsvoorstel geeft de burger recht om elektronisch berichten aan een bestuursorgaan te zenden op een door het bestuursorgaan bepaalde wijze. Het project ziet erop toe om de wet te implementeren.
10. Digitalisering vergunningen / APV	Ongeacht de inwerkingtreding van de omgevingswet werkt per 1 januari 2023 de organisatie volledig digitaal met het programma Centric Leefomgeving. Dit betekent o.a. dat: - op uniforme wijze wordt gewerkt; - procesoptimalisatie en eenduidige afhandeling; - handtekeningen digitaal worden afgehandeld; - bouwtekeningen digitaal worden uitgelezen en er geen plotter meer nodig is; Daarnaast streven we ernaar dat verzending van besluiten is geautomatiseerd, zodat er geen brieven meer geprint moeten worden;

Naam project	Toelichting
11. Toekomstbestendig informatiebeheer	In de afgelopen jaren zijn we vrijwel al onze informatie en data digitaal gaan aanmaken en opslaan. We worden als gevolg van deze digitalisering geconfronteerd met nieuwe uitdagingen en verplichtingen op het vlak van informatisering en archivering. Want hoe houden we al die informatie en data toegankelijk, vindbaar en herbruikbaar? En hoe blijven we tegelijkertijd ervoor zorgen dat vertrouwelijke informatie vertrouwelijk blijft en niet kan weglekken? Het project toekomstbestendig informatiebeheer gaat ons hierbij helpen.
12. Strategisch informatiebeleid	Digitaal en datagedreven werken wordt steeds belangrijker voor het realiseren van onze maatschappelijke opgaven en het versterken van onze dienstverlening en bedrijfsvoering. De digitale wereld verandert snel en dat heeft een grote impact op onze samenleving: die verandert in een hoog tempo mee. Daarom is het belangrijk dat de gemeente meedoet aan deze ontwikkeling. Strategisch Informatiebeleid geeft ons richting en houvast bij het realiseren van onze ambities en het nakomen van onze verplichtingen op het vlak van digitalisering, automatisering en informatisering. Met het meerjarenplan en afwegingskader zullen we in staat zijn om onze informatiehuishouding compleet, integraal en toekomstbestendig in te richten.
13. Subsidies	Beleidsmatig wordt het subsidiebeleid in 2024 herijkt. Tot die tijd zal het proces rondom subsidieverlening worden aangescherpt.
14. Sport	Op 23 september 2021 heeft de raad de Sportnota gemeente Sluis 2021-2025 vastgesteld. Naast een aantal investeringen in de sportinfrastructuur zijn in deze sportnota de ambities opgenomen waaraan we als gemeente de komende jaren willen werken. Het project is erop gericht om de uitvoering te implementeren. Dit staat gepland vanaf 2025.
15. Proces & Portfoliomanagement	In het coalitieakkoord is gesteld dat ambities in balans moeten zijn met de capaciteit van de ambtelijke organisatie. Grotere opgaven worden daarom zo veel mogelijk projectmatig opgepakt. Randvoorwaarden zoals uren, kosten, tijd en implementatie worden vooraf in beeld gebracht. Dat stelt ons in staat afwegingen te maken en prioriteiten te stellen. N.a.v. het coalitieakkoord heeft het college besloten medio 2022 om projectmatig werken door te ontwikkelen en uitwerking te geven aan portfoliomanagement waarmee overzicht, samenhang en prioritering kan worden gerealiseerd.

Schematisch ziet het bovenstaande er als volgt uit.

	Majeur project	Begrotingsjaar				
		2022	2023	2024	2025	2026
1	Havengebied Breskens					
2a	Masterplan Nieuwvliet alg					
2b	Masterplan Nieuwvliet Duinboulevard					
3a	Cadzand-Bad					
3b	Cadzand-Bad 2e schil					
4	Parkeren 2.0					
5	Vitaal WZV					
5a	Vitaal WZV - Oostburg					
5b	Vitaal WZV - IJzendijke					
6	Rechtmatigheidsverantwoording					
7	Burgerparticipatie					
8	Duurzaamheid					
14	Uitvoering sportnota (regulier project)					
13	Subsidiebeleid (regulier project)					

Bijlagen

Bijlage 1: Investeringsplan

		Investeringsbedrag				AT	Kapitaallasten			
Activanr	**Omschrijving investering**	**2023**	**2024**	**2025**	**2026**		**2023**	**2024**	**2025**	**2026**
9600067	Vervanging bedrijfsvoertuigen GW 2023	270.000	-	-	-	10	27.000	29.921	29.596	29.272
9600068	Vervanging bedrijfsvoertuigen GW 2024	-	62.000	-	-	10	-	6.200	6.871	6.796
9600069	Vervanging bedrijfsvoertuigen GW 2025	-	-	143.000	-	10	-	-	14.300	15.847
9600071	Vervanging bedrijfsvoertuigen GW 2026	-	-	-	281.000	10	-	-	-	15.221
9130008	Deelneming GBE Aqua	2.815.965	-	-	-	-	-	-	-	-
9130008	Deelneming GBE Aqua	-	2.815.965	-	-	-	-	-	-	-
9130008	Deelneming GBE Aqua	-	-	2.815.965	-	-	-	-	-	-
9130008	Deelneming GBE Aqua	-	-	-	2.815.965	-	-	-	-	-
9600011	Fietsproject	15.000	-	-	-	3	5.000	5.120	5.060	-
9600011	Fietsproject	-	15.000	-	-	3	-	5.000	5.120	5.060
9600011	Fietsproject	-	-	15.000	-	3	-	-	5.000	5.120
9600011	Fietsproject	-	-	-	15.000	3	-	-	-	5.000
2100129	Omvormen halfverharding 2023	87.983	-	-	-	25	3.519	4.534	4.492	4.450
2100130	Omvormen halfverharding 2024	-	90.283	-	-	25	-	3.611	4.653	4.609
2100137	Omvormen halfverharding 2025	-	-	92.579	-	25	-	-	3.703	4.771
2100140	Omvormen halfverharding 2026	-	-	-	94.893	25	-	-	-	3.703
2100125	Vervanging openbare verlichting 2023 (masten)	126.200	-	-	-	40	3.155	4.634	4.596	4.558
2100126	Vervanging openbare verlichting 2024 (masten)	-	126.200	-	-	40	-	3.155	4.634	4.596
2100127	Vervanging openbare verlichting 2023 (armaturen)	108.335	-	-	-	20	5.417	6.654	6.589	6.524

		Investeringsbedrag				AT	Kapitaallasten			
Activanr	**Omschrijving investering**	**2023**	**2024**	**2025**	**2026**		**2023**	**2024**	**2025**	**2026**
2100128	Vervanging openbare verlichting 2024 (armaturen)	-	108.335	-	-	20	-	5.417	6.654	6.589
2100138	Vervanging openbare verlichting 2025 (masten)	-	-	126.200	-	40	-	-	3.155	4.634
2100139	Vervanging openbare verlichting 2025 (armaturen)	-	-	108.335	-	20	-	-	5.417	6.654
2100141	Vervanging openbare verlichting 2026 (masten)	-	-	-	126.200	40	-	-	-	3.155
2100142	Vervanging openbare verlichting 2026 (armaturen)	-	-	-	108.335	20	-	-	-	5.417
5600069	Duurzaam onderhoud bruggen 2023	75.000	-	-	-	20	3.750	4.606	4.561	4.516
5600070	Duurzaam onderhoud bruggen 2024	-	42.000	-	-	20	-	2.100	2.580	2.554
5600071	Duurzaam onderhoud bruggen 2025	-	-	58.000	-	20	-	-	2.900	3.562
5600075	Duurzaam onderhoud bruggen 2026	-	-	-	190.000	20	-	-	-	5.146
5800014	Speelterreinen 2023	23.000	-	-	-	10	2.300	2.549	2.521	2.494
5800015	Speelterreinen 2024	-	162.000	-	-	10	-	16.200	17.953	17.758
5800016	Speelterreinen 2025	-	-	117.000	-	10	-	-	11.700	12.966
5800017	Speelterreinen 2026	-	-	-	181.000	10	-	-	-	9.804
7220303	Vrijvervalriool vervanging/renovatie 2023	1.675.964	-	-	-	80	20.950	40.843	40.591	40.340
7220304	Vrijvervalriool vervanging/renovatie 2024	-	1.727.323	-	-	80	-	21.592	42.095	41.835
7220308	Vrijvervalriool afkoppelen/verbetering 2023	107.000	-	-	-	80	1.338	2.608	2.592	2.576
7220309	Vrijvervalriool afkoppelen/verbetering 2024	-	52.600	-	-	80	-	658	1.282	1.274
7220338	Vrijvervalriool vervanging/renovatie 2025	-	-	1.727.323	-	80	-	-	21.592	42.095
7220339	Vrijvervalriool afkoppelen/verbetering 2025	-	-	52.600	-	80	-	-	658	1.282
7220345	Vrijvervalriool vervanging/renovatie 2026	-	-	-	1.727.323	80	-	-	-	21.592
7220346	Vrijvervalriool afkoppelen/verbetering 2026	-	-	-	52.600	80	-	-	-	658
7220313	Gemalen/pompunits bouwkundig 2023	31.229	-	-	-	60	520	889	883	877

		Investeringsbedrag				AT	Kapitaallasten			
Activanr	**Omschrijving investering**	**2023**	**2024**	**2025**	**2026**		**2023**	**2024**	**2025**	**2026**
7220314	Gemalen/pompunits bouwkundig 2024	-	32.010	-	-	60	-	534	912	906
7220318	Gemalen/pompunits mechanisch 2023	31.229	-	-	-	20	1.561	1.918	1.899	1.880
7220319	Gemalen/pompunits mechanisch 2024	-	32.010	-	-	20	-	1.600	1.966	1.946
7220323	Gemalen elektrisch (MacTek/Aquaview++) 2023	78.613	-	-	-	12	6.551	7.417	7.338	7.260
7220324	Gemalen elektrisch (MacTek/Aquaview++) 2024	-	80.578	-	-	12	-	6.715	7.603	7.522
7220328	Pompunits elektrisch 2023	153.002	-	-	-	15	10.200	11.916	11.794	11.671
7220329	Pompunits elektrisch 2024	-	24.000	-	-	15	-	1.600	1.869	1.850
7220333	Rioolpersleiding vervanging 2023	154.335	-	-	-	80	1.929	3.761	3.738	3.715
7220334	Rioolpersleiding vervanging 2024	-	158.193	-	-	80	-	1.977	3.855	3.831
7220340	Gemalen/pompunits bouwkundig 2025	-	-	32.762	-	60	-	-	546	933
7220341	Gemalen/pompunits mechanisch 2025	-	-	32.778	-	20	-	-	1.639	2.013
7220342	Gemalen elektrisch (MacTek/Aquaview++) 2025	-	-	82.472	-	12	-	-	6.873	7.782
7220343	Pompunits elektrisch 2025	-	-	24.000	-	15	-	-	1.600	1.869
7220344	Rioolpersleiding vervanging 2025	-	-	161.989	-	80	-	-	2.025	3.948
7220347	Gemalen/pompunits bouwkundig 2026	-	-	-	33.500	60	-	-	-	302
7220348	Gemalen/pompunits mechanisch 2026	-	-	-	33.500	20	-	-	-	907
7220349	Gemalen elektrisch (MacTek/Aquaview++) 2026	-	-	-	84.500	12	-	-	-	3.814
7220350	Pompunits elektrisch 2026	-	-	-	24.000	15	-	-	-	1.600
7220351	Rioolpersleiding vervanging 2026	-	-	-	165.800	80	-	-	-	1.123
	Totalen	**5.752.855**	**5.528.497**	**5.590.003**	**5.933.616**		**93.190**	**203.730**	**315.405**	**418.178**

Bijlage 2: Begrippenlijst

Begrip	Omschrijving
Balans:	Onderdeel van de jaarrekening. De balans geeft een overzicht van de bezittingen, vreemd en eigen vermogen (activa en passiva) van de gemeente.
Baten en lasten (stelsel van):	Een begrotingssysteem van baten en lasten houdt in dat alle ontvangsten en uitgaven worden toegerekend aan het begrotingsjaar waarop zij betrekking hebben.
Begroting:	Een begroting geeft aan welke beleidsvoornemens de gemeente heeft, hoeveel middelen daarmee zijn gemoeid en uit welke bronnen die middelen afkomstig zijn. Het Besluit begroting en verantwoording onderscheidt een beleidsbegroting en de financiële begroting.
Bestuurlijk belang:	Een bestuurlijk belang heeft een gemeente wanneer ze een zetel heeft in het bestuur van een derde rechtspersoon of als ze stemrecht heeft.
Categoriale indeling:	Een categoriale indeling is een indeling van baten en lasten naar soorten zoals salarissen, rente en belastingen. Het concept Besluit begroting en verantwoording 2004 (nieuwe comptabiliteits-voorschriften) stelt verplicht dat gemeenten de begroting converteren naar categorieën in een apart document. Dit document wordt naar de toezichthouder en CBS gezonden. De voorgeschreven categorieën worden niet meer bij de comptabiliteitsvoorschriften zelf bepaald, maar bij ministeriële regeling.
Comptabiliteits voorschriften:	De comptabiliteitsvoorschriften zijn bij Koninklijk Besluit uitgevaardigde voorschriften voor de inrichting van begroting en de jaarrekening en het jaarverslag van de gemeente. Op dit moment geldt het Besluit begroting en verantwoording van 2004.
Dualisme:	Een dualistisch stelsel kenmerkt zich doordat de posities en bevoegdheden ontvlecht zijn. De raad richt zich primair op de kaderstellende en controlerende functie, het college op de uitvoerende functie. De wethouders zijn geen lid van de raad.
Financieel belang:	Een financieel belang heeft een gemeente indien de middelen die zij ter beschikking stelt verloren gaan in geval van faillissement van de verbonden partij (een derde rechtspersoon) en/of als financiële problemen bij de verbonden partij verhaald kunnen worden op de gemeente.
Financiële positie:	Onderdeel van de financiële begroting, tevens de tegenhanger van de balans. De financiële positie van een gemeente geeft de grootte en samenstelling van het vermogen aan in relatie tot de baten en lasten.
Jaarrekening:	De jaarrekening is de tegenhanger van de financiële begroting; de jaarrekening gaat in op de realisaties van het afgelopen begrotingsjaar. De jaarrekening is een onderdeel van de jaarstukken en bestaat uit: 1.

Begrip	Omschrijving
	het overzicht van baten en lasten in de jaarrekening en de toelichting, 2. de balans en toelichting.
Jaarstukken:	De jaarstukken zijn onderverdeeld in het jaarverslag en de jaarrekening en is de tegenhanger van de begroting.
Jaarverslag:	Het jaarverslag is de tegenhanger van de beleidsbegroting en gaat met name in op de uitkomsten van de programma's over het afgelopen begrotingsjaar. Het jaarverslag is een onderdeel van de jaarstukken en bestaat uit: 1. de programmaverantwoording, 2. de paragrafen.
Overhead:	Voor de definitie van overhead is aansluiting gezocht bij de definitie in het kader van Vensters voor Bedrijfsvoering. Overhead is het geheel van functies gericht op de sturing en ondersteuning van de medewerkers in het primaire proces.
Overzicht van baten en lasten:	Onderdeel van de financiële begroting/jaarrekening dat een overzicht geeft van alle baten en lasten die in de programma's zijn opgenomen.
Paragrafen:	Een paragraaf geeft volgens het Besluit begroting en verantwoording een dwarsdoorsnede van de begroting op financiële aspecten. Het gaat dan om de beleidslijnen van beheersmatige aspecten die belangrijk zijn, financieel, politiek of anderszins. De paragrafen zijn onderdeel van zowel de beleidsbegroting als het jaarverslag.
Programma:	Een samenhangende verzameling van producten, activiteiten en geldmiddelen gericht op het bereiken van vooraf bepaalde maatschappelijke effecten, waaraan idealiter indicatoren gekoppeld kunnen worden.
Programmabegroting:	Een programmabegroting is een typering voor de begroting doordat de programma's in de begroting centraal staan. In het Besluit begroting en verantwoording wordt het woord programmabegroting niet gebruikt. Het kenmerk van de begroting volgens de voorschriften is dat de begroting is onderverdeeld in programma's, daarom wordt er ook wel naar verwezen als programmabegroting. De gemeente is vrij in de keuze van de programma's en in het aantal.
Programmaplan:	Een programmaplan behandelt per programma expliciet de maatschappelijke effecten en de wijze waarop er naar gestreefd zal worden die effecten te verwezenlijken. Dit wordt gedaan aan de hand van de volgende drie vragen: Wat willen we? Wat gaan we ervoor doen? Wat gaat het kosten?
Programmaverantwoording:	Onderdeel van het jaarverslag. In de programmaverantwoording wordt per programma expliciet ingegaan op de beoogde maatschappelijke effecten en de wijze waarop getracht is deze effecten te verwezenlijken. De vragen: Wat wilden we? Wat hebben we ervoor gedaan? En Wat heeft het gekost? Zijn de centrale vragen die in dit deel beantwoord worden.

Begrip	Omschrijving
Risicomanagement:	Risicomanagement is het proces van identificeren en analyseren van risico's en vervolgens het ontwerpen en implementeren van maatregelen om de kans van optreden van de risico's te verminderen, oftewel om de schade, veroorzaakt door de risico's, te minimaliseren. Risicomanagement is een in hoge mate gestandaardiseerd proces dat in alle gevallen de stappen inventariseren, analyseren, maatregelen nemen, bewaken kent.
Taakvelden:	Eenheden waarin de programma's of de eenheden in overzichten en bedragen in het programmaplan zijn onderverdeeld.
Taakveldenraming:	De taakveldenraming wordt volgens het Besluit begroting en verantwoording opgebouwd vanuit de programmabegroting en geeft alle gemeentelijke activiteiten weer in termen van taakvelden. De taakveldenraming is het begrotingsdocument van het college en heeft met name een beheersfunctie voor de uitvoering van de begroting.
Taakveldenrealisatie:	Een taakveldenrealisatie is de tegenhanger van de taakveldenraming en wordt na afloop van het begrotingsjaar opgesteld.
Verbonden partij:	Een verbonden partij is een derde rechtspersoon waarbij de gemeente een bestuurlijk en financieel belang heeft.

Bijlage 3: Overzicht IV3-taakvelden

Taakveld	Omschrijving (bedragen x € 1.000	Lasten	Baten	Saldo
1-2.1	Verkeer en vervoer	76		76
1-7.3	Afval	3.397	4.217	-820
1-7.4	Milieubeheer	1.325	10	1.315
2-3.2	Fysieke bedrijfsinfrastructuur	1.070	1.061	10
2-3.3	Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	188	27	160
2-3.4	Economische promotie	941	54	888
2-4.3	Onderwijsbeleid en leerlingenzaken	300	300	
2-5.3	Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	283	2	281
2-5.4	Musea	560	30	529
2-5.5	Cultureel erfgoed	434	2	432
2-5.7	Openbaar groen en (openlucht)recreatie	1.928	291	1.637
3-0.2	Burgerzaken	44	3	41
3-0.3	Beheer overige gebouwen en gronden	321	79	242
3-0.63	Parkeerbelasting	62	2.996	-2.935
3-1.2	Openbare orde en veiligheid	348		348
3-2.1	Verkeer en vervoer	7.752	385	7.368
3-2.2	Parkeren	681		681
3-2.4	Economische havens en waterwegen	362		362
3-4.2	Onderwijshuisvesting	464	106	358
3-5.2	Sportaccommodaties	1.677	236	1.441
3-5.7	Openbaar groen en (openlucht) recreatie	4.251	148	4.103
3-6.1	Samenkracht en burgerparticipatie	2.167	744	1.424
3-7.2	Riolering	3.384	5.028	-1.644
3-7.5	Begraafplaatsen en crematoria	540	448	92
3-8.1	Ruimtelijke ordening	1.215	39	1.177
3-8.2	Grondexploitatie (niet bedrijventerreinen)	214	202	13
3-8.3	Wonen en bouwen	1.463	762	701
4-0.8	Overige baten en lasten	176		176
4-4.3	Onderwijsbeleid en leerlingzaken	1.721	491	1.230
4-5.1	Sportbeleid en activering	119		119
4-5.3	Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	196	25	171
4-5.6	Media	727		727
4-6.1	Samenkracht en burgerparticipatie	1.000		1.000

Taakveld	Omschrijving (bedragen x € 1.000	Lasten	Baten	Saldo
4-6.2	Wijkteams	477	23	454
4-6.3	Inkomensregelingen	6.477	4.855	1.623
4-6.4	Begeleide participatie	5.408		5.408
4-6.5	Arbeidsparticipatie	626	8	618
4-6.6	Maatwerkvoorzieningen (WMO)	1.115	8	1.107
4-6.71	Maatwerkdienstverlening 18+	1.675		1.675
4-6.72	Maatwerkdienstverlening 18-	6.406		6.406
4-6.81	Geëscaleerde zorg 18+	166	235	-69
4-6.82	Geëscaleerde zorg 18-	445		445
4-7.1	Volksgezondheid	944	20	924
5-0.1	Bestuur	1.012		1.012
5-0.2	Burgerzaken	1.239	224	1.015
5-0.4	Overhead	191		191
5-1.1	Crisisbeheersing en brandweer	2.741	7	2.734
5-1.2	Openbare orde en veiligheid	256	42	213
5-6.1	Samenkracht en burgerparticipatie	486		486
6-0.10	Mutaties reserves	3.073	2.110	963
6-0.11	Resultaat van de rekening van baten en lasten	24		24
6-0.4	Overhead	11.568	-488	12.056
6-0.5	Treasury	27	3.085	-3.058
6-0.61	OZB woningen		4.789	-4.789
6-0.62	OZB niet-woningen		2.555	-2.555
6-0.64	Belastingen overig	665	600	65
6-0.7	Algemene uitkering en overige uitkeringen gemeentefonds		47.525	-47.525
6-0.8	Overige baten en lasten	10.634		10.634
6-0.8+	Onvoorzien	50		50
6-0.9	Vennootschapsbelasting (VpB)			
6-3.4	Economische promotie		11.809	-11.809
	Totaal	**95.092**	**95.092**	

Bijlage 4: Indicatoren

Pr	Indicator	Eenheid	Bron	Beschrijving	Rekening 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
1	Vestigingen	per 1.000 inw 15-64jr	LISA	Het aantal vestigingen van bedrijven, per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15-64 jaar.	nnb	218	212
1	Functiemenging	%	LISA	De functiemengingsindex (FMI) weerspiegelt de verhouding tussen banen en woningen, en varieert tussen 0 (alleen wonen) en 100 (alleen werken). Bij een waarde van 50 zijn er evenveel woningen als banen.	nnb	44	40
2	Fijn huishoudelijk restafval	kg per inwoner	CBS - Statistiek Huishoudelijk afval	De hoeveelheid restafval per bewoner per jaar (kg)	nnb	291	207
2	Hernieuwbare elektriciteit	%	Rijkswaterstaat Klimaatmonitor	Hernieuwbare elektriciteit is elektriciteit die is opgewekt uit wind, waterkracht, zon of biomassa.	nnb	25,9	25
3	Woonlasten éénpersoonshuishouden	euro	COELO, Groningen	Het gemiddelde totaalbedrag in euro's per jaar dat een éénpersoonshuishouden betaalt aan woonlasten.	719	719	720
3	Woonlasten meerpersoonshuishouden	euro	COELO, Groningen	Het gemiddelde totaalbedrag in euro's per jaar dat een meerpersoonshuisouden betaalt aan woonlasten.	796	796	801
3	WOZ-waarde woningen	dzd euro	CBS - Statistiek Waarde Onroerende Zaken	De gemiddelde WOZ waarde van woningen.	240	208	205
3	Nieuwbouw woningen	aantal per 1.000 woningen	ABF - Systeem Woningvoorraad	Het aantal nieuwbouwwoningen, per 1.000 woningen.	nnb	8	9
3	Demografische druk	%	CBS - Bevolkingsstatistiek	De som van het aantal personen van 0 tot 19 jaar en 65 jaar of ouder in verhouding tot de personen van 19 tot 65 jaar.	85,90%	85,9	83,5

Pr	Indicator	Eenheid	Bron	Beschrijving	Rekening 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
4	Jongeren met delict voor rechter	%	Verwey Jonker Instituut - Kinderen in Tel	Het percentage jongeren (12-21 jaar) dat met een delict voor de rechter is verschenen.	4,09	1	1
4	Niet-sporters	%	CBS / RIVM - Gezondheidsenquete	Het percentage inwoners dat niet sport ten opzichte van het totaal aantal inwoners.	60,40%	60,9	61
4	Banen	per 1.000 inw 15-64jr	LISA	Het aantal banen, per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15-64 jaar.	650,9	814,5	787
4	Netto arbeidsparticipatie	%	CBS - Arbeidsdeelname	Het percentage van de werkzame beroepsbevolking ten opzichte van de beroepsbevolking.	nnb	64,1	64
4	Bijstandsuitkeringen	per 1.000 inw 18jr eo	CBS - Participatie Wet	Het aantal personen met een bijstandsuitkering, per 1.000 inwoners.	25	25,9	23
4	Lopende re-integratievoorzieningen	per 1.000 inw 15-65jr	CBS - Participatie Wet	Het aantal reïntegratievoorzieningen, per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15-64 jaar	nnb	10,2	9,5
4	Wmo-cliënten met een maatwerkarrangement	per 1.000 inw	CBS - Monitor Sociaal Domein WMO	Een maatwerkarrangement is een vorm van specialistische ondersteuning binnen het kader van de Wmo. Voor de Wmo gegevens geldt dat het referentiegemiddelde gebaseerd is op 180 deelnemende gemeenten.	81 eerste halfjaar 2021	88	92
4	werkloze jongeren	%	Verwey Jonker Instituut - Kinderen in Tel	Het percentage werkeloze jongeren (16-22 jaar).	nnb	1	1
4	Voortijdige schoolverlaters totaal (VO + MBO) %	%	DUO - Dienst Uitvoering Onderwijs	Het percentage van het totaal aantal leerlingen (12 - 23 jaar) dat voortijdig, dat wil zeggen zonder startkwalificatie, het onderwijs verlaat.	nnb	2,1	2

Pr	Indicator	Eenheid	Bron	Beschrijving	Rekening 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
4	Absoluut verzuim	per 1.000 leerlingen	DUO - Dienst Uitvoering Onderwijs	Het aantal leerplichtigen dat niet staat ingeschreven op een school, per 1.000 leerlingen.	nnb	6,5	5

Bijlage 5: Meerjarenperspectief

(bedragen x € 1.000)		Begroting 2023			Begroting 2024			Begroting 2025			Begroting 2026		
Baten en lasten per programma		**Lasten**	**Baten**	**Saldo**	**Lasten**	**Baten**	**Saldo**	**Lasten**	**Baten**	**Saldo**	**Lasten**	**Baten**	**Saldo**
1	Energie, Klimaat en Duurzaamheid	4.799	4.228	571	4.914	4.321	593	5.031	4.416	615	5.127	4.483	643
2	Economie en Arbeidsmarkt	5.704	1.767	3.937	5.060	1.077	3.983	4.949	934	4.015	4.908	845	4.063
3	Wonen en Voorzieningen	24.946	11.175	13.771	25.170	10.858	14.312	26.047	11.109	14.938	26.555	11.347	15.208
4	Sociaal domein	27.679	5.664	22.014	27.539	5.596	21.943	27.430	5.601	21.828	27.518	5.606	21.912
5	Bestuur en veiligheid	5.924	273	5.650	6.100	501	5.600	6.216	438	5.778	6.340	451	5.890
6	Algemene dekkingsmiddelen, overhead, vpb en onvoorzien	11.327	70.363	-59.036	9.774	72.202	-62.427	9.349	75.246	-65.897	9.146	72.181	-63.035
6-0.4	Overhead	11.568	-488	12.056	10.827	-701	11.528	11.540	-623	12.163	11.222	-622	11.844
6-0.8+	Onvoorzien	50		50	50		50	50		50	50		50
6-0.9	Vennootschapsbelasting (VpB)												
Totaal saldo baten en lasten voor bestemming		**91.996**	**92.982**	**-987**	**89.435**	**93.854**	**-4.419**	**90.612**	**97.121**	**-6.509**	**90.866**	**94.291**	**-3.425**
Toevoegingen en onttrekkingen aan reserves													
	Mutaties reserve	3.073	2.110	963	3.088	1.016	2.072	3.199	1.352	1.847	3.199	823	2.376
Totaal na bestemming		**95.069**	**95.092**	**-24**	**92.523**	**94.870**	**-2.347**	**93.811**	**98.473**	**-4.662**	**94.065**	**95.114**	**-2.065**
Resultaat		**24**		**24**	**2.347**		**2.347**	**4.662**		**4.662**	**1.049**		**1.049**

Bijlage 6: Beleidskaders

Programma 1: Energie, Klimaat en Duurzaamheid

- Krachtig Verbonden (2021)
- RES 1.0 Zeeland (2021)
- Transitievisie Warmte (2021)
- Regionale Structuur Warmte (2021)
- Masterplan Voorzieningen (2011)
- Nota Strategisch eigendommenbeleid (2012)
- Groenbeheerplan (2017)
- Gemeentelijk Rioleringsplan (2020)
- Klimaatadaptatiestrategie Zeeuws-Vlaanderen (2021)
- Plan verduurzaming gemeentelijke organisatie (2021)
- Grondstoffenplan (2019)

Programma 2: Economie en Arbeidsmarkt

- Krachtig Verbonden (2021)
- Coalitieprogramma strategie met ambitie (2022-2026)
- Kadernota recreatief verblijf (2021)
- Horecabeleid Sluis (2014)
- Nota Terrassenbeleid (2017)
- Regionaal bedrijventerreinprogramma Zeeuws-Vlaanderen (2021)
- Bad-Cadzand; Zeeuwse wellness en vitaliteit met internationale allure
- Stimuleringsprogramma gezondheidstoerisme (2019)
- Strandnota Toekomst van het strand (2016) (Wordt momenteel geëvalueerd. Herziene vaststelling is begin 2023 voorzien.)
- Nota Grondbeleid (2021)
- Masterplan Havengebied Breskens
- Regiovisie Zeeuws-Vlaanderen
- Nota Venten gemeente Sluis (2016)
- Welstandsnota (2012)
- Algemene Verordening Ondergrondse infrastructuren Sluis (2014)
- Visie op toeristische streekpromotie en gastheerschap (2021)
- Zeeuwse Kustvisie (2017)
- Beleidskader Foodregio West-Zeeuws-Vlaanderen (2021)
- Meerjaren agenda aan de slag in Zeeland (2021 – 2025)
- Masterplan Nieuwvliet
- Samen geven we de toekomst vorm, Vitaal West Zeeuws-Vlaanderen: verkenning naar haalbaarheid

Programma 3: Wonen en Voorzieningen

- Krachtig Verbonden (2021)

Programma 4: Sociaal Domein

- Visiedocument Krachtig verbonden (2021-2025)
- Beleidsplan Sociaal Domein gemeente Sluis (2020-2024)
- Verordening Participatie, Inkomen en Inburgering Sluis
- Beleidsplan Kindvoorzieningen gemeente Sluis 2021-2024
- Verordening Jeugdhulp gemeente Sluis 2021
- Verordening Maatschappelijke Ondersteuning 2018
- Verordening bekostiging leerlingenvervoer gemeente Sluis 2022
- Algemene subsidieverordening 2015, inclusief wijzigingen
- Integraal Armoedebeleid en kaderstelling 2020
- Regionale Nota Gezondheidsbeleid 2022-2025 Uitwerking gemeente Sluis.
- Regiovisie Beschermd Wonen Maatschappelijke opvang Zeeland 2022-2025
- Sportnota gemeente Sluis 2021-2025
- Beleidsplan Integrale schuldhulpverlening Gemeente Sluis 2021-2025
- Nota Mantelzorgondersteuning en- waardering 2020-2024

Programma 5: Bestuur en Veiligheid

- Beleidsregels briefadres
- Beleidsregels bestuurlijke boete
- Integraal veiligheidsbeleid

6: Overzicht Algemene dekkingsmiddelen, overhead, vpb en onvoorzien

- Treasurystatuut
- Financiële verordening 2017